

ಶ್ರೀ ಪ್ರಹಸ್ನ ವೆಂಕಟದಾಂತಾಯ್ ವಿರಚಿತ

ಬಡನೊ ನಿನ್ನಂತ್ರಿ ಶ್ರೀಲಿವಾಸ

ಶ್ರೀ ಪ್ರಹಸ್ನ ವೆಂಕಟದಾಂತರ ಸಮಗ್ರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬಿಳಿನೋಟ
ನಂಷಟ - ೭

ಕೆ. ಅಪ್ಪಣಿಜಾಯ್

ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ ದಾಸರ ಸಮಗ್ರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಒಳನೋಟ

ಸಂಪುಟ - ೨

“ಬಿಡೆನೋ ನಿನ್ನಂಜ್ಞಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ”

ಒಳನೋಟ

ಲೇಖಕರು

ಕೆ. ಅಪ್ಪಣ್ಣಭಾಯ್

ನಿವೃತ್ತ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಚೇಕ್ಷ ತಿರುಮಲ-ತಿರುಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು
ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಮಂದಿರ, ಕೌತಾಳಗ್ರಾಮಂ (ಮಂಡಲಂ),
ವ್ಯಯಾ ಆದವಾನಿ ಕನೊಲು ಜಿಲ್ಲಾ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ

ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ ಪ್ರಕಾಶನ

#೧೫, “ಮಂತ್ರಾಲಯ” (ಪ್ರತಾಂತಿ ನಗರ)

ಇನ್‌ “ಬ್” ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ಇನ್‌ ಅಡ್ರಸ್ಸೆ

ಇಸ್ಲೋ ಲೇಟ್‌ಎಕ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು – ೫೬೦೦೨೮

ದೂರವಾಣಿ : ೦೮೦-೨೬೬೬೫೫೫೫, ಫೋನ್ : ೯೪೪೮೦೧೧೯೫೪

Email : rsk9651@yahoo.com/subhasbk@gmail.com

trust@prasannavenkatasar.org

website : www.prasannavenkatasar.org

**SHRI PRASANNA VENKAT DASARA KRATIGALLAIYA
ADHYTMIK VALLANOTA - SAMPUT-2, BIDENO INNANGRI
SRINIVASA”**

Written By : K. Appanna Charya
Published by : Sri Prasanna Venkata Publications
No. 15, “Mantralaya” (Prashantinagar)
9th ‘B’ Main Road, 17th Cross
ISRO Layout Bangalore - 560078

First Impression : 2011
Copy right : Author
Pages : vi + 66 = 72
Price : 35/-
Copies : 1,000
Used Paper : 70 GSM Maplitho
Cover Page : V.raj

Copies Available at :

1. Shrimati : **REKHA KAKHANDAKI**
No15, ‘Mantralaya’ Prashantinagar
9th ‘B’ Main Road, 17th Cross
ISRO Layout Bangalore - 560078
Phone : 080-26665398 Mob : 9448011954
Email : rsk9651@yahoo.com/subhasbk@gmail.com
trust@prasannavenkata dasaru.org
2. Dhruvacharya. kakhandaki
No. 35; ‘C’ Block
Sector - 3
Navangar Bagalkot

ಮುದ್ರಣ :

ಸಮರ್ಪಣೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ಚಾರಿತ್ರ ಪ್ರಸನ್ನ ಶೋಭನ ವಕ್ತ
ಪ್ರಸನ್ನಾಪಾಂಗನೇತ್ರ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ ॥
ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಸನ್ನಾದರೆ ನಿತ್ಯ
ಪ್ರಸನ್ನ ತರೋಽತ್ಮ ಬಾಹವು ಭಕ್ತಜನಕೆ ॥

ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು (೧೯೮೦-೧೯೯೨)
ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ ದೇವರ
ದಿವೃಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಎರಡು ನಮನ ಕುಸುಮಗಳು

ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು, ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳ ಮನಗೆದ್ದ ಹಿರಿಯ ಹರಿದಾಸರು. ಅವರ ಪ್ರತಿಕೃತಿ ರಸರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊರಚಿಮ್ಮುವ ಬತ್ತದ ರಸಕಾರಂಜಿಗಳು. ನೋಡಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಭಾಗ್ಯ ನಮ್ಮದಾಗಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಸಹ ಆ ಮಹಿತಾತ್ಮರೇ ಕರುಣೀಸಿ ಜನಧರ್ಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಮಹಾಸಾಮಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, (T.T.Dಯಲ್ಲಿ) ಅವನೇ ಸಾಕಿದ ನಾಯಿಮರಿಯಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಭಾಗ್ಯ, ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ದೊರೆಯಿತು. ನನ್ನ ಅಪ್ಪ - ಅಪ್ಪ-ಅಮ್ಮೆ ಇವರಿಂದ ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೇ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ, ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಲವು ಮೂಡಿತು. ಆ ನನ್ನ ಹಿರಿಯರು ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಹರಸಿ ಬೆಳೆಸಿದರು. “ಬಿಡನೋ ನಿನ್ನಂಭೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎಂಬ ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟ ಕೃತಿಯೇ! ನನ್ನ ಮನ ಸಳೆದ ಮೊದಲ ಕೃತಿ. ನನ್ನ ಪಾಲಿನ ತಾರಕಮಂತ್ರ. ಈ ಕೀರ್ತನೆ, ಆ ಕರುಣಾಮೂರ್ತಿಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕರುಣೆಯಿಂದ, ಎಲ್ಲ ಭಜನಾಮಂಡಲಿಗಳ ಸಭ್ಯರಿಗೂ ತಾರಕಮಂತ್ರವಾಯಿತು. ಎಷ್ಟು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಭಜನೆ ಮಾಡಿದರೂ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ‘ಬಿಡನೋ ನಿನ್ನಂಭೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೆ, ಮೊಸರನ್ನು ಉಣಿದ ಮೃಷಣ್ಣ ಭೋಜನದಂತಾಗುವುದು.

ಭಜನಾಮಂಡಲಿಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಹುಣಾಯಮಾನವಾಗಿ, ಭಜನಾಮಂಡಲಿಗಳ ಸಭ್ಯರ ಮನಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿದ, ಸುಪ್ರಭಾತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಅಧಾರನುಚೆಂತನೆಯನ್ನು ಬಹಳಷ್ಟು ಬಾರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಾಡಿಸಿದ್ದ. ಕೀರ್ತನೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ದಾಸರ ಹೃದಯವನ್ನು ಶಬ್ದರೂಪದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ, ಹೊತ್ತಿಗೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರತರಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಬಹಳ ಉತ್ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ-ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಅಲ್ಪತೆಯನ್ನು ಜಿಂಟಿಸಿ ತಟಸ್ಥಾದೆ ಸಮಗರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಆಮೋಶನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಎಲ್ಲರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಸೇವೆಗೆ ಆರಿಸಿದ ಡಾ. ಸುಭಾಸ ಮತ್ತು ರೇಖಾ ಕಾವಿಂಡಿಕಿಯವರಿಗೆ ನಾನು ಸದಾ ಕೃತಜ್ಞ, ಕಾವಿಂಡಕಿಯವರು ನನ್ನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೂ ಹರಿದಾಸರ ವಂಶೀಕರಾದ ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಂತ ಪ್ರಫಾಮಗಳು.

ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರ, ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರೇಮಿಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಸದಾ ಬಯಸುವ

ಕ. ಅಪ್ಪಣಿ

ಹರೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತ್ರ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಾವದೀಪಿಯಾಗಿ ಹರಿದು ಬರುವ ವಾಣಿಯೆಂದರೇ – ಅನನ್ಯ ಆರ್ಥಿಕಾವ, ಭಕ್ತಿಭಾವ, ಹಂಬಲಿಕೆ ಭಾವ, ಅವರರತ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡಲಾರೆ ಹರಿಯೇ ನಾನು ನಿನ್ನವನು ಎನ್ನುವ ವಿನಮ್ಯಭಾವ, – ಈ ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳು ಮೇಳೆಸಿ ಹರಿದಾಸವಾಣಿಯನ್ನು ವಿನಮ್ಯಗೊಳಿಸಿದ್ದು – ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು. ಇಂಥ ವಾಣಿ ಶ್ರೀಪ್ರಸನ್ನೇಂಕಟದಾಸರ ವಿನಮ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಯವಾಣಿ ಕೂಡ.

ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಿನಮ್ಯವಾಣಿಯನ್ನು ಭಕ್ತ ಜನಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ದಾಸರ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಿದ. ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸಂಸ್ಕೃತಾದ ಶ್ರೀಪ್ರಸನ್ನೇಂಕಟ ಪ್ರಕಾಶನ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪ್ರಸನ್ನೇಂಕಟ ಕಲ್ಪರಲ್ ಮತ್ತು ಚಾರಿಟೆಬಲ್ ಟ್ರಿಸ್ಟ್ (ರ) ಬೆಂಗಳೂರು, ನಮ್ಮ ಯೋಜನೆ ಪ್ರಕಾರ ಈಗ ಎರಡನೆ ಸಂಪುಟವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ, ದಾಸರ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾರ್ಚಾವಾದ ವಿಶೇಷಣ, ಸತ್ಯರೂಪವಾದ ತಿರುಳಿನೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅದ್ಭುತವಾದ ರಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮದೇರು ಇಟ್ಟವರು ನಾಡಿನ ಹೆಸರಾಂತ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಅಪ್ಪಣ್ಣಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆ ಮುಂದೆಯೂ ದಾಸರ ವಿಶೇಷ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅದರ ಅಂತರಂಗ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಸಮಿಯಾದಂಥ ಒಳಗಿನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಕ ತಿರುಳನ್ನು ಭಕ್ತ ಜನಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸುವ ಮಹಾದಾಸೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯದು.

ಇದರಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕೃತಿಯಾದ “ಬಿಂದು ನಿನ್ನಂಜ್ಞಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ”, ಇದು ದಾಸರ ಅತ್ಯಂತ ದೀನವಾದ, ಆರ್ಥಿಕಾವ – ಹಂಬಲಿಕೆಯ ಅನನ್ಯ ಭಾವವಾದ ಈ ಕೃತಿ ಇವತ್ತು ದಾಸವಾಣಿಯ ಮೇಲ್ಲಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತನ್ನದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯಿಂದ, ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಭಜನಾಮೃತದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಮೆರಗನ್ನು ಹೊಂತು ನಿಂತಿದೆ. ಬಹುಶಃ ದಾಸವಾಣಿಗೆ ಏರಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ವಾಣಿ ಈ ಕೃತಿ. ಇವತ್ತಿನ ಬಹುಶಃ ಎಲ್ಲರ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಹರಿದಾಡುವ ನಾಮಾಮೃತ ಕೂಡ. ಇವತ್ತು ಈ ದಾಸರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಿರುಳನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾದ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪದರು ಪದರಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಹಾಗೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟವರು ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಅಪ್ಪಣ್ಣಚಾರ್ಯರು.

ಇವರು ಭೇದಾರ್ಥಿಗಳ ಒತ್ತಡದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ ಅಲಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ ಡಿ.ಟಿ.ಪಿಮಾಡಿದ ಕರಡು ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಹ ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು ಸಾಲಾದು. ಅವರಿಂದ ದಾಸರ ಇತರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಿರುಳನ್ನು ತೆರೆದಿಡುವಂತೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನದ ಮೂಲಕ ದಾಸರ ಭಕ್ತ ಜನಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅವರಲ್ಲಿ ವಿನಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಅಲ್ಲ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ವಿಶ್ವಾಸ್ ಪ್ರಿಂಟ್ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಮಂಟ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿದ ವಿ.ರಾಜ್ ಅವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಶ್ರೀಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ ಪ್ರಕಾಶನ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ ಕಲ್ಪರಲ್
ಅಂಡ ಚೆರಿಟೆಬಲ್ ಟ್ರಿಸ್ಟ್ (ರ) ಪರವಾಗಿ
ಶ್ರೀಮತಿ ರೇವಾ ಕಾವಿಂದಕೆ, ಜಾ॥ ಸುಭಾಸ ಕಾವಿಂದಕೆ

ಹರೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಭಾರತೀಯರ ನಿಜವಾದ ಸಂಪತ್ತು ವೇದಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳ್ಲಿ. ಸೃಷ್ಟಿರಹಸ್ಯದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮಾನವ ಜೀವನದ ಉನ್ನತಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಕಲ ಸಾಧನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟಿವೆ. ಪಘಪೆನ್ ಹೋವರ್ ಎನ್ನುವ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವೇದಾಂತಿಯು “ಉಪನಿಷತ್ತಿನಂತೆ ಜಿನತ್ಯಾಪಾದಕವರು, ಕೇಮರಕರವೂ ಆದ ಪದಾರ್ಥವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಈ ಉಪನಿಷತ್ತು ಜೀವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯಂತೆ ಸಮಾಶ್ವಾಸನೆ ನೀಡುವದು. ಅವಸಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹ ಈ ಉಪನಿಷತ್ತಜ್ಞನಿಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾಶ್ವಾಸಿಸುವಳು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಅಪೌರುಷೇಯಗಳಾದ ಶೃಂಗಾರ ಬಗ್ಗೆ ತನಗಿರುವ ಗೌರವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವನು.

ಸ್ತುತಿ – ಮರಾಣ – ತಂತ್ರ – ಮೂರ್ಚಿಮೀಮಾಂಸ – ಉತ್ತರಮೀಮಾಂಸಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಈ ವೇದವಾಜ್ಯಯದ ಸುಲಭ ವಿವರಣೆಗಳು. ಇವುಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಅನೇಕ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ರಚಿತಗಳಾದ ಭಾಷ್ಯ – ಟೀಕಾ-ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು. ವೈದಿಕ ಲೌಕಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭಾರತೀಯರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಾಜ್ಯಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ವಿಧದಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು.

1. ವೇದ ವಾಜ್ಯಯ

2. ವ್ಯಾಖ್ಯ ವಾಜ್ಯಯ

3. ದಾಸ ವಾಜ್ಯಯ

ವೈದಿಕಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಪೌರುಷಯವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶೈಲಿಯು ವೇದವಾಜ್ಯಯವಾಗಿದೆ.

“ಗೌತಮಸ್ಯ ಮಿಷೇಶಾಪಾತ್ರಾ ಜಾನೇತ್ವಜಾನ್ವತಾಂಗತೇ
ಸಂಕೀರ್ಣಾ ಬುದ್ಧಿಯೋ ದೇವಾದ್ವ ಬ್ರಹ್ಮರು ಮರಸ್ಸರಾಃ
ಶರಣ್ಣಂ ಶರಣಂ ಜಗ್ನಃ ನಾರಾಯಣಮನಾಮಯಂ
ತೈವಿಜಾಜ್ಞಪಿತ ಕಾರ್ಯಸ್ತ ಭಗವಾನ್ನರುಮೋತ್ತಮಃ
ಅವತೀಕ್ಷೋ ಮಹಾಯೋಗೀ ಸತ್ಯವತ್ಯಾಂ ಪರಾಶರಾತ್

ಎಂಬ ಸ್ವಾಂದ ಮರಾಣದ ವಚನದಂತೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ವೇದವ್ಯಾಸ ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿ ವೇದಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿದನು. ವೇದಾರ್ಥನಿಣಂ ಯಕಗಳಾದ ಹದಿನೆಂಟು ಮರಾಣಗಳನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಭಾರತಾದಿ ಇತಿಹಾಸಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದನು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಸವಾಜ್ಯಯಗಳು (ವ್ಯಾಸಸಾಹಿತ್ಯ).

ವೈದಿಕಮತಾಚಾರ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಭಕ್ತಿತತ್ವವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದವರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಈಶತ್ತವನ್ನೂ, ಜೀವನಿಗೆ ದಾಸತ್ವವನ್ನೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸ್ಥಿರೀಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಲೇ ಬೇಕಾಗುವುದು. ಭಕ್ತಿಯ ಭಾವದಿಂದ ಬಾಗಿ, ದಾಸತ್ವವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಆಚಾರ್ಯರ, ಮುಷಿಗಳ, ಜಾನ್ಮಿಗಳ ವಾಚ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿವೂ ದಾಸ ವಾಚ್ಯಯಗಳು. (ದಾಸಾಹಿತ್ಯ) ಪ್ರಥಾನವಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವದಾ ಜೀವೇಶರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಸ - ಈ ಭಾವವನ್ನು ಮಾಣಿಕ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರ ಹಾಗೂ ಅದರ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿವೂ ದಾಸವಾಚ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಸೇರುವವು.

ವೇದಗಳ ನಿಜಾರ್ಥವು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದಾಗಲು, ಮರಾಣ - ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾದಿಗಳ ಪ್ರಾಯಭಾಬವ. ಇವುಗಳ ನಿಜಾರ್ಥವು ಸಹ ತಿಳಿಯದಾಗಲು, ಅನೇಕ ಆಚಾರ್ಯರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿದವು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯು ಕೇವಲ ಪಂಡಿತ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಏಂಬಲಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ, ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷೇಪವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳೂ ಗಗನ ಕುಸುಮಗಳಾದವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಆತ್ಮಾನುಂತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಪರವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಜನರು ದೂರವಾದರು. ಈ ಸಂಕಷ್ಟ ಪರಿಸ್ಥಿರೀಯಲ್ಲಿ ಜಾನ್ಮಿಗಳು ಆ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅವಶರಿಸಿ, ಆ ಆದು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ವೇದಾಂತ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮೆದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕನಾಂಟಿಕ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ. ಈ ಕನಾಂಟಿಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರ ಭಾವನಾ ತರಂಗಗಳನ್ನೇ ಹೊತ್ತು ಹೊರಹೊಮ್ಮೆದೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಜಾಗೃತಿಗಾಗಿ ಬೆಳೆದುನಿಂತ ಕನಾಂಟಿಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು, ಪದ - ಪದ್ಯ - ಉಗಾಭೋಗ - ಸುಳಾದಿ - ವೃತ್ತಾಮ ಲಘುಕಾವ್ಯ - ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದೆ.

ದ್ವೈತಿಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರ ನಂತರದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಕನಾಂಟಿಕಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರೇ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಯು ಆಚಾರ್ಯರ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಲಯಬದ್ವಾಗಿವೆ. ಸ್ಥಾಪಣೆಯ ಆಚಾರ್ಯರು ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯೂ ಇದೆ. ಲಯಬದ್ವಾಗಿವೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನನೆಗಳ ರಚನೆಗೆ ಶ್ರೀಕಾರ ಹಾಕಿದವರು ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀಂಥರು. ನಂತರ ಈ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು, ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು, ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು, ಶ್ರೀ ಮರಂದರದಾಸರು, ಶ್ರೀ ಕನಕದಾಸರು, ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು, ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು, ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರೇ ಹೊದಲಾದ ಮಹಿತಾತ್ಮರು ಮನ್ಸದೆದರು. ಇಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ಆಗಿಹೋದ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಕ್ಷೇಪ 350ಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳು, ಸಂತರು, ಹರಿದಾಸರು, ವಾಗ್ದೀಯಕಾರರು ಅವಶರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು. ಎಲ್ಲರೂ

ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯ ಪಾಶದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿದವರೇ. ಜಾನ್ಮಿಗ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೇ. ವಿಚಿತ್ರವೆಂದರೆ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಆಳ್ವಾರರ ಪರಂಪರೆಯಾಗಲಿ, ಕನಾಂಟಿಕದ ಶಿವಶರಣರ ಪರಂಪರೆಯಾಗಲಿ, ತೆಲುಗು ದೇಶದ ಅನ್ಯಮಾಚಾರ್ಯ, ತ್ಯಾಗರಾಜ, ರಾಮದಾಸರೇ ಹೊದಲಾದ ವಾಗ್ದೀಯಕಾರರ ಪರಂಪರೆಯಾಗಲೇ, ಉತ್ತರ ದೇಶದ ಸಂತರ ಪರಂಪರೆಯಾಗಲಿ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ನಡೆದು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪದಕವಿತಾ ಪಿತಾಮಹರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಅನ್ಯಮಾಚಾರ್ಯರ ಪರಂಪರೆ ಅವರ ಹೊಮ್ಮನವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಇದರಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಹಿತಾತ್ಮರ ಪರಂಪರೆಯೂ ಸಹ ಮೂರು, ಇದು ತಲೆಯವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮುಂದುವರೆಯು ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಾಯಿತು. ನರಹರಿ ಶಿಂಥರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕನಾಂಟಿಕ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯು ಮಾತ್ರ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಜೀವದಂಡಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಪರಂಪರೆಗೆ ಒಂದು ವಿಶೀಷವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಇದೆ. ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ವೇಷಭಾಷಣದ ರೂಪಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಮರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಷ್ಟ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಮರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಷ್ಟ ಪಾಷಿಸಿರುವರು. ಹರಿದಾಸರ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ದಶನ ನೀಡಿದವರು ಶ್ರೀ ಮರಂದರದಾಸರು. “ಅದದ್ದಲ್ಲಾ ಒಳಿತೇ ಆಯಿತು” ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀ ಮರಂದರದಾಸರು, ಹರಿದಾಸನಾಗ ಬಯಸುವವನು ತಂಬಾರಿ ಮೀಟುತ್ತಾ, ತುಳ್ಳಿವೆಂಬಾಲೆಯನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ, ಗೋಪಾಳ ಪುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಭುಜಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿಂದು ಸೂಚಿಸಿರುವರು. ಇದರಂತೆ “ತಂಬಾರಿ ಮೀಟಿದವ” ಎನ್ನುವ ಉಗಾಭೋಗದಿಂದ ಹರಿದಾಸರು ಕಾಲಿಗೆ ಗಜೆಕಟ್ಟಿ, ಕೃಯಲ್ಲಿ ತಾಳವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರಬೇಕಿಂದು ವಿಧಿಸಿರುವರು. ಪಂಚಭೇದದಿಂದ ಒಮ್ಮುವ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ, ಪ್ರಥಮವಾದ ಪಂಚರೂಪಾತ್ಮಕನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು, ತಮ್ಮ ಮನೋಮಂಜದಲ್ಲಿಪ್ಪ ಮಾಜಿಸುವ ಅಂತರ್ದೀಕ್ಷೇರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ತಂಬಾರಿ, ತಾಳ, ತುಳ್ಳಿಮೆಣಿ, ಗೆಜ್ಜೆ, ಗೋಪಾಳ ಬುಟ್ಟಿ ಇವು ಪದು ಬಾಹ್ಯದೀಕ್ಷೆಗಳು. ತಲೆಗೆ ಕಾವಿವಸ್ತವನ್ನು ಸುತ್ತುವ ವಿವರ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಸರವಜನವು ಹೊರಿಯದೇ ಇಧರೂ, ಈ ವ್ಯಾವಸ್ಥೆ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಕಾವಿವಸ್ತವ ವ್ಯೇರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಗೃಹಸ್ಥಾತ್ಮಿಗಳೇ. ತಾವು ಗೃಹಸ್ಥಾತ್ಮಿಗಳಾದರೂ, ತಮ್ಮ ಮತಿ ವ್ಯೇರಾಗ್ಯಮಾಣಿವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಕಾವಿವಸ್ತಕ್ಕ ಧಾರಣೆ. ಇಂತಹ ಬಾಹ್ಯದೀಕ್ಷೆ ಯಾವ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ದೀಕ್ಷಾಸ್ವಿಕಾರವು ಸಹ ಗುರುಗಳಿಂದಲೇ ಆಗಬೇಕು. ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತ ಗುರುಗಳು, ಅಂತಹ ನಾಮವನ್ನು ಸಹ ಕರುಣಿಸುವರು. ಮುಂದೆ ಈ ಅಂತಹನಾಮದಿಂದಲೇ ಕೃತಿಗಳ ರಚನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು. ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಗುರುಗಳು. ವ್ಯಾಸರು ದಾಸರಿಗೆ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಅಂದಿನವರೆಗೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಯಕರಿಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ದಾಸರು, ಅಂತಹನಾಮ ಹೊಂದಿದ ನಂತರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ದಾಸದಿಕ್ಕೆ

ಅಂಕಿತನಾಮಗಳು ದೊರೆತರೆ, ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಇವು ಸ್ವಷ್ಟಿಸಲ್ಪಡಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಿಂದ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಈ ಅರ್ಥವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಗೆ ಏನಲಾಗಿದ್ದು, ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ.

ಇನ್ನು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಅರ್ಥವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗಹನವಾದ ವೇದಗಳ ನಿಜಾರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಹೊರಹೊರಟ ವ್ಯಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನ್ದಡೆ ಏಕೈಕ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಶ್ರುತಿ, ಸ್ತುತಿ ಮರಾಠಿ, ತಂತ್ರಾಸ, ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಷಿಕವಾದ ಅರ್ಥವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಲಲಿತವಾದೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಫಾನ್ತೆ, ಈ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಏನಲಾದುದು.

ಚಕ್ರಾಬ್ಜಿಮಂಡಲ, ಭದ್ರಿಕಾಮಂಡಲ, ದೇವಮಾಜಾಪದ್ಧತಿ ಇವು ತಂತ್ರಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗಹನವಾದ ವಿಷಯಗಳು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ನಿಲುಕದ ವಿಷಯಗಳು. ಇಂಥಾ ಜಟಿಲವಾದ ಅರ್ಥವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಸುಂದರವಾಗಿ, ಸುಲಭವಾಗಿ, ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಹಾಡಿ ವಿವರಿಸಿರವರು. ಇಂದಿಗೂ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಾಬ್ಜಿಮಂಡಲವನ್ನು ರಂಗವಲ್ಲಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರವರು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಉಪಕಾರ ಚಿರಸ್ತರೆಣಿಯೇ. ಶ್ರೀ ಬಂಸುಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅನುವಾದದಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಂತ್ರಸಾರ ಸಂಗ್ರಹದ ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ, ಚಕ್ರಾಬ್ಜಿಮಂಡಲವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ, ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ತುರಿಸಿರವರು. ಹರಿದಾಸರ ಉಪಕಾರ ಈ ಚಕ್ರಾಬ್ಜಿದಿಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಕೃತಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವದರೊಳ್ಳಿಗೆ ಮುಗಿಯಲ್ಲಿ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಈ ಮಂಡಲಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸುಲಭರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಬೃಹದಾಕಾರದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಹ ಬರೆದಿರವರು. ಈ ಮಹಾತ್ಮಾರ್ಯವನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಮಾಡಿದವರು ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು. ವಿಜಯದಾಸಾದಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಹರಿದಾಸರು ಬರೆದ ಚಿತ್ರಪಟಗಳು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಗೋಪಾಲದಾಸರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಧರಾಸರೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕದಾಸರು, ಗಹನವಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಚಿತ್ರಗಳ ದ್ವಾರ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರವರು.

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಹಾಗೂ ಮರಾಠಿಗಳ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳಲು ಹರಿದಾಸರ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾರ್ಣಿ ಘಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಭಾಷಾಂತರಗಳು ಎಂದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೆಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಪನಿಷತ್ತೇನೋ ಅಥವಾ ಉಪಷತ್ತಿನ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನೋ ಮಾರ್ಣಿವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. “ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಸಯುಜಾಸಿಂಧಾ” ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪರುಂದರದಾಸರು “ಜಯವದೆ ಜಯವದೆ ಈ ಮನೆತನಕೆ – ಬಿಡು ಬಿಡು ಬಿಡು ಬಿಡು ಮನ ಸಂಶಯವ” ಎನ್ನುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಣಿವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಿರವರು. ಜಾನಪದ

ಶ್ಯೇಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಹಾಡು ‘ಬುಡು ಬುಡಿಕೆ ಹಾಡು’ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಮರಂದರದಾಸರ ಸಮಗ್ರಕೃತಿಗಳು ಮರಂದರೋಪನಿಷತ್ತೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಮಗ್ರಸುಳಾದಿಗಳು ಮಾರ್ಣಿಲುಪನಿಷದಧರ್ಜಗಳಿಂದಲೇ ಕೂಡಿವೆ. ಕೆಲವರಿದಾಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧಪೂರಾಣಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವಾರ್ಥಭಾಗಗಳನ್ನು ಗೇಯರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ನೀಡಿರುವರು. ಭಾಗವತದಶಮಸ್ಕಂಧದ ಕ್ರಿಷ್ಣನ ಕಥೆ, ಸುಧಾಮಚರಿತ್ರೆ, ಸುಭದ್ರಾ ಪರಿಣಯ, ನಲ್ಕೋಪಾಖ್ಯಾನ, ಗಜೀಂದ್ರಮೋಕ್ಷ, ಪ್ರಹ್ಲಾದಚರಿತ್ರೆ, ಶಕುಂತಲೋಪಾಖ್ಯಾನಗಳಂಥಾ ಅನೇಕವಿಂದಕಾವ್ಯಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವುಗಳು. ಈ ಮಹಾತ್ಮಾರ್ಯದಕ್ಕೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಶ್ರೀಕಾರಹಾಕಿದವರು ಕನಕದಾಸರಾದರೆ, ಎರಡನೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು.

ಪ್ರತಿಮಾನವನೂ ತನ್ನನ್ನು ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಎರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮೊದಲನೆಯ ವಿಸ್ತೃತಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ. ಎರಡನೆಯ ವಿಸ್ತೃತಿ ಲೌಕಿಕಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ. ಜಾನ್ವ - ಭಕ್ತಿ - ವೃರಾಗ್ಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಣಿನಾದ ಜೀವಿಯು ಆ ಭಗವಂತನ ಒಲುಮೆಯಿಂದ, ಹೃದಯಾಂಶಯಾದ ಮೀಯಾದ ತನ್ನ ಬಿಂಬನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಇದೇ ಅಪರೋಕ್ಷ. ನಿರತಿಶಯಾನಂದದಾಯಕವಾದ ಆ ಸುಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಜೀವಿಯೂ ತನ್ನನ್ನು, ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಮರೆಯುವನು. ಇದರಂತೆ ದೇಹಿಕಾನಂದವನ್ನುಈಸುವ ಲೈಂಗಿಕಪ್ರತ್ಯೇಕಿಯಲ್ಲೂ, ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮರೆಯುವರು. ಮೊದಲನೆಯು ಶಾಶ್ವತಾನಂದ; ಎರಡನೆಯು ಕ್ಷಣಿಕಾನಂದ. ಒಂದು ಬಂಧಮೋಚಕ ಮತ್ತೊಂದು ಬಂಧಕ. ಬಂಧಕಂದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಯಾರೂ ಬಿಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥಾತ್ಮಮ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಪ್ರಜೋತ್ತೈತಿ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. “ಇರಬೇಕು ಇದ್ದ ಜ್ಯೇಸಬೇಕು”. ಬಂಧಕವು ಬಂಧಮೋಚಕವಾಗಬೇಕು; ಪ್ರಾಣಾಂತಕವಾದ ವಿಷ ಪ್ರಾಣ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಉಪಕರಿಸುವಂತೆ. ವಿಶ್ವದ ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿಲ್ಲ. ಅಂಥಕಾರಬಂಧರವಾದ ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವ ಪ್ರತಿ ಜೀವಿಗೂ, ಕೇವಲ ವ್ಯೇದಿಕಾಸಾಹಿತ್ಯವು ಮಾತ್ರ ಜ್ಞಲಂತ ಕ್ಷೇದೀಪವಾಗಿದೆ. ಬೃಹದಾರ್ಣ್ಯ - ಭಾಂದೋಗ್ಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ.

ಅನಿರುದ್ಧರೀರದಿಂದ ಯಿಕ್ಕನಾದ ಜೀವಿಯನ್ನು ಭಗವಂತನು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುಸುತ್ತಾನೆ. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಮೇಘಮಂಡಲದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ವೃಷಿದ್ವಾರಾ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಿವ ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಡುವನು. ಮನಃ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮರುಷನ ತೇಜೋಮಯವಾದ ರೇತಸ್ವಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲವಿಟ್ಟು, ಆ ಮರುಷರೇತೋದ್ವಾರಾ ಸ್ತೀ ಗಭರದಲ್ಲಿಡುವನು. ಜನಿಸುವ ಆ ಜೀವಿಗೆ ಮಾತೃಗಭರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನಿರುದ್ಧಾದಿಪಂಚರೂಪಗಳಿಂದ ಸ್ತೋಲಕರೀರವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವನು. ಇಲ್ಲಿ ಗಗನ, ಮೇಘ, ಭೂಮಿ, ಮರುಷ, ಸ್ತೀ ಇವೇ ಇದು ಅಗ್ನಿಗಳು. ಈ ಇದು ಅಗ್ನಿಗಳಲ್ಲಿ ಮರೆಯದೆ ಜೀವಿಯನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಶ್ರೀ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಮಿಸುವರು, ಎಂದು ತಿಳಿಯ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ‘ಪಂಚಮಹಾಯಜ್ಞ’ವೆಂದು ಹೇಸರು.

ಲೌಕಿಕಸುಖಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಪರಮೋತ್ತಮವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಸುಖಾನುಭವದ ತಿರುಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಉಪನಿಷತ್ತಗಳು, ಲೈಂಗಿಕವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಯಜ್ಞವನ್ನಾಗಿಸಿವೆ. ಈ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಚೋಡತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಭಗವದನುಗ್ರಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಆಗುವವು ಇದೆ. “ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ” ಎನ್ನುವ ನಾಣ್ಯಾದಿಗೆ ನಿರ್ವಜನ. ಈ ಅರ್ಥವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತಸ್ವವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸರು ಕನ್ನಡಿಕರಿಸಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬಹದುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನುಇದು ಉಳಿದ ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥವಾದ ವಿವರಕ್ಕೆಯ ಘಟಿವನ್ನು ಕಾಣಲಾರೆವು. ಇದು ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

“ಬಹುಚಿತ್ರಜಗದ್ವಹುಧಾಕರಣಾತ್ ಪರಶಕ್ತಿರನಂತಗುಣಃಪರಮಃ” ಇದು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ಯದ ಅಮೃತವಾಣಿ. ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನಂತವಾಗಿ ಸೃಜಿಸಲಬ್ಧಿ ಈ ವಿಶ್ವದ ಅರಿವು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ಇದರಿಂದ ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿಸಾಮಧ್ಯಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಂಟಾಗಿ, ಗುಣನಿಧಿಯಾದ ಅವನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು. ಈ ಚರಾಚರಣಕ್ಕವಾದ ಅನಂತವಿಶ್ವದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು ಶ್ರೀಹರಿ. ಅತ ಏವ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ, ಮರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯವು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟಿದೆ. ಮರಾಣಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮದ ವರ್ಣನೆಯು ಪ್ರಥಮಸಾಫಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ನಿಂತಿದೆ.

ವೇದವ್ಯಾಸರು ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಒಂದೇ ಮರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ, ಒಂದೊಂದು ಮರಾಣದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವರು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಈ ಮಹತ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವರೆಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕಹರಿದಾಸರು. ಪೆಂಡಿತರಿಗೂ ಸಹ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣವು ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಡಲೆಯಾಗಿದೆ. ಹರಿದಾಸರು ಮಾತ್ರ ಈ ಕ್ಷಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ, ಸುಂದರವಾಗಿ ಪದಸುಳಾದಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ, ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿರುವರು. ವಿಶ್ವದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿರುವ ಪ್ರತಿಜೀವಿಗೆ ಇದರ ಜ್ಞಾನ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ಇಂದಿನ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲವೂ ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಡೆದಿದೆ. ಈ ಮಹಾತ್ಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾವಿರಾರುವರ್ಣಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ತಮ್ಮ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಿರಿಯಂದ ಸಾಧಿಸಿ, ಜಯಗಳಿದೆ ಕೇರಿಕೆ ಭಾರತೀಯ ಮಹಾರಾಜಾಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಇದನ್ನು ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಘನತೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಸೇರಿದೆ. ಇದು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

ಮತೊಂದು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಸಕಲ ತಾತ್ಪರ್ಯಕದೇವತೆಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡುವಿಕೆ. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ರುದು, ಬ್ರಹ್ಮ, ಇಂದ್ರ, ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಯಮ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲತಾತ್ಮಿವರ್ತಿಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆಯ್ದಾ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಫಾನ-ಮಾನ-ವ್ಯಾಪಾರ-ವ್ಯಾತಿಗಳು ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ವೇದಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ದೇವತೆಗಳ ಅವಶಾರ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಮರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲ್ಪಟಿವೆ. ಈ ರೀತಿ ಶುತ್ತಿಮರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹರಿದಾಸರು

ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿರುವರು. ವೈದಿಕಭೌಮಿ ಎನಿಸಿದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶ್ವತ್ವವಾದ ಸನ್ನಿಹಿತವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಶ್ರೀವಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವದೇವತೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯಾಗಲಿ, ಉಪಾಸನೆಯಾಗಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವಾಯು, ಗರುಡ, ಶೈವ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಸಾಫಾನವಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಏರ್ಪಡೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದರಂತೆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ (ಅಳ್ವಾರರ ದಿವ್ಯಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ), ಶ್ರೀವಸಂಬಂಧ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಾಫಾನಮಾನಗಳಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ರುದು, ಪಾರ್ವತಿ, ವಿನಾಯಕ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳ ವರ್ಣನೆ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪೂರ್ಣದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಬಂದ ಪದಕವಿತಾಮಹರೆಂದು ಆಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ತಾಳ್ವಾಕ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸರು ಮಾತ್ರ ತಾವು ನಂಬಿದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರಾದ ಸಕಲಸಾತಿಕ – ತಾತ್ತ್ವಿಕದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವರು. ದ್ವಾತ್ಮಮಾತಾವಲಂಬಿಗಳಾದ ಹರಿದಾಸರು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮಮನನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೂ, ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತಾರತಮ್ಯದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವರು. ಶ್ರುತಿ-ಸ್ತುತಿ-ಮರಾಣ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅದೇ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ, ಆ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತರಾವ – ಅಂತ – ಆವೇಶ – ಅವಶಾರದಿಗಳನ್ನೂ, ಅವರ ವ್ಯಾಪಾರ – ವ್ಯಾತಿಗಳನ್ನೂ ಕುಲಂಕಷಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ಇದು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಶಬ್ದವು ಕರ್ನಾಟಕಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾತ್ರಿಸಿದ್ದಿರುವುದರೂ, ಈ ಶಬ್ದ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ದಾಸಶಬ್ದವು ಮರಾಣೇತಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಮಲವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ವಾಲ್ಯಿಕೆ ತನ್ನ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಈ ದಾಸ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಹಳಪ್ಪು ಬಾರಿ ಬಳಸಿದ್ದಾನೆ.

“ದಾಸೋಹಂ ಕೋಸಲೇಂದ್ರಸ್ಯ ರಾಮಸಾಕ್ಷಿಷ್ವಕಮರ್ಣಃ”. ಎಂದು ದಾಸಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಾದ ಹನುಮಂತನು ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬಹಳಪ್ಪು ಬಾರಿ ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿರುವನು. ವೇದವ್ಯಾಸರ ಗ್ರಂಥಗಳು ವ್ಯಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳು. ಈ ವ್ಯಾಸರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳೇ. ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ಯರು ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳ 37. ಇವುಗಳು ಮೂಲಮೂವತ್ತೇಳಗ್ರಂಥಗಳಿಂದೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ. ಈ 37 ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥದೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದೂ ಒಂದು ಸಂಪೂರ್ಣದ ಹಾರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳೇ. ಆ ಶುತ್ತಿಮರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹರಿದಾಸರು

ಸೇರಿಸಿದಾಗ ದಾಸ ಶಬ್ದವು ವಕ್ಕಾಗುವುದು. ಇದೇ ದಾಸಶಬ್ದವನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಓದಿದಲ್ಲಿ ‘ಸದಾ’ ಆಗುವುದು. ಇವರಿಂದ ಅಚಾರ್ಯರು ಸದಾ ಹರಿದಾಸರೆಂತಲೂ, ಅವರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವೆಂತಲೂ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗುವುದು.

ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದರೂ, ಅದು ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸರ್ವತೋಮುಖಿವಾಗಿ ಬೀರಿದೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ವೇದಾಂತ ವಿಷಯಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಸಾಮಾನ್ಯಮಾನವನನ್ನು ಸನಾಗ್ರಂಥಿತ ನಡೆಸಿ, ಭಗವಂತನತ್ತ ಅವನ ಮನ ಸೇಳಿಯಲು ಬೇಕಾದ ಸರ್ವಸಾಧನೆಗಳು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟಿವೆ. ಈ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಧಾನಗುರಿ, ಕಲುಷಿತವಾದ ಈ ಕಲಿಯುಗದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿ, ಅಸ್ವಸ್ಥಿತಿನಾದ ಜೀವಿಗೆ, ಹಿತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಸಾರಾಸಾರಪದಾರ್ಥಗಳ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೊವರಕವಾಗಿ ತೋರಿ, ಅವನ ಮನವನ್ನು ನಿರ್ಮಲ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ಬೀಜವನ್ನು ನೆಟ್ಟು, ಮುತ್ತಿಯ ಪಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ.

ಈ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಸಮುತ್ತೆಯಂತೆಯೂ, ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರಸಮೃತೆಯಂತೆಯೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಕಾಂತಾಸಮೃತೆಯಂತೆಯೂ ತೋರುವುದು. ಸಂಧಿಫೋರ್ಜಿತವಾಗಿ ಮೂರುರೂಪಧರಿಸಿದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಎಪ್ಪುವೇಣಿಸಿದರೂ ಕಡಿಮೆಯೇ. ಹರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಯುಗಗಳು ಗಿರಿಸಿಹೋಗಿವೆ. ನರಹರಿತೀಧರಿಂದ ಹಿಡಿದು ವಿಜಯದಾಸರವರೆವಿಗೆ ನಡೆದು ಬಂದ ಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭದ ಯುಗ. ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಪ್ರಾಣೇಶದಾಸರವರೆವಿಗಿರುವ ಯುಗ ಏರಡನೇ ಯುಗ. ಪ್ರಾಣೇಶದಾಸರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸುಂದರದಾಸರವರೆವಿಗೆ ಇರುವ ಯುಗ ಮೂರನೇ ಯುಗ.

ಈ ಮೂರುಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮೂರುಅಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮೋಷಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ನರಹರಿತೀಧರಿಂದ ಹಿಡಿದು ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸನ್ನರವರೆವಿಗೆ ಇರುವವರೆಲ್ಲರೂ ಯತ್ನಿಗಳು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಯತ್ನಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು, ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಮರಂದರದಾಸರು, ಕನಕದಾಸರು, ಮಹಿಂಪತಿದಾಸರು, ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಗೃಹಸ್ಥಾಪಿತಗಳು. ಗೋಪಾಲದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಬ್ರಹ್ಮಕಾರಿಗಳು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳು; ಸ್ವತಃ ಪಂಡಿತರು, ವ್ಯಾಸರಾಜರು, ವರದೇಂದ್ರರು - ವ್ಯಾಸತತ್ತ್ವಜ್ಞರಂಭಾ ಯತ್ನಿಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಾಜದ ಶ್ರೀಯಸ್ವಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿ, ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಉತ್ತಂಗತಿಖರಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದ ಧನ್ಯ ಜೀವಿಗಳು. ಮೊದಲನೇ ಯುಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿತಾತ್ಮರೇ ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಂದಲೇ ಅನುಗ್ರಹಿತರಾಗಿ, ಅವನಿಂದಲೇ ಅಂಕಿತ ಹಿಡಿದು, ಹರಿದಾಸಮಣಿಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಡಕಪ್ರಾಯರಾಗಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ ಧನ್ಯಜೀವಿಗಳು.

ದಾಸರ ಜೀವನ ವೇದಾಂತ ಸಂದೇಶ

ಸಾತ್ತವಿಕ್ - ರಾಜಸ - ತಾಮಸರೆಂದು ಜೀವರು ಸ್ವರೂಪತಃ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿರುವರು. ಸಾತ್ತವಿಕ್ಜೀವಿಗಳು ಸೌತೀಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂಬರಿತರಾಗಿ. ಜ್ಞಾನ - ವೃಗಾಗ್ಯ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆದಶರ್ಜಿವನವನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಭಗವತ್ಪ್ರೇಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಹೊಸೆಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಸ್ಥಭಾವದವರು, ತಮೋಜೀವಿಗಳು. ಇವರು ಸಮಾಜಕಂಟಕರಾಗಿ, ನಿರಂತರ ಭಗವಂತನನ್ನೂ, ಧರ್ಮವನನ್ನೂ ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಾ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ - ಸಂಪ್ರದಾಯ - ಸದಾಪಾರಗಳಿಂದ ದೂರರಾಗಿ, ಹೊಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಥಂತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೇರುವರು. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಭಗವದ್ವೀತೆಯಲ್ಲಿ “ಮಾಂ ದ್ವಿಷಂತಃ..... ಮಾಂ ಅಪ್ರಾಪ್ಯವೇ ತೇ ಯಾಂತಿ ಅದಮಾಂ ಗತಿಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಜ್ಞರಾತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಬ್ಬ ಸಾತ್ತವಿಕ್ಜೀವಿಯು, ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬರುವನು. ಪಶು - ಪಕ್ಷಾದಿ ಅನೇಕಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಒಂದು ಶುಭಮುಹಾರ್ತದಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾನವ ಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಆಗ ಭಗವಚ್ಚಿತನೆಯಿಂದ ದೂರಾಗಿದೆ, ಕಷ್ಟ ಕಾರ್ಪಾಣಿವನ್ನುಂಭವಿಸುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವನು. ಹೊಸೆಗೊಂದು ದಿನ ಹರಿಗುರುಗಳ ದಯೆಯಿಂದ ಮಾರ್ಣವಿರತನಾಗಿ, ಸಂಸಾರವನ್ನು ಜರಿದು, ಭಗವಂತನನ್ನೂ ಮುಡುಕುತ್ತಾ ಸಾಗುವನು. ಗುರುಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಜೀವನ್ನುಕೊಂಡಿರುವನು. ಇದು ಸಾಧಕಜೀವಿಯು ನಡೆದು ಬರುವ ದಾರಿ :

ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರ ಜೀವನ ಸಾಧಕಜೀವಿಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕೃಗ್ನಾದಿಯಾಗಿದೆ. ವರದೇಶವಿಲೆರು ಸಾತ್ತವಿಕ್ ಜೀವಿಯ ಮೇಲೆ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ, ಅದು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹೊಸೆಗೆ ಜೀವಿಯನ್ನು ಗಮ್ಯಸಾಫಾನಕ್ಕೆ ಹೊಂಡೊಯ್ಯುವ ವಿಧಾವನವನ್ನೂ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣರ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಹಲ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಕುಜ್ಞಿಯರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಹೇಳಿರುವರು.

“ಶೀಲಿಯ ಪಾದರಜದಿ ಶ್ರೀ ಮಾಡಿದ
ಮಲಲಿತ ಗುಣಿಧಿ ರಾಮಹರೇ
ಬಲುವಕ್ಷಾಂದ್ರ ಬಲೆಯ ಕ್ಷಣಿದಲ
ಚಲುವೆಯ ಮಾಡಿದ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ”

ಈ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀತಾ ಹಾಗೂ ದ್ವಾಪರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಏರಡು ಕಥೆಗಳು ಹಕ್ಕೆಯಲ್ಪಟಿವೆ. ಒಂದು ರಾಮನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರಳಾದ ಅಹಲ್ಯೆಯ ಕಥೆ. ಮತ್ತೊಂದು ನಿರಂತರ ಕೃಷ್ಣಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಥೆಯತ್ತಿದ್ದ ಕುಜ್ಞಿಯ ಕಥೆ. ಅಹಲ್ಯೆ ಶೀಲಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಶೀಲಾರೂಪ ಸಾಧನೆಗೆ ಅನುವಾದುದಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಇಲ್ಲ. ರಾಮನ ಪಾದಸ್ಥರ್ದಿಂದ ಶೀಲಿಗೆ ಸಾಧನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಸಾಧನಶರೀರ ಬಂದರೂ ಅದು ಕರೂಪದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಕಂಸನಂಥಾ ದುಷ್ಪರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ

ಹುಬ್ಬೆ ಕುರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ದುಷ್ಪಕಂಸನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಕೃಷ್ಣನ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ಷಯೆತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೃಷ್ಣನೆ ಅವಳಿದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಅವಳನ್ನು ಸುಂದರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ತನ್ನವಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಇದೇ ಸಾಧಕಚೀವಿಯ ಪಯಣಮಾರ್ಗವೂ ಹೋದು. ಸಾತ್ತಿಕ ಜೀವಿ ಅಸ್ಯಜ್ಯರಾಶಿಯಲ್ಲಿ (ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು) ಸಾಧನೆಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗದ ಶರೀರದಿಂದ ಕೂಡಿ, ತಿಲೆಯಂತೆ ಕೇವಲ ಶ್ವಾಸೋಽಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅಂಥಾ ಜೀವಿ ಭಗವಂತನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಅವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಂದು, ಸಾಧನ ಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ರಾಮನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದ ಅಹಲ್ಯೆ ಬಾಲೆಯಾದಂತೆ. ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ಜೀವಿ ಸಾಧನಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೂ, ಕಾಮಕ್ಷೋಧಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಿಂದಲೂ, ಸುಖಿದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಕಂಸನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುರೂಪಿಯಾಗಿದ ಕುಬ್ಜೆಯಂತೆ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಂತನ ಕೃಪಾಬಲದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಕಂಸಾರಿಯನ್ನೇ ಸದಾ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾ, ಅವನ ಕರಾವಲಂಬನೆಗಾಗಿ ಕುಬ್ಜೆಯಂತೆ ಹಾತೋರೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಕುಬ್ಜೆಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ಕರಾವಲಂಬನೆ ದೊರೆತಂತೆ, ಸಂತತ ಭಗವಂತನ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವ ಸಾತ್ತಿಕ ಜೀವಿಗೂ, ಬಂದು ಶುಭೋದಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ದರ್ಶನಾದಿಗಳು ದೂರೆತು ಧನ್ಯನಾಗುವನು.

ಕಾರಣಜನ್ಮರಾದ ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು ಶ್ರೀಶನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕರ್ಮಚೂಮಿ ಎನಿಸಿದ ಪವಿತ್ರಭಾರತಾವನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಸಂಸಾರಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದ್ದರೂ, ಸೃಜನಃ ಕಾಮಕ್ಷೋಧಾದಿಗಳಿಂದ ದೂರಾಗಿದ್ದರು. ಅಳಣ್ಣ ಹಂಡಿತೀಯೇ ಇವರ ಪಾಲಿಗೆ ಕಾಮ, ಕ್ಷೋಧಾದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪಳಾದಳು. ಸುಖಿದುಃಖಾದಿಗಳಿಂದ ಬಳಲಿದರು. ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಆಸಕೆ. ಸುಯೋಗ ಸಂಧಿಸಿತು. ವೈನಿಯ ನಿಷ್ಘಾರವೇ ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟರಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿತು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕೆ, ಶ್ರೀಶನಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಹಚ್ಚಿತು. ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಹಾತೋರೆಯಿತು. ಮಂತ್ರಾಲಯ ಗುರುಗಳ ವಾಗಿದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನಿತ್ಯಸ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಒಪ್ಪುವ ಭೂಪ್ರೇಕಂತವನಿಸಿದ ವೆಂಕಟಾದಿಗೆ ಬಂದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಭಿನ್ನ ಬಿಂಬನ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಜೀವನುಕ್ಕಾದರು. ಭಗವಂತಕರ ನಡೆ-ನುಡಿ - ಜೀವನಗಳಲ್ಲವೂ ಸಂದೇಶಾತ್ಮಕಗಳಾಗಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞೋದಕಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟರ ಸಾಹಿತ್ಯವೈಭವ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಸಂಪತ್ತು ಅಪಾರ. ಉಳಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಬಹಳ ಸ್ವಲ್ಪ. ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಖೆ ಮೂರು ಲಕ್ಷದ ಏಕ್ಕೆರುಪ್ಪುಸಾರಿರ. ಇಂದು ದೂರೆಯುತ್ತಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಂದುಸಾವಿರವನ್ನೂ ದಾಟಿಲ್ಲ. ಇದರಂತೆ ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಹ ಬಹಳಪ್ಪು ಕಾಲಗಭಾದಲ್ಲಿ ಕಲೆತು ಹೋಗಿರುಬಹುದು. ಸುದೃಢವೆಂಬಂತೆ ಭಾಗವತ ದಶಮಸ್ಯಂಥ ಪೂರ್ವಾದ್ವಾದ ಅನುವಾದವು ಮಾತ್ರ ಮಾತ್ರ ದೂರೆತಿರುವುದು. ದಾಸರು

ಕೀರ್ತನೆ, ಸುಳಾದಿ, ಉಗಾಭೋಗ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹಿತಬೋಧ ನೀಡಿರುವರು. ಸುಪ್ರಭಾತದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಲಾಲಿಸೇವೆಯವರಿಗೆ ಇರುವ ಭಗವಂತನ ಎಲ್ಲಾ ಸೇವಾವಿಧಾನಗಳನ್ನು ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಈ ಸೇವೆಗಳ ಅಂತರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಹ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವರು.

ಆಟಿಕೆ, ತಾರತಮ್ಯ, ನವವಿಧಭಕ್ತಿಗಳು, ಭಗವಂತನ ವಿವಿಧ ಅವಶಾರಗಳ ವರ್ಣನೆ. ಕೃಷ್ಣ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಿಂತನೆ ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕಗಳಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ದಾಸಾಯ್ಯರು ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವರು.

ಸುಪ್ರಭಾತ

ಆನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ತಾದರು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣನ್ನು ಅನಂತಕಲ್ಲಾಜ್ಞಾನಿಂದಾರಿಸಿದ್ದಾಗಿಯೂ, ದೋಪದೂರನನ್ನಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿರುವರು.

“ನಾರಾಯಣಂ ಗುಣ್ಯಃ ಸರ್ವೇಃಃ ಉದೀಣಂ ದೋಪವಚಿತಂ”. ಭಗವಂತನ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಗುಣಪೂರ್ಣತ್ವ ಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರ ಸಾಕಾಗಲಾರದು. ಅವನು ದೋಷಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತದೂರ ಎನ್ನುವ ಜ್ಞಾನವೂ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ಅನಂತದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯು ಸಹ ಒಂದು ದೋಷವೇ ಆಗಿರುವುದು. ಭಕ್ತರು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ರಾತ್ರಿಯ ಲಾಲಿ ಸೇವೆ, ಉದಯದ ಸುಪ್ರಭಾತಸೇವೆಗಳು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೋಷಾರೋಪಣಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಶ್ರಮಪರಿಹಾರಕಾಣಿ ನಿದ್ರೆ; ಶ್ರಮಕಡಿಮೆಯಾದಾಗ ಎಚ್ಚರಿಕೆ. ನಿದ್ರೆ ದೋಷಸಹಿತ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೂ, ಎಚ್ಚರ ದೋಷದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು. ದಾಸರು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶ್ರಮವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಲಾಲಿ ಹಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಇದರಂತೆ ಭಗವಂತನು ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ತಿತ್ಯಾಗಳನ್ನು ಸತತ ಮಾಡಿ ಬಳಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾದ್ವಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದಾಸರು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸುಪ್ರಭಾತ ಹಾಡಿದವರಲ್ಲ.

ಭಗವಂತ! ನೀನು ಅನಂತಕಲ್ಲಾಜ್ಞಾನಿಂದಾರಿ. ನಿನ್ನ ಮಾಹಿಮೆಗಳು ಅನಂತ. ನಿನ್ನ ಅವಶಾರಗಳ ಸೊಬಗು ಮನವಚನಗಳಿಗೆ ಅತಿದೂರವಾದವರಿಗಳು. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಮದುಗಿದ ಈ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲಾಲಿಸೇವೆ ಪೂರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರಂತೆ ಸುಪ್ರಭಾತಸೇವೆಯ ಸಹ ಭಗವಂತನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಸುಪ್ರಭಾತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. “ಈ ಭಗವಾನ್, ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿ ಅರುಷೋಧಯವಾಗುವುದು. ಸೊಯಿನು ಉದಯಿಸುವವು. ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲನ್ನು ಓಡಿಸುವನು. ಆದರೆ ಇದು ನನಗೆ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ನನ್ನ ಹೃದಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಅಜಾನ್ನವೆಂಬ ಕತ್ತಲು ತುಂಬಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ವಿಷಯಕವಾದ ಪ್ರೇಮದ ಅರುಷೋಧಯವು ಎಂದಿಗಾಗುವುದು? ಸುಷ್ಪತ್ರಿ - ಸ್ವಪ್ನಾಜಾಗ್ರದವಸ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಾಜ್ಞ - ತ್ಯಜಿಸ - ವಿಶ್ವಾಭಿನ್ನಾದ ಓ ನಾರಾಯಣ, ಅಜಾನ್ನವೆಂಬ ಕತ್ತಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಓ ನಾರಾಯಣ, ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿ, ಭಕ್ತಿಯ ಅರುಷಾಕರಣಗಳನ್ನು ಜೆಲ್ಲಲು ಅನುಗ್ರಹೋ ನೃವಿನಾಗು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಏಳು.” ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇ ಸುಪ್ರಭಾತದ ನಿಜಾರ್ಥ. ಈ ಭಾವವನ್ನು

ಆದಿಕವಿವಾಲ್ಯಾಕಿ ತನ್ನ ಸುಪ್ರಭಾತರೂಪವನ್ನಿಸಿದ ಅಮೃತಮಯವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಹಾಡಿರುವನು.

**“ಕೌಸಲ್ಯಾ ಸುಪ್ರಚಾ ರಾಮ ಮೂರಾಂಧ್ರಾ ಪ್ರವರ್ತತಾತೇ
ಉತ್ತಿಷ್ಠ ನರಶಾದೂಲ ಕರ್ತವ್ಯಂ ದೈವಮಾಹಿತ್ಯಕರ್ಮ”**

ಇದು ರಾಮವಿಗಾಗಿ ಕವಿವಾಲ್ಯಾಕಿ ಹಾಡಿದ ಎರಡನೆಯ ಸುಪ್ರಭಾತಗಿಳಿತೆ. “ಮರುಷೋತ್ತಮನಾದ ರಾಮ! ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮೂರಾಂಧ್ರಯಿಂತಿರುವ ಭಕ್ತಿಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ (ನರಶಾದೂಲ ಕೌಸಲ್ಯಾಸುಪ್ರಚಾ ರಾಮ ಮೂರಾಂಧ್ರಾ ಪ್ರವರ್ತತಾತೆ) ಬೆಳಕಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಹಗಲಿನಂತಿರುವ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸತ್ಯಮಾರ್ಗಳನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಏಳು ಉದ್ಧರಿಸು. (ದೈವಂ ಅಹಿತಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ)”

ಇದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಹ,

“ಏಳು ನಾರಾಯಣ ಏಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ
ಏಳು ಶ್ರೀಗಿರಿಯೋಡೆಯ ವೇಂಕಟೇಶ”
ಕಾಸಿದ್ದ ಹಾಲುಗಳ ಕಾವಡಿಯ ತುಂಬಿಟ್ಟು
ಲೇಂಬಾಗಿ ಕೇನೆ ಮೋಶರು ಬೆಳ್ಳಿಯನೆ ಮೆದ್ದು
ಶೇಷಶಯನನೆ ಏಳು ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯನವ ಮಾಡು
ದೇಶ ಕಂಪಾಯಿತೇಳಯ್ಯಾ ಹರಿಯೇ

.....
ಅರವಿಂದ ಲೋಚನನೆ ಕೋಳಿ ಕೂಗಿತು ಕೇಳು
ಪುರಂದರ ವಿಶಲನೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು ॥

ಎಂದು ಹಾಡಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನಾತ್ಮಕವಾದ ಸುಪ್ರಭಾತಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುವರು. ಪ್ರಕೃತ ಉಪಲಭವಿರುವ ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೂರು ಸುಪ್ರಭಾತಕೀರ್ತನೆಗಳು, ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದು ಸುಪ್ರಭಾತಗೀತೆಯು ದೂರೆಯುತ್ತಿತ್ತೇ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉದಯರಾಗಿತೆಗಳು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಮಲವಾಗಿ ದೂರೆಯುತ್ತವೆ. ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎರಡು ಉದಯರಾಗಿತೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು ಉದಯರಾಗಿತೆ. ರಾಘವೇಂದ್ರರ ಮೇಲೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಸುಪ್ರಭಾತಗೀತೆಯನ್ನು ರಿಚಿಸಿದ ಕೇರ್ತಿ ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೇರುತ್ತದೆ.

“ಉಪ್ಪವಡಿಸಯ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ॥ಪ್ರಾ
ಉಪ್ಪವಡಿಕ್ಯೇ ಚೊಮ್ಮೆನಪ್ಪ ಭುವನಾಳಿಯು

**ಸ್ವಪ್ನಾದಿ ತ್ರಯವನಪ್ಪೆ ಪಾಲ್ಭಾಡಲ ಮಗ
ಳಷ್ಟಿ ಅಹಿವರನ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಲಿ ಒರ
ಗಿಪ್ಪ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಪ್ರಜದಿ ದಯದಿ ॥ಅ.ಪ.॥**

ಸಾಧಕಚೀವಿ ಭಗವಂತನು ಕರುಹೀಸಿ ಹೊಟ್ಟಿ ಸಾಧನಶರೀರವನ್ನು ಸಾಧನಕ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಭಗವಂತ ಕರುಹೆಯಿಂದ ಕಣೆರೆದು ನೋಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಸಾಧನಶರೀರದ, ಶರೀರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿನಿಂತ 24 ತತ್ತಗಳ, ಅವಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳ, ಆತಮಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ದ್ವಾರ ತನಗೆ ಪ್ರೇರಕನಾದ ಭಗವಂತನ ಪರಿಚಯವಾಗುವುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ರೂಪಗಳೇ ಉದಯರಾಗ ಕೇರ್ತನೆಗಳು.

ಈ ಪದದ ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಬಳಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣಶಲ್ಪವು ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ನಂದಗೋಪ ಕುಮಾರನನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ವ್ಯಾಪ್ತತ್ಯಧರದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬರಾಹಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು. ಸಕಲ ಸ್ತಾತ್ಮಿಕಚೀತನರನ್ನು ತನ್ನ ರೂಪ – ಗುಣ – ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಿ, ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಳಿದೊಯ್ಯವನಾದ ಕಾರಣ ಬಿಂಬನು ಸಹ ಕೃಷ್ಣನೆ.

ಈ ಬಿಂಬಮೂರುತಿ ಏಳು; ಅನುಗ್ರಹೋನ್ಮುಖಿನಾಗು; ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ತಮಸನ್ನು ಓಡಿಸು. ಇದ್ದು ದಾಸರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ; ಪಲ್ಲವಿಯ ನಿಜಾರ್ಥ ಜತುಮೂರ್ಚಿಬ್ರಹ್ಮ ಸಕಲಚೀವರಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿ, ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ವಾಯುದೇವರು ನಿವ್ಯಾಜದಿಂದ ಭಗವತ್ತೇವಾರಾಪದಲ್ಲಿ ಹಂಸಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ, ಶಾಸೋದ್ವಾಸಕ್ತಿಯೆ ಮಾಡಿ ಜೀವಿಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣರಾಗಿರುವರು. ಸಕಲ ವೇದಾಭಿಮಾನಿಯಿಲೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ದೇವತೆಯೂ ಆದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಯು, ಭಗವಂತನ ಅಪ್ಪಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಅಂತಮೂರ್ಚಿಖಾಗಿರುವಳು. ಇದರಿಂದ ಜೀವಿಯ ಭಗವತ್ತಂಭಂಧಿ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೂರಾಗಿರುವನು. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಬಹಿಮೂರ್ಚಿಖಾದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಗ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗುವುದು, ಇದು ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮಾತ್ರಸಾದ್ಯ. ಬ್ರಹ್ಮ-ವಾಯುಗಳಿಗೆ ಷಿತನೂ, ಪ್ರೇರಕನೂ ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು, ರಮೆಯನ್ನು ಅಷಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದವನಂತೆ ಜೀವಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸದೆ ಇರುವನು. ಇಂಥಾ ಭಗವಂತನು ಏಳಬೇಕು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪ್ರೇರಕ ನೀಡಿ, ಅವಳ ದ್ವಾರಾ ಸಾಧಕಚೀವಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತುಂಬಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಯ ಉದ್ದಾರ. ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮನಸಲ್ಲಿಟ್ಟಕೊಂಡ ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು ಕೇರ್ತನೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿರುವ ಪಲ್ಲವಿ, ಅನುಪಲ್ಲವಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಬಿಂಬರುಪಿಭಗವಂತನು ಅನುಗ್ರಹೋನ್ಮುಖಿನಾಗಿ ಎದ್ದಲ್ಲಿ, ನಡೆಯುವ ಮುಂದಿನ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ದಾಸರು ಹೊದಲನೆಯ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವರು.

**“ಅರುಣ ಮೂಡಣ ವೇರೆ ತ್ವರಿತ ತಮಕುಲಜಾರೆ
ಹರಿದವಷ್ಟುದ ತಾರೆ ತರಣೆಕರ ಬಳಿ ಸಾರೆ.**

ಸರಸಿಜ ವಿಕಸತೋರೆ ಮರುತ ಪರಿಮಳ ಬೀರೆ ನೇರದು
ಅಳರ್ಮ್ಯೋಂಕರಿಸುತ್ತಿರೆ
ಹರಷ ದಿವಿಜಗಣ ಬೀರೆ ಮೋರೆಯುತ್ತಿವೆ ಸುರಭೀರಿ
ಪರಮಹಂಸರು ಮೇರೆ ಮರೆದು ಸೃಂಗಿತಲ್ಯಾದಾರೆ
ಸರ್ವವೇದ ಘೋಷ ಹರಿಪರವನುತ ಲ್ಯಾದಾರೆ ಕರುಣಾದಲಿ
ನೋಡು ಶಾರೆ”

“ಎನಂ ಮೋಚಯಾಮಿ – ಇವನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಬಿಂಬನು ಕರುಣಾಸಿದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಯ ಹೃದಯವೆಂಬ ಮೊರ್ವದಿಕ್ಕು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೆಂಪೇರುವುದು. ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲು ತಾನಾಗಿಯೇ ಜಾರಿ ಹೋಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೂ ಬುದ್ಧಿಯಿಂಬ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದ ಸಂಶಯತಾಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ದೂರಾಗುವವು. ಜ್ಞಾನದ ಕೆರಣಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸುವವು. ಹೃದಯಕಮಲ ಅನಿರ್ವಚನೀಯಾನಂದದಿಂದ ವಿಕಸಿಸುವುದು. ವಾಯುಮತದ ಸೌರಭವು ಎಲ್ಲಡೆಯಲ್ಲೂ ಪರಸಿಸುವುದು. ಇಂದ್ರಿಗಳಿಂಬ ದುಂಬಿಗಳು ಭಗವತ್ತರವಾಗಿ ರುಂಂಕರಿಸುವವು. ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದ ಸಾಧಕಜೀವಿಯನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸುವರು. – ಸಾಧಕಜೀವಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಭೇರಿನಿನಾದಗಳಂತೆ “ಹರೇ, ನಾರಾಯಣ, ಮುಕುಂದ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮುವವು. ಗುರುಗಳು ಸಂಶೋಷದಿಂದ ಹರಸುವರು. ನಿರಂತರ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹರಿಸಪ್ರೋತ್ತಮತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದಕಗಳಾದ ವೇದವಾಣಿಗಳು ನುಡಿಯಲ್ಲಾಡುವವು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಂಬಾಭಿನ್ನಾದ ಓ ಕ್ಷೇತ್ರಾಂಶ ಉಪಾಷತಿಸು. ಏಳು; ನನಗೆ ಕರಾವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉದ್ಧರಿಸು, ಎಂದು ದಾಸರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಇದರಂತೆ ಮುಂದಿನ ಚರಣಗಳು ಸಹ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಾರ್ಥಕದಲ್ಲಿ ತರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ನೋಡುವ ಕಣ್ಣು ನಮ್ಮಡಾಗಬೇಕು. ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರ ಚರಣಾಭ್ರಗಳನ್ನು ನಂಬಿ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡಬೇಕು.

ತಾರತಮ್ಯ

ಆಚಾರ್ಯಮಾಡ್ಡರು ಪಂಚಭೇದತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಹರಿಸಪ್ರೋತ್ತಮತ್ವ ಜ್ಞಾನವು ಎಪ್ಪು ಅವಶ್ಯಕವೋ, ಪಂಚಭೇದತಾರತಮ್ಯದ ಜ್ಞಾನವು ಸಹ ಅಪ್ಪೇ ಅಶ್ವಾವಶ್ಯಕವಾದುದು. ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ

ತಾರತಮ್ಯಂ ತತೋ ಜ್ಞೇಯಂ ಸರ್ವೋಚ್ಚತ್ವಂ ಹರೆಸ್ಥಾ
ವಿತದ್ವಿನಾ ನಕಸ್ಯಾಪಿ ವಿಮುಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ಕಥಂಚನ
ಪಂಚಭೇದಾಜ್ಞ ವಿಜ್ಞಯಾಃ ವಿಮ್ಮೋಃ ಸ್ಯಾಭೇದಮೇವ ಚ
ನಿದೋಽಪತ್ತಂ ಗುಣೋದ್ವೇಕಂ ಜ್ಞಾನಾ ಮುಕ್ತಿಃ ನಭಾಸ್ಥಾ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರು. ಅಳಿಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹ “ತದ್ವಕ್ತಿ ತಾರತಮ್ಯೇನ ತಾರತಮ್ಯಂ ವಿಮುಕ್ತಿಗಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮೇಲಿನ ವಿಷಯವನ್ನೇ

ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವರು. ಮರಂದರದಾಸಾದಿ ಎಲ್ಲಾ ಹಿರಿಯ ಹರಿದಾಸರು ಈ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಒಹಳ್ಳ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿರುವರು.

“ಎಂದೆಂದು ಮುಕುತಿಯ ಬೇಕಂಬವಗೆ
ಅಂದದಿ ಜೀವರ ತಾರತಮ್ಯವ ತಿಳಿಮುದು
ಗುರುಪುರಂದರವಿಲೆ ಮುಕುತಿಯ ನೀವ” – (ಗುರುಪುರಂದರದಾಸರು)
ತಾರತಮ್ಯವೇ ತಿಳಿದು ನಡೆದಾ ವಿಶ್ವಾರ್ಥಿಗೆ
ಪಾರು ಮಾಡುವ ಪತ್ರವಿಜಯವಿಶಲರೇಯ (ವಿಜಯದಾಸರು)
ದೇವದೃಷ್ಟರ ತಾರತಮ್ಯವ
ನೀವಿಧದಿ ತಿಳಿದೆಲ್ಲರೊಳು ಉ
ಕ್ಷೇವರನೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಎಂದೆಂದು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ
ಸೇವಿಸುವ ಭಕ್ತರಿಗೆಲೊಲ್ದು ಸುಖ
ವಿವ ಸರ್ವತದಲ ಸುಖಮಯ
ಶ್ರೀವಿರಿಂಬಾಧ್ಯಮರನುತ ಜಗನ್ನಾಥವಿಶಲನು (ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು)

ಹೀಗೆ ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ಯರು ತೋರಿಕೊಟ್ಟ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕನುಗಣವಾಗಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು. ಪ್ರಾಚೀನ ಹರಿದಾಸರ ಸಾಧಿತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ, ಸಂಕ್ಷೇಪ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ತಾರತಮ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ಮರಂದರದಾಸರು.

“ಸತತ ಗಣನಾಥಸಿದ್ಧಿಯ ನೀವಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ”

“ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ತಿದು ಪಂಚಭೇದವು ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದನಾ”

ಮರಂದರ ದಾಸರ ಈ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳು ಸಂಕ್ಷೇಪತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಗನ್ನಡಿಗಳು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಥಾನಾಯಕರಾದ ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು ಸಹ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕಣಿಗಣವಾಗಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು. ಪ್ರಕೃತೆಲುಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯು, ರುದ್ರ, ತುಳಸಿ, ಮುಖುಷ್ಯಾ, ಕೃಷ್ಣವೇಣಿಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದೂರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಸದಾಚಾರ

– ಮಾನವ ಜನ್ಮದ ಸಾರ್ಥಕತೆ

“ಮಾನವಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಇಧಾನಿ ಮಾಡಲಿ ಬೇಡಿ ಹುಣ್ಣಪ್ಪಗಳಿರಾ” ಇದು ಮರಂದರದಾಸರ ಸಂದೇಶ. ಈ ವಚನ ದಿದ್ಧಳಾತ್ಕವಾದುದು. ಒಂದು ಮಾನವ ಜನ್ಮದ ಶ್ರೀಪತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಅದರ ಸಾಧನದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ನೀಡಲು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು. ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವಶರೀರ ಅತ್ಯಂತ ಬೆಲೆಬಾಳುವದಾಗಿದೆ. ಈ ದೇಹ ಎಪ್ಪುಮೂರ್ವಾವಾದುದೋ ಅಪ್ಪೇ ಕ್ಷಣಿಫಂಗುರವೂ ಆಗಿದೆ.

“ನೀರಬೊಬ್ಬಳಿಯಂತೆ ನಿತ್ಯವಲ್ಲವೂ ಈ ದೇಹ”

ಕ್ಷೇಣಭಂಗುರವೆನಿಸಿದ ಸರ್ವೋತ್ತಮಪ್ರವಾದ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

“ಅಹಾರ – ನಿದ್ರಾ – ಭಯ – ಮೈಥುನಾನಿ ಸಾಮಾನ್ಯಮೇತ್ತಾ ಪಶುಭಿನರಾಜಾಂ”

ಅಹಾರ – ನಿದ್ರೆ – ಮೈಥುನಗಳು ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದವುಗಳು. ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಯೆನಿಸಿರುವನು. ಇವನಿಗೆ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ವಿಚೇಚನೆಗೆ ಅನುವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಭಗವಂತನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕರುಣೆಸಿರುವನು. ಕಣ್ಣೆದ್ದು ಹಗಲಲ್ಲಿ ಬಾವಿಗೆ ಬಿಧ್ಯಂತಾಗಬಾರದು ಜೀವನೆನ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶಪೂರ್ಯವಾದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಸಮಾಜಕೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕಾದುದು ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಯಾದ ಮಾನವನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಗವಂತನು ಮಾನವ ಶರೀರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿರುವನು. ಅಂತೆಯೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮಾನವ ಶರೀರವನ್ನು ಸಾಧನ ಶರೀರವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು.

ಮನೆಯನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬದು ಬೀದಿಯನ್ನೂ ಉಂಟಾಗಿ ಸ್ವಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಲಾರನು. ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹಿತಬೋಧ ನೀಡಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ತಾನು ತನ್ನನ್ನು ಪರಿಶ್ರೋಜಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ಮೂಲಿ ಶುದ್ಧಿತ್ವಾಗಬೇಕು. ಇದೇ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರ ವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಅನಾದಿನಿತ್ಯರೆನಿಸಿದ ಜೀವರು ಅಸ್ಯಜ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜಡಸದೃಶರಾಗಿ ಕಾಲಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವರೂಪತ್ವನೂ, ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾರ್ಥಿಯೂ ಘಟನಾಘಟನ ಸಮರ್ಥನೂ, ಸೃಷ್ಟಿ – ಸ್ಥಿತಿ – ಲಯ – ನಿಯಮನ – ಜ್ಞಾನ – ಅಜ್ಞಾನ – ಬಂಧ ಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನೂ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೆಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಸ್ವೇಹ – ದ್ವೇಷ – ಉದಾಸೀನತೆಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತದೂರನಾಗಿ, ಕಡುಕರುಣಾಮಯನಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನು, ಅಸ್ಯಜ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜೀವರಲ್ಲಿ ದಯೆತೋರಿ, ಅವರವರ ಸ್ವರೂಪ ಭುತ ಯೋಗ್ಯತೆಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ಗತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ತರುವನು. ಸಾಧನೆಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುಂದರದೇಹವನ್ನು ಕರುಣೆಸುವನು. ಜೀವರ ಸಾಧನೆಗೆ ಅನುವಾದ 24 ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಡುವನು. ಭಗವಂತನು ಕರುಣೆಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಧನಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವಿಯ ತನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯನಿಸಿದ, ತನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ತಂದ ಅಂತರಾತ್ಮನೆನಿಸಿದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕಾಣಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

ಇದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮಾರ್ಗಗಳು. ಒಂದು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗ ಮತ್ತೊಂದು ಕರ್ಮಮಾರ್ಗ. ಜ್ಞಾನ – ಕರ್ಮ ಮಾರ್ಗಗಳಿರುವುದು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದವುಗಳು. ಒಂದರಿಂದ ಒಂದನ್ನು ಬೇರೆಡಿಸಲು ಆಗದು. ಜ್ಞಾನರಹಿತವಾದ ಕೇವಲ ಕರ್ಮ ತಾರಕವಲ್ಲ. ಇದರಂತೆ

“ಬಿಂದುಗಳ ನಿನ್ನಂಬ್ರಾಹಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” – ಒಳನೋಟ

ಸತ್ಯಮಾರ್ಚರಣೆಯಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನವು ಸಾಧನೆಗೆ ಅನುವಾಗದು. ಅಪರೋಕ್ಷಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಮಾರ್ಚರಣ ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಸ್ವತ್ತಂ ಭಗವಂತನೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ

“ನಮೇ ಪಾಧಾಸ್ತಿ ಕರ್ತವ್ಯಂ ತ್ರಿಪುಲೋಕೇಷ ಕಂಜನ ನಾವಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತವ್ಯಂ ವರ್ತ ಏವ ಚ ಕರ್ಮಣೆ”

“ಅಜ್ಞಾನಾ! ನನಗೆ ಹೊಂದಬೇಕಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಆಪ್ತಕಾಮನು; ಆನಂದಸ್ವರೂಪಿ; ಆದಾಗ್ಯಾ ಲೋಕತೀಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸತ್ಯಮಾರ್ಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವನು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು – ಕರ್ಮಭಾವಿಯನಿಸಿದ ಈ ಪವಿತ್ರವಾದ ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಪಡೆದ ಪ್ರತಿವ್ಯಕ್ತಿ ತನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸತ್ಯಮಾರ್ಗನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ಮೂಲಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸ್ತುತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸದಾಚಾರದ ವಿವರಣೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಆಚಾರ – ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು, ಆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾದರೆ ಕೆಲವು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವಾಮಿನ್ನು ತೆಗೆದು ದ್ವೈತಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಚಾರಂ ರಾದ ಆಚಾರಂ ಮಧ್ಯರು ತಮ್ಮ ಸದಾಚಾರಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿರುವರು. ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ಯರ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಲ್ಲ ನಂತರದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಬಿಡಿಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಿ, ಸಾಧನೆಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ಯರ ವಚನಗಳ ನಿಜಾರ್ಥವನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಮೂರಣವಾಗಿ, ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ, ತಿಳಿಯುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿದವರು ಕನಾಟಿಕ ಹರಿದಾಸರು. ಹರಿದಾಸರು ತೋರಿದ ಸದಾಚಾರ, ಅವರು ಹೇಳಿದ ಅನುಷ್ಠಾನಪದ್ಧತಿಗಳು, ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಲೋಕಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಪ್ರತಿವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ದಾರಿದೀಪಗಳಾಗಿ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಆಚಾರ್ಯರು ಸದಾಚಾರದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ “ಸ್ತುತಾವಿಷ್ಣುಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮುಂದೆ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಅವುಗಳ ನಿವಾಹಣೆಯ ಬಗೆಯನ್ನು ಬಹುಮಾರ್ಪಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವರು. “ವಿಷ್ಣು” ಶಬ್ದವನ್ನು ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಬಳಸಿರುವರು. ಸರ್ವತ್ವ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವೆಂದು ಕರೆಯುವರು. “ಮುಂದೆ ನಾನು ಹೇಳುವ ಪ್ರತಿಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುರಿಸಿ ಕರ್ಮವನ್ನಾಜರಿಸಿರಿ; ಭಗವಂತನ ಸ್ವರಣೆಯಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮ ವ್ಯಧನ” ಇದು ಆಚಾರ್ಯರ ಸಂದೇಶ. ಇದರ ಸೂಚನೆಗಾಗಿಯೇ ಸದಾಚಾರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ “ಸ್ತುತಾವಿಷ್ಣುಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ವಾಶಿಂಧುರೂಪದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರದ ಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ

“ಹರು ಭಂಕ್ಸ ಚ ಕರ್ಮ ನಿಜಂ ನಿಯತಂ”

“ಹರಿವಾದ ವಿನಮ್ಮ ಧಿಯಾಸತತಪ್ಯ”

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ವಾಪಿಸಿ ನಿಂತಿರುವನು. ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಬಿಂಬಿಸಾಗಿ ನಿಂತು, ತಾನೇ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಕಾರಣ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ; “ನಾನು ಅಸ್ವತಂತ್ರನು, ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಭಗವಂತನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಾನು ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸುವನು” ಎಂದು ಜಿಂತಿಸಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು “ಹರಿಪಾದ ವಿನಮ್ಮಿತಿಯಾ” ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯರು ಅಡಗಿಸಿರುವರು.

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಇದನ್ನೇ

“పొందికొండివ సమర్పోణు శం -
బంధవాగదే సకల కమ్మవ -
వరందదల్ని తా మాడి మాడిసి తత్తులగజునిదే” (3-26)

“ఏను మాడువ కమ్మగళు ల
శ్రీనివాసనిగప్పిసను సం –
ధానమోవకచదింద సంచేహిసదె దినదినది “ (5-38)

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಮಾತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಶದಿಕರಿಸಿರುವರು. ಆದ ಕಾರಣ ಎದ್ದುಕೊಂಡಿಂದ ಹಿಡಿದು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವವರೆಗೆ ಮಾಡುವ ಸಕಲಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ, ಹರಿದಾಸರು ತೋರಿಕೊಟ್ಟ ಪದಧ್ಯಿಯಲ್ಲಿ, ಭಗವಂತುಪರಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ತೀಳಿದು, ಕಾಲದೇಶ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನುಗುಣವಾಗಿ ಇದ್ದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡು, ಕರ್ಮಯಜ್ಞವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಶುದ್ಧಾಂತರಿಕರಣನಾಗಲು ಪಯತ್ವಿಸಬೇಕು.

ప్రస్తుతమేకటిదాశరు సదాచారరద ఒగ్గె ఒపట ఒప్పు కొణిటిరువరు. మాడబేకాద సదాచారగళ పట్టియన్న నేరవాగి హేళదిద్దరూ, వ్యాళ్లవ్యాళ్లక్కే మాడబేకాద తోచస్వానాదిగళన్న భగవత్తరణ మూవచకవాగి శాసియి పద్ధతియల్లి మాడదవను. మహాపరాథియిందూ, సదాచారత్వాగ తమ్ముగళల్లి మేహాతప్పిందు స్ఫుషప్రదిసిరువరు. తమ్మి అనేకకృతిగళల్లి అవశ్యమాడలేబేకాద సదాచార సత్కమంగళన్న ఉల్లేఖించారె.

“ತಮ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸುವ ನಮ್ಮಪ್ರಸನ್ನಲ್ಲವೇ ನಿನ್ನ
ಒಟ್ಟಿದ್ದ ಬಳಿಕವರೂ ಸೋಡದ ತಿಮ್ಮಪನಲ್ಲವೇ ನಿನ್ನನು”

ఎంబ ఈ కీటనెయల్లు దాసాయిఫరు లడయదింద రాత్రియవరిగే మాడబేకాద సదాకారగళన్ను వివరిసిరువరు. ఏఖువాగ నారాయణన స్థరణ, హరిస్తరణమొవక మృతీకాతోజ, తులసిమోజి, గోమోజి, సకాలదల్లి సూయనిగే

ಅಫ್ರೆಪ್ರದಾನ, ತೀರಿಗಿನಣಿಜಾಸ್ತಿ, ಭಗವದ್ಬಕ್ತರ ಆರಾಧನೆ, ಹರಿಪಾದ ಸೇವೆ, ಹರಿಮೂರ್ತಿದರ್ಶನ, ಹರಿಕಥಾತ್ಮವಣ, ನೃವೇದ್ಯಸಮರ್ಪಣ, ವೈಶಾಖರಹೋಮ, ಹರಿನಿಮಾರ್ತಳ್ಯಗಳ ಸ್ವಿಕಾರ, ಹರಿನಾಮ ಸಂಕಿರ್ತನೆ, ಹಯಚರ್ಚನೆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೇತರಗಳ ದರ್ಶನ, ಹೊನೆಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮೂರ್ವಕ ವಾಮಯಜ್ಞಾಭರಣ. ಇವು ದಾಸರು ಹೇಳಿದ ಅವಶ್ಯಕ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸದಾಚಾರಗಳು.

ఈగలో ఇన్నావాగలో ఈగాత్ర అస్థిరవెణ్ణ” ఎంబ కృతియల్లి దాసరు సదాచారకే నీడిద స్థాన అమావస్యాదు. ఆచారహిననన్న వేదగళూ, దేవతేగళు మనిషువుదిల్ల.

“ಆಚಾರ ಪ್ರಥಮೋಧಮ್: ಧರ್ಮಸ್ಯ ಪ್ರಭು: ಅಜ್ಯತ್ತಃ” ಆಚಾರವೇ, ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮಃ; ಶುದ್ಧಧರ್ಮ. ಈ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾಮ್ಮಿನಾರಾಯಣ. ಶ್ರುತಿ-ಸ್ತುತಿಗಳು ಆಚಾರವನ್ನು ವಿಮುಲವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವವು. ಆ ಶ್ರುತಿ-ಸ್ತುತಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಜ್ಞಾರೂಪಶಾಸನಗಳು. ಸದಾಚಾರದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗುವುದೆಂದರೆ ಹರಿಯಾಜ್ಯಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ವೇದಗಳ ಪ್ರಥಾನಾಂಶ ಸದಾಚಾರ. ಸದಾಚಾರ ಪ್ರತಿಪಾದಕಗಳಾದ ವೇದಭಾಗಗಳು ವೇದಗಳಿಗೆ ಮುಖ ಸಾಫ್ತೀಯಗಳು. ಇದು ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಹೃದಯದ ಮಾತ್ರ. ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದಾಸಾಯ್ಯಿರು.

ಸಕಲಾಗಮ ವೇದೋಕ್ತ ವಿಚಾರಕ
ಮುಖವೆನಿಸುವುದಾಚಾರ | ಆ
ಸುಖವೇ ಧರ್ಮದ ಸಾರ |
ಅಶ್ವಿಲಕೆ ಪ್ರಭು ಯದವೀರಾ |
ಭೂಕುತಪತ್ತಲ ಪ್ರಸನ್ನಂಕಟರಾಯನಾ
ಸಖಿವಿದಿದರೆ ಭವದೂರ ಮನುಜ ||

ಎಂಬ ಈ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಸಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರು.

ಭಕ್ತಿಯ ಭವ್ಯಸ್ತರೂಪ

“ಭಕ್ತ ಭಕ್ತಿ ಸುಪಾಶೇನ ಬದ್ಧಸತ್ಯಾದಪಂಕಜಂ” ಎಂಬ ಆದಿತ್ಯಪೂರಾಣವಚನದಂತೆ ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತನ ಭಕ್ತಿಪಾಠದಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾದಪದ್ಮಗಳುಳ್ಳವನು. ಭಕ್ತಿಪಾಠದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಕಷ್ಟಿದ ಭಕ್ತನನ್ನು ಭಗವಂತನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತನನ್ನು ಭವಪಾಠದಿಂದ ಬಿಡಿಸುವನು. “ವೈಕುಂಠಂ ವಾಪರಿಶ್ವಕೆ ನ ಭಕ್ತಾನ್ನಿಕ್ಕುಮುತ್ತಂಹೆ”. ಮೇತಿಪ್ರಯಾಹಿ ಮದ್ಭಕ್ತಾಃ” ಇವು ಭಗವಂತನೇ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು. ವೈಕುಂಠವನ್ನಾದರೂ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ, ಭಕ್ತನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡಲಾರೆ. ನನಗ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಿಯರಾದವರು ನನ್ನ ಭಕ್ತರೆ. ಸೃಂಗೀತಾಚಾರ್ಯನೆ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಾನ್ನಿಯಾ ಲಭ್ಯಃ ಅಹಮೇವಂ ವಿಧೋಜುವಾನಾ;” “ಅನನ್ಯಾದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಾನು ದೂರೆಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಭಕ್ತಿಗಿರುವ ಪ್ರಾಶಸ್ತವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವನು. ಪೇಮಪವಾಹರೂಪವಾದ ಇಂಥಾಭಕ್ತಿ ಒಂಬತ್ತುವಿದಧಾಗಿದೆ.

ಶ್ರವಣಂ ಕೀರ್ತನಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ತರಣಂ ಪಾದಸೇವನಂ
ಅರ್ಚನಂ ವಂದನಂ ದಾಸ್ಯಂ ಸಖ್ಯಮಾತ್ಮನೇವೇದನಂ”

ಇದನ್ನೇ ಹರಿದಾಸರು.

ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನ ವಿಷ್ಣುಸ್ತರಣ ಪಾದಯುಗ
ಸೇವಾರ್ಚನ ದಾಸ್ಯ ವಂದನ ಕೋಲೆ
ಸೇವಾರ್ಚನ ದಾಸ್ಯ ವಂದನ ಸಖ್ಯವಾತ್ಮ-
ನಿವೇದನವೆಂಬ ನವಭಕ್ತಿ ಕೋಲೆ

ಇಂಥಾ ನವವಿಧಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಭಕ್ತರನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿ ತನ್ನ ಭವನದಲ್ಲಿಟ್ಟ
ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನಂತೆ.

ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಯ ನವದಿಂದ ಹರಿ ತನ್ನ
ಭವನದೊಳಗಿಟ್ಟು ಪಾಲಿಪ ಕೋಲೆ
ಭಕ್ತಪತ್ನಲನೆಂಬ ಬಿರುದು ಮೊತ್ತಮೊಂದು
ಭಕ್ತಾಧೀನನೆನಿಪ ಭಗವಂತ ಕೋಲೆ
ಭಕ್ತಾಧೀನನೆನಿಪ ಭಗವಂತ ಭಾಗ್ಯನಿಧಿ
ಭಕ್ತರನೆಂದೆಂದು ಬಿಡನಯ್ಯ ಕೋಲೆ

ಭಕ್ತಿ ಭಗವಂತ ಮತ್ತು ಭಕ್ತರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ, ಧೃಥವಾದ ನಂಬಿನ್ನಂತು
ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ನೆಂಬಿತನದ ರುಚಿಯನ್ನು ಅನುಭಬಿಸಿದ ಧನ್ಯಜೀವಿಗಳು ಪ್ರಸನ್ನ
ವೆಂಕಟದಾಸರು. ತಮ್ಮ ಅನುಭಬಾಮೃತವನ್ನು ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಹಂಚುವ ಸದ್ಯೇಶದಿಂದಲೆ,
ದಾಸರು, ನವವಿಧಭಕ್ತಿಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯವನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುವ
ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು.

ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣಸಾಧನವೆ ಮುಕುತಿ ಇದಕೆ
ಸರಿ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲಿಂದು ಹೇಳ್ಣವು ಶ್ರುತಿತತಿ ॥

ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣವೆ ಮುಕುತಿಗೆ ಮುಖ್ಯಸಾಧನವೆಂದು ಹೇಳಿದ ದಾಸರು, ಈ
ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಭಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ, ಅದರಿಂದ ದೋರೆಯುವ ಫಲವನ್ನೂ,
ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಸಿದ್ಧಪಡೆದವರನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿರುವರು. ಮನನಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಶ್ರವಣ.
ಶ್ರವಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ, ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಾನು ಕೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು
ಮನನ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವನು. ಶ್ರವಣಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಸಕಲಸದ್ಗುರುಗಳ ಸಾಧನೆ
ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಶ್ರವಣದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯು ತಿಳಿದು, ವೃಂದಾವನ
ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಇದರಿಂದ ಭಕ್ತಿ; ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿ. ಶ್ರವಣಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶೂದ್ರಯೋನಿಯಲ್ಲಿ
ಜನಿಸಿದ್ದ ನಾರದರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಪಡೆದರು. ಶ್ರವಣಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಏಳೇದಿನಗಳಲ್ಲಿ
ಭವಬಂಧನಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದನು. ದೇವತೆಗಳು, ಯಾತ್ರಿಗಳು, ಗಂಥವರು, ರಾಜರು,

ಮಾನುಮೋತ್ತಮರು, ಈ ಎಲ್ಲ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಜೀವಿಗಳು ಶ್ರವಣಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಧನ್ಯರಾಗಿ ಸದ್ಗುರು
ಪಡೆದರು.

ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗ-ತಪಸ್ಸು-ಅರ್ಚನಾದಿಗಳಿಂದ ಭಗವದನುಗ್ರಹವನ್ನು
ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ವಾತಾವರಣದ ಕಾಲುಷ್ಯ. ಅಧಮುದ ತಾಂಡವನ್ತುತ್ತೆ,
ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಲೋಲುಪಡೆ, ಅಶುದ್ಧ ಆಹಾರ, ಆಸುರೀಭಾವದ ದುರ್ಜನರ ಅಧಿಪತ್ಯ,
ಸ್ವಾಧ್ಯಾರ್ಥಿರಿತಜೀವನ ಇವುಗಳೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಇಂಥಾ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ
ಕೀರ್ತನಭಕ್ತಿಯೊಂದೇ ತಾರಕ. ಇದನ್ನಿರಿತ ದಾಸರು.

“ಮಣಿಮಾರ್ಗವನರಿಯದ ಮೂರಧರಿಗೆ
ಉನ್ನತ ಕುಟಿಲ ಪಾಮರ ಮನುಜರಿಗೆ
ಘನ್ನ ಸಾಧನವಿದೇ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಣೆ
ಮಣಿಶೈಲ್ಕನ ವಾತೇಕೀರ್ತನೆಯ ಪತನೆ
ಧರ್ಮ ಸುಮಾರ್ಗವಜೀತ ಕಲಿಯುಗದಿ
ನಿಮ್ರಲ ಮನ ಹೊಂದಲೀಸದ ಭವದಿ
ಧರ್ಮಪ್ರಭು ಶ್ರೀಹರಿಗುಂ ಕೀರ್ತನೆ
ಉಮ್ಮೆಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದೇ ಹರಿಪ್ರಾಣನೆ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಮಹಿಮೆ ಸರಕೀರ್ತನೆ, ಸರ್ವದಾ
ವಿಸ್ತೃತಿಯ ನೀಗಿ ಮಾಡಿ ವೈಷ್ಣವರು”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನಭಕ್ತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರು.
ರಾಮನಾಮವನ್ನು ಸದಾ ಉಚ್ಚಿರಿಸುವ ಹನುಮಂತ, ನಿರಂತರ ಭಾಗವತ ಗಾನದಲ್ಲಿರತನಾದ
ಶುಕಾಚಾರ್ಯ, ಮಹತೀಯನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಾ ನರಕದಲ್ಲೂ ನಾರಾಯಣನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು
ಮಾಡಿ, ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ಪಾವನ ಮಾಡಿದ ನಾರದ, ಇವರಲ್ಲರೂ ಕೀರ್ತನಭಕ್ತಿಗೆ ಪರವಶರಾಗಿ,
ಸದಾ ಭಾಗವನ್ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಮುಲಕಿತ ಗಾತ್ರರಾಗಿ, ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆದ ಮಹಿತಾತ್ಮರು.
ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೇಶವನಿಗೆ ತ್ರಿಯವಾದದ್ದು ಕೀರ್ತನಭಕ್ತಿ

“ಮಕ್ಕಳಾಡಿಸುವಾಗ ಮಡದಿಯೋ
ಇಕ್ಕರದಿ ನಲಿವಾಗ ಹಯ ಪ - ।
ಲಿಕ್ಕಿ ಗಜಮೋದಲಾದ ವಾಹನಗಳೇರಿ ಮೆರೆವಾಗ
ಬಿಕ್ಕುವಾಗಾಕಳಿಸುತ್ತಲಿ ದೇ -
ವಕ್ಕಿತನಯನ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿಹ ನರ
ಸಿಕ್ಕನೆಮಡೂತರಿಗೆ ಆವಾವಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ॥”

ಇದು ಜಗನ್ನಾಧದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದ ನಾಮಸ್ತರಣಸಂಧಿಯ
ಪೂರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪದ್ಯ. ಪ್ರಾಯಃ ಜಗನ್ನಾಧದಾಸರಿಗೆ ನಾಮಸ್ತರಣಸಂಧಿ ರಚನೆಯ
ಕೀರ್ತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಭಕ್ತಿಯ ಹಾಡೇ ಸ್ವಾತಿನೀಡಿರಲು ಸಾಧ್ಯ.

ವಿಷ್ಣುಸೃಜಕೆಯೇ ನಿಜವಾದ ಸಜ್ಜ ಸಂಗ; ವಿಷ್ಣುಸೃಜಕೆಯೇ ಮೋಹ; ವಿಷ್ಣುಸೃಜಕೆಯೇ ಸದ್ಬುದ್ಧಿ. ಸದಾ ಸೃಜಣಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಿನನಾದ ಹರನಿಗೆ ಹಾಲಾಹಲ ಶೀತಲವಾಯ್ತು. ಸೃಜಕೆಯೇ ದೌಪದಿಯ ಮಾನಸಂರಕ್ಷಿಸಿತು. ಅಜಾಮಿಳನ ಪಾಪಗಳನ್ನೇಲ್ಲ ಕ್ಷಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ತರಿದೋಡಿಸಿತು. ಈ ಸೃಜಣಭಕ್ತಿಗೆ ಸಮನಾದ ಸಾಧನದ ಬಗೆ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣಿಗಂತಲೂ, ಸಕಲ ಶೀಥರ್ಯಾತ್ರೀಗಳಿಗಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದುದು ಈ ಸೃಜಣ ಭಕ್ತಿ. ಶೀತನ-ಸೃಜಣ-ಆಶ್ವನಿವೇದನಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಕಾಲದೇಶಗಳ, ಅವಸ್ಥೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಮಲಗಿದಾಗ, ಎದ್ದಾಗ, ಕುಳಿತಾಗ, ಓಡಾಡುವಾಗ, ಮಾತಾಡುವಾಗ, ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ, ಸ್ವಾನ ಮಾಡುವಾಗ, ಉಣಿಯಾಗ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾದವುಗಳು ಶೀತನ - ಸೃಜಣ ಆಶ್ವನಿವೇದನಗಳಿಂಬ ಈ ಮೂರುಭಕ್ತಿಗಳು. ಇದನ್ನು ಮನಗಂಡೇ, ಕನಾರ್ಕಟಕಸಂಗೀತಪಿತಾಮಹರೂ, ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಅಶ್ವಿಂತಪ್ರಿಯರೂ ಆದ ಮರಂದರದಾಸರು -

ಕಲಿಯುಗದಲಿ ಹರಿನಾಮವ ನೆನೆದರೆ
ಕುಲಕೋಚಿಗಳುಧರಿಸುವವೇ ॥ ಪ ॥
ಸುಲಭದ ಮುಕುತಿಗೆ ಸುಲಭವೆಂದನಿಸುವ
ಜಲರುಹನಾಭನ ನೆನೆ ಮನವೇ ॥ ಅ.ಪ ॥

ಸ್ವಾನವನರಿಯೆನು ವ್ಯಾನವನರಿಯೆನು
ಧ್ಯಾನವನರಿಯೆಂನಿಂದನ ಬೇಡ
ಜಾನಿಕವಲ್ಲಭ ದಶರಥನಂದನ
ಗಾನವಿನೋದನ ನೆನೆ ಮನವೇ ॥

ಅಚ್ಯಾಸಲರಿಯೆನು ಮೆಚ್ಚಿಸಲರಿಯೆನು
ತುಭಕ್ತನು ನಾನೆಂದನ ಬೇಡ
ಅಚ್ಯಾತಾನಂತ ಗೋವಿಂದ ಮುಕುಂದನ
ಇಚ್ಛಿಯಿಂದ ನೀ ನೆನೆ ಮನವೇ ॥

ಜಪವ್ಯಾಂದರಿಯೆನು ತಪವ್ಯಾಂದರಿಯೆನು
ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲಿಂದನ ಬೇಡ
ಅಪಾರಮಹಿಮ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಶಲನ
ಉಪಾಯದಿಂದಲ ನೆನೆ ಮನವೇ ॥

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಮರಂದರದಾಸರಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಪಡೆದು, ಜಗನ್ನಾಧದಾಸರಂಥಾ ಅನೇಕ ಜ್ಞಾನಿವರೇಣುರಿಗೆ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು, ಸೃಜಣಭಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಐದುಕರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶೀತನೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು.

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸೃಜಕೆಯಿಂ ಸಾಧನಸಂಗರ್
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸೃಜಕೆ ಎಂಬುದೇ ಅಪವರ್ಗ

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸೃಜಕೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ಬುದ್ಧಿದೀರ್ಘ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸೃಜಕೆಚ್ಚರ ಬುಧವರ್ಗ

ಶೀತನೆಯ ಈ ಪಲ್ಲವಿಯೇ ಒಂದು ಗ್ರಂಥ. ವೇದಾಂತದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೊರಚೆಲ್ಲುವ ಗಳಿ. ಪ್ರಯತ್ನ ಓದುವನದಾಗಬೇಕು. ಸೃಜಣ ಭಕ್ತಿಗೆ ದೇಶ-ಕಾಲ-ಜಾತಿ-ಮತ- ಅವಸ್ಥೆಗಳ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದಾಸರು, ಪಲ್ಲವಿಯ ಪಾದಗಳ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಿರುವರು. ವಿಷ್ಣು ಎಂದರೆ ಸರ್ವತ್ರಾಪ್ತ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ವಿಷ್ಣುವು ದೇಶ ಕಾಲ-ಜಾತಿ-ಮತ-ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಖವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಪರಮಪವಿಶ್ವಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸದಾಪವಿಶ್ವಾದವುಗಳಿ. ಭಗವಚ್ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ದೂರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೆಲದೇಶ-ಕಾಲಗಳು ಅಪವಿಶ್ವಾಗಿ, ಕೆಲದೇಶಕಾಲಗಳು ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಭಗವಂತನನ್ನು ಸರ್ವತ್ರ ಕಾಳಿವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರ. ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತನು ಎಲ್ಲಿಡೆಯಲ್ಲೂ, ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ, ಎಲ್ಲಾ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸದಾ ಸೃಜಣತ್ವಾನೆ. ಆನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಸಾಧುತ್ವವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ ನಿಜವಾದ ಸಾಧುವೆನಿಸಿದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸದಾ ಸೃಜಣವ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಸದಾ ಸಾಧುಸಂಗದಲ್ಲಿದ್ದವನೇ ಆಗುವನು. ಸೃಜಣಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಬುದ್ಧಿ-ಮನಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತ ಸದಾ ಸ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅವನಿಗೆ ಕ್ಷೇವಲ್ಯಕರಗತೆ. ಇಂಥಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗಿ, ಅವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಸದಾ ಅನುಗ್ರಹೋನ್ನುಖಿರಾಗಿ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ರಕ್ಷಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

“ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನ ಹೀನೋಪಿ ಮಾಯಯಾ ಬಹುರೂಪವಾನ”

ಭಗವಂತನಿಗೆ ಹೊಂದಬೇಕಾದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಪೂರ್ಣಕಾಮನು ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪಿ. ಆದಾಗ್ಯಾ ಜೀವನ ಉದ್ದಾರಕ್ಷಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಚೆಯಿಂದ ಅನಂತ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನು. ಇಂಥಾಪ್ರಭುವಿಗೆ ದೇಶಕಾಲಗಳಿಂದ ಸಮಳಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ವಾಮಿಯ ಆ ಸೇವೆಗಾಗಿ ತಾನೂ ಅನಂತರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವಳು”

“ಅವಾವ ದೇಶದಿ ಆವಾವ ಕಾಲದಿ
ಆವಾವ ರೂಪ ಧರಿಸಿದ ಹರಿಮನೋ
ಭಾವವ ತಿಳಿದು ಉದಿಸೋಳು ಕೋಲೆ”

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅನಂತರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೂಪ, ಅನಾದ್ಯಾನಂತಕಾಲಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಆನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆರೂಪ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಸೇವಾಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಆದರ ಸವಿಯನ್ನೂ ಆದರ ವೈಭವವನ್ನೂ, ಸಾರ್ಥಕಿರುವುದು. ಗಂಗಾದೇವಿಯು ಸಹ ಶ್ರೀವಕ್ಷಮರೂಪಿಭಗವಂತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು, ಪಾದಸೇವಾಭಕ್ತಿಯ ಸವಿಯನ್ನನುಭವಿಸಿರುವು. ಇಂಥಾ ಪಾದಸೇವಾರೂಪ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು.

“ಶ್ರೀರಮಣ ಪಾದಸೇವನ ಮಾಡಿ ಬುಧರು
ಕರ ಮತದವರನುದಿನ
ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಾದಸರೋ-ರುಹದ್ವಯವ ತೋಳಲಪ್ಪಿ
ಸ್ವೇಚಾರ್ಥಿಯಲಿ ಮುಜುಗಿ - ಗಹನದಿ ಭಜಿಸುತ್ತಲಿಪ್ಪ” ||

- ಎಂಬ ಈ ಕೀರ್ತನನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸುಂಬಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು.

ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡಿರಿಯ್ಯ ಶ್ರೀಭಗವ
ದರ್ಜನೆ ಮಾಡಿರಿಯ್ಯ
ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡುವ ಅರ್ಚಕ ಬುಧರಿಗೆ
ಅರ್ಚಿಸ ಪದದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಯುತ ದೋರೆವನೆಂದು

- ಎಂಬ ಈ ಕೀರ್ತನನೆಯಿಂದ ಅರ್ಚನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ,
“ವಂದಿಸಿದರೆ ವಂದ್ಯರು ಪೂಜಿತರು ಮು-
ಕುಂದ ಗೋವಿಂದ ಶ್ರೀವರಿಯನ್ನು
ಎಂದೆಂದು ಕುಂದದಾನಂದವೈದಿಸುವ
ಇಂದಿರೆಯರಸ ಭವಬಂಧ ಮೋಚಕನ”

- ಎಂಬ ಕೀರ್ತನನೆಯಿಂದ ವಂದನಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ
“ಸಮ್ಮಾನಿರಬೇಕು ಹರಿಭಕ್ತಿಜನಕೆ
ಮುಕ್ತಿದಾಯಕ ಪಾರ್ಥಸೇವನ ಪಾದಾಭೂದಲ”

- ಎಂಬ ಕೀರ್ತನನೆಯಿಂದ ಸಮ್ಮಾನಿರಬೇಕು
“ಆತ್ಮನಿವೇದನ ಭಕ್ತಿ ತನ್ನಾತ್ಮನಿವ ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಗೆ”

- ಎಂಬ ಕೀರ್ತನನೆಯಿಂದ ಆತ್ಮನಿವೇದನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೃದ್ಯವಾಗಿ ವಿವರಣ
ಮಾರ್ಪಾಠವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟರಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವಜರೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀಮಾದರಾಜರ, ವ್ಯಾಸರಾಜರ, ವಾದಿರಾಜರ, ಮರಂದರದಾಸರ, ಕನಕದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಟಕರ ನಂತರ ಬಂದ ವಿಜಯ-ಗೋಪಾಲ-ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಂಥ ಪುಸಿದ್ಧ ದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೀರ್ತನನೆಗಳಲ್ಲಿ ನವವಿಧಭಕ್ತಿಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನವವಿಧಭಕ್ತಿಗಳ ವರ್ಣನ ಕೊಡುಗೆ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಏಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದಾಸರು ಈ ನವವಿಧಭಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ - ಅನುಷ್ಠಾನಪದ್ಧತಿ - ಘಳಗಳನ್ನು ಬಂಭತ್ತಿಲುಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು.

ವೇದಾಂತ ಪರಿಜಾಹ

ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಸ್ಮಾರಕ, ಲೋಕನೀತಿ, ಉಪಾಸನೆ, ಸಾಧನೆ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರ ಎಲ್ಲಾ

ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣಬ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಅವರು ನಂಬಿದ ಆಜಾಯ್ಯಮಧ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಮೇಯಗಳು.

ದಾಸರ ದ್ವೈತದೀಕ್ಷೆ ಅರ್ಮಾರ್ವವಾದುದು. ಪ್ರತಿಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ದ್ವೈತಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರೊಣಿಗೆ, ದ್ವಾನ್ಯಾಫರ್ದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ದಾಸರು ವಾಸದೇವರೂಪಿ ಭಗವಂತನ ಸೋತ್ತುತ್ತಿಕೊಂಡು ಚಿಕ್ಕ ಕೀರ್ತನನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು. ಅದರ ಸ್ವರೂಪ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಇದೆ.

ವಾಸದೇವ ವಾಸದೇವ

ವಾಸವ ಹರ ವಿಧಿಪತಿ ವಾಸದೇವ

ಅಖಿಳ ಜಗದಂತಭಾಷಿ ವಾಸದೇವ

ಭಕುತ ಹೃದಯಮಂದಿರ ವಾಸದೇವ || ೧ ||

ವೈಕುಂಠ ಕ್ಷೀರಸಾಗರ ವಾಸದೇವ

ಶ್ರೀಕರಾನಂತಾಸನ, ವಾಸದೇವ || ೨ ||

ಸ್ವಾಮಿಪುಷ್ಟರಕೂಲಸಿಫಿರ ವಾಸದೇವ

ಸ್ವಾಮಿಪ್ರಸನ್ನೆಂಕಟ ವಾಸದೇವ || ೩ ||

ಕೀರ್ತನೆ ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕದು. ಬಳಿಸಿದ ಶಬ್ದಗಳು ಹದಿನೆಂಟು ಮಾತ್ರ, ಇದರಲ್ಲಿ ವಾಸದೇವ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಂಭತ್ತು ಬಾರಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವರು. ಉಳಿದವುಗಳು ಬಂಭತ್ತು. ಅವು -

(೧) ವಾಸವಹರವಿಧಿಪತಿ, (೨) ಅಖಿಳಜಗದಂತಭಾಷಿ, (೩) ಭಕುತಹೃದಯ ಮಂದಿರ (೪) ವೈಕುಂಠ (೫) ಕ್ಷೀರಸಾಗರ (೬) ಶ್ರೀಕರಾನಂತಾಸನ (೭) ಸ್ವಾಮಿ ಪುಷ್ಟರಕೂಲ (೮) ಸ್ವಾಮಿ (೯) ಪ್ರಸನ್ನೆಂಕಟ

ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರವು ಭಾರತೀಯರ ಒಂದು ಅರ್ಮಾರ್ವಕೊಡುಗೆ. ಸಂಖೀಗಳ ದ್ವಾರಾ ವೇದಾಂತಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನೂ, ಅನೇಕರಹಸ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವುದು, ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನಗ್ರಂಥಕತ್ವಗಳ ಲಕ್ಷಣ. ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಬುದ್ದರೆ ಇದೇ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸೋಂಡುವುದಾದರೆ ಮಹಾಭಾರತವು ೧೮ ರಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಲಿದ್ದಿದೆ. ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಇರ ನಂಬಿ ಹೆಚ್ಚು ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಪರ್ವಗಳು ೧೮; ಭಾರತಯುದ್ಧವು ನಡೆದದ್ದು ೧೮ದಿನಗಳಲ್ಲಿ; ಯಾದ್ವಾರ್ಥ ಭಾಗವತಿಸಿದ ಸ್ವೇಷಸಂಖ್ಯೆ ೧೮ ಅಕ್ಷರಿಣಿಗಳಿಗೆ ಭಗವದ್ವೀತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗಳು ೧೮. ಈ ಹದಿನೆಂಟರ ಮರ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ೧೮ ಎನ್ನುವ ಪೂರ್ವಾಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು (೧) ಮತ್ತು ಎಂಟು (೮) ಎನ್ನುವ ಎರಡು ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದರೆ $(1+8=9)$ ೯ ಸಂಖ್ಯೆ ದೊರೆಯುವುದು. ಈ ೯ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸಂಖ್ಯೆ. ಈ ೯ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮವಲ್ಲವೂ ಅಡಗಿದೆ. ಕಾಲವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಕೃತ - ಶ್ರೀತಾ-ದ್ವಾಪರ - ಕಲಿಯಗಗಳ ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಗುಣಿಸಿದರೆ ಬರುವ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಂಭತ್ತು.

ಕೃತಯುಗದ ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣ 17,28,000 ವರ್ಷಗಳು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ತ್ರೈಮಾಗಿ ಗುಣಿಸಿದಲ್ಲಿ (1+7+2+8+000+=18=1+8=9) ಹೊನೇಗೆ 9 ಬರುವುದು. ಇದರಿಂತೆ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಯುಗಗಳು

$$\text{ಶ್ರೀತಾಯುಗ} = 12,96,000 = 1+2+9+6+0+0+0 = 18 = 1+8 = 9$$

$$\text{ಧ್ಯಾಪರಯುಗ} = 8,64,000 = 8+6+4+0+0+0 = 18 = 1+8 = 9$$

$$\text{ಕಲೀಯುಗ} = 4,32,000 = 4+3+2+0+0+0 = 9$$

ಈ ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು ಕಾಲಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ತಿರುಗಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಹಾಯುಗವೆಂದು ಹೆಸರು. ಮಹಾಯುಗದ ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣ 43,20,000 ಇದನ್ನು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಸೇರಿಸಿದಲ್ಲಿ (4+3+2+0+0+0+=9) ಒಂಭತ್ತೇಬರುತ್ತದೆ. 71 ಮಹಾಯುಗಗಳ ಕಾಲವೇ ಒಬ್ಬಮನುವಿನ ಜೀವಿತವಾಗುವುದು. ಒಂದು ಮಹಾಯುಗದ ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣ 4320,000. 71 ಮಹಾಯುಗಗಳ ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣ (43,20,00 x 71 = 30,67,20,000) 30 ಹೊಟಿ 67 ಲಕ್ಷ 20 ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಾಗುವುದು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಶಾಡಿಸಿದಲ್ಲಿ 9 ಬರುವುದು.

ಇನ್ನು ಪ್ರತಿಮಾನವ ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ 21,600 ಬಾರಿ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸ್ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಇವನ್ನು ಶಾಡಿಸಿದರೂ 9 ಬರುವುದು. ಮಾನವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಒಟ್ಟು ನಾಡಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 72,000. ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ಒಂಭತ್ತೇ ಬರುವುದು. ಇದರಂತೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ದಿನಗಳು 360. (9). ನಕ್ಷತ್ರಗಳು 27 (9).

ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸೋತ ಪ್ರಸನ್ನೇಂಕಟದಾಸರು ಸಹ, ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಚಮತ್ವಾರ ಮಾಡಲು, ಅದರಿಂದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆದಾಂತ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು, 18 ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬಳಸಿರುವರು. ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಬಳಸಿದ ಶರ್ಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 18 ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗಳೇ ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ. ದಾಸರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿ ಬಾರಿ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಾಸುದೇವಶಬ್ದವು ಸಹ 18ರ ನಂಟನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 4 ಅಕ್ಷರಗಳು. ಈ ಅಕ್ಷರಗಳು ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರದ ನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಕೆಲಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸೂಚಕಗಳಾಗಿವೆ. ವಕಾರವು (ವಾ), ಯ-ರ-ಲ-ವ-ಶ-ಷ-ಸ-ಹ-ಳ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ 4ನೆಯ ಅಕ್ಷರ. ವಾ ಅಕ್ಷರದಿಂದ 4 ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಇದರಂತೆ ಎರಡನೆಯದಾದ ‘ಸು’ ಅಕ್ಷರದಿಂದ 7ರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ದೊರೆಯುವುದು. ಮೂರನೆಯದಾದ ದೇ ಕಾರವು ತವರ್ಗದಲ್ಲಿ 3ನೆಯ ಅಕ್ಷರ. ಇದರಿಂದ ಮೂರು ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಹೊನೆಯದಾದ ವ ಅಕ್ಷರದಿಂದ ಮನಃ 4 ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಆಗ ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದದಿಂದ ತ್ರೈಮಾಗಿ 4,7,3,4 ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಕೊಡಿಸಿದಲ್ಲಿ (4+7+3+4) 18 ಎಂಬ ಪೂರ್ಣ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗುವುದು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೂ, ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ 18 ಎನ್ನುವ ಸಂಖ್ಯೆಯು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಈ 18 ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಮೂರು

ವಿಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುವುದು. ಈ 18ರಲ್ಲಿ 1 ಮತ್ತು 8 ಎಂಬ ಎರಡು ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿವೆ. ಈ ಎರಡನ್ನು ಶಾಡಿಸಿದಲ್ಲಿ (1+8) 9 ಎಂಬ ಹೊಸ ಸಂಖ್ಯೆಯು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ 18, 1, 8, 9 ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವೇದಾಂತದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವವು. ವೇದಗಳಿಗಲ್ಲಾ ಮಾತ್ರಾಸ್ಥಾನಿಯವಾದುದು ಪುರಾಣಸೂಕ್ತ. ಈ ಸೂಕ್ತ 18 ಏಕಕ್ಕಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಶ್ರೀಮತಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಹತ್ತು. ಈ ಹತ್ತುಉಪನಿಷತ್ತು 10 ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು 18 ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಈ ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸೂಚಕ. 18 ಮರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಮಾನ್ಯವಾಗಿ, ಪಾರಾಯಣ, ಪ್ರವಚನಗಳ ದ್ವಾರಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮರಾಣರಾಜ ಭಾಗವತ. ಇದು 18,000 ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಭಾಗವತ ಎಲ್ಲ ಮರಾಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿ, 18ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಾದ ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳಿಂದಲೂ, ಎಲ್ಲ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ, ಎಲ್ಲ ಮರಾಣಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ, ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವ ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯ ಬ್ರಹ್ಮ ಒಬ್ಬನೇ. ಅವನೇ ವಾಸುದೇವ. ಅವನು ಸೃಷ್ಟಿ - ಸ್ಥಿತಿ - ಲಯ - ನಿಯಮನ - ಜಾನ - ಅಜಾನ - ಬಂಧ - ಮೋಕ್ಷಗಳಿಂಬ ಅಪ್ಯಕರ್ತ್ಯತ್ವಲ್ಯಾಜವನು. (8) ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುರಾಣಗಳಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿ, ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವ, ಅಪ್ಯಕರ್ತ್ಯತ್ವಗಳಿಂಬ ಅಗಮ್ಯ ಮಹಿಮೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಸುದೇವನು, ನವವಿಧಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯುವವನು. ‘ಅಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶಿತಲಾಧನಂ’ ಶಿಧವಾದ ಭಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಸಾಧನ. ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ, ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕವೂ ಆದ ಈ ಪ್ರಮೇಯವು 18 ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಧ್ವನಿತವಾಗುವುದು. ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥದಲೂ, ಪ್ರತಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಶಿಖದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಂಡ ಧನ್ಯ ಜೀವಿಗಳು ಹರಿದಾಸರು. ಕಂಡಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರೂಪ ಕಾಣುವವರು.

ಇದರಂತೆ ಈ 18 ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಮತ್ತೊಂದು ಉಪನಿಷತ್ತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಪ್ರತಿಜೀವಿ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಹದಿನ್ಯೇದು (15) ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾನೆ. ಅವು ಶ್ರದ್ಧೆ, ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ಪೃಥ್ವೀವೀ, ಇಂದಿರ್ಯ, ಮನಸ್ಸು, ಅನ್ವಯ ವೀಯ, ತಪಸ್ಸು, ಮಂತ್ರ, ಕರ್ಮ, ಲೋಕ ಮತ್ತು ನಾಮ. ಇದರಿಂತೆ ಈ 18 ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಮತ್ತೊಂದು ಉಪನಿಷತ್ತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಪ್ರತಿಜೀವಿ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಹದಿನ್ಯೇದು (15) ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾನೆ. ಅವು ಶ್ರದ್ಧೆ, ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ಪೃಥ್ವೀವೀ, ಇಂದಿರ್ಯ, ಮನಸ್ಸು, ಅನ್ವಯ ವೀಯ, ತಪಸ್ಸು, ಮಂತ್ರ, ಕರ್ಮ, ಲೋಕ ಮತ್ತು ನಾಮ.

**“ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಾ ಶ್ರದ್ಧಾಂ ವಿಂ ವಾಯುಜೋಽತಿರಾಪಃ
ಷ್ವಧಿವೀಂದ್ರಿಯಂ ಮನೋಽನ್ವಮನಾಧ್ ವೀಯಂ
ತಮೋ ಮಂತ್ರಃ ಕರ್ಮಲೋಕಾ ಲೋಕೇಷ ನಾಮ ಚ”,**

ಈ ಹದಿನ್ಯೇದು ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಜೀವಿಯು ಹದಿನಾರನೆಯವನು. ಈ ಹದಿನ್ಯೇದು ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಜೀವಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದವರು, ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಭೋದುಗಾರ್ತಕಳಾದ ರಮಾದೇವಿಯು. ಇವಳಿ ಹದಿನೇಳನೆಯವಳು. ರಮೆಯಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜೀವಿಯು ಈ ಹದಿನ್ಯೇದುಬಂಧನಗಳನ್ನು ಕಡಿದು, ಜೀವಿಯನ್ನು

ಬಂಧಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣ. ಇವನು ಹದಿನೆಂಟನೆಯವನು. ಇವನೇ ಕೊನೆಯವನು. ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ವಸ್ತುವಿಲ್ಲ. ಇವನೇ ವಾಸುದೇವ. ದಾಸರು ಈಪ್ರಮೇಯಗಳ ಸೂಚನೆಗಾಗಿಯೇ 18ರಂಬೆಯನ್ನು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವರು.

ದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವಶಭ್ವವನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಳಸಿ ಅದರ ಅರ್ಥವಾತೆಯನ್ನು, ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು, ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತನ ಈ ವಾಸುದೇವ ನಾಮ ಅವನ ಇನ್ನಿತರ ಅನಂತನಾಮಗಳಿಗೆ ವಾಚ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಭಗವಂತನ ನಾಮರೂಪಗಳಿಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲ.

ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಾರಿ ಬಳಸಲ್ಪಟಿ ವಾಸುದೇವ ನಾಮವು ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಶಬ್ದ ಒಂದೇ ಆದರೂ, ಅರ್ಥಗಳು ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ. ದಾಸರು ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಮಾರ್ಣವನು, ಅನಂತ ಶಕ್ತಿಸಾಮಧ್ಯವುಳ್ಳವನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಸರ್ವಾಧಾರನು, ಸರ್ವಾಶ್ರಯನು, ಸರ್ವವಾಪ್ಯಕನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಸರ್ವೋತ್ಸಾಹಕನೂ, ಸರ್ವಸಾಮಿಯು ಆಗಿರುವನೆಂದು ಸ್ವಷ್ಟಪರಿಸಿದವರು. ಇದು ನಿಜವಾದ ಉಪಾಸನೆ. ವಾಸದೇವರೂಪಗಳು ಬಹಳಷಿವೆ. ಆತ್ಮಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೂಲರೂಪನಾರಾಯಣನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ವಾಮದೇವರೂಪ ಮೊದಲನೆಯದು. ಶ್ರೇದ್ವಿಪದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಪವಳಿಸಿರುವ ವಾಸುದೇವರೂಪ ಎರಡನೆಯದು. ಕೀರ್ತವಾದಿ 24 ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಾಸುದೇವರೂಪ ಮೂಲನೆಯದು. ಏಶ್ವಾದಿ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳ ಮೃದುದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಾಸುದೇವ ರೂಪ. ನಾಲ್ಕನೆಯದು ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿ ಬಂದ ವಾಸದೇವರೂಪ. ಐದನೆಯದು. ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ವಾಸದೇವ ರೂಪಗಳಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳು ನಾಮ-ರೂಪ-ಗುಣ-ಶಕ್ತಿ-ಸಾಮಧ್ಯಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಣವಾದವುಗಳು; ದೇಶಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾದವುಗಳು; ಸಮಾನವಾದವುಗಳು; ಅಭಿನ್ನವಾದವುಗಳು.

ವಾಸದೇವನಾಮವು ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಹೂಡಿದೆ. ಭಗವಂತನ ಅನೇಕ ಗುಣ-ಧರ್ಮ-ಶಕ್ತಿ-ಸಾಮಧ್ಯಗಳಿಗೆ ಸೂಚಕವಾಗಿ, ಉಪಾಸನೆಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಎಲ್ಲವನ್ನು ಬಲ್ಲವನು, ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವವನು, ಕ್ರೀಡಿಸುವವನು ಎಂಬ ಈ ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳು ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ವಾ-ಸು -ದೇವ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ‘ವಾ’ ಎಂದರೆ ತಿಳಿಯಲ್ಲಾಗುತ್ತದೆ. (ವಾತಿ ಜಾನಾತಿ ಇತಿ ವಾಃ) ಸು ಎಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಾನೆ. (ಸೂತೇ ಉತ್ಪಾದಯಿತೀತಿ ಸುಃ) ದೇವಶಭ್ವಕ್ತೇ ಕ್ರೀಡಿಸುವವನು ಎಂದು ಅರ್ಥ. (ದೀಪ್ಯತಿ ಕ್ರೀಡತೇ ಇತಿದೇವಃ) ಒಟ್ಟನ್ನಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸುವವನು, ಕ್ರೀಡಿಸುವವನು ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವವು. (ವಾಶ್ವಾಸೌ + ದೇವಶ್ವಾಸಾಸುಶ್ವಾಸೌ + ವಾಸದೇವಃ) ಹೀಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ವಾಸದೇವ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ದಾಸರು ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಜ್ಞ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ, ಕ್ರೀಡಾದಿಗುಣವಿಶಿಷ್ಟ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು.

ಎರಡನೆಯ ವಾಸದೇವ ಶಬ್ದದಿಂದ ಭಗವಂತ ಅಣಾತಣಾವಿನಲ್ಲೂ ಅಂತಯಾಮಿಯಾಗಿ ವಾಸಿಸುವನು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನಾಳಿಗಿಟ್ಟಿಕೊಂಡವನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವನು ಎಂಬ ಈ ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುವವು. ಈ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ವಾಸದೇವ ಶಬ್ದವು “ಸರ್ವತ್ವವಸೀತಿ, ಸರ್ವಮತ್ತ ವಸತೀತಿ ವಾ ವಾಸಃ. ದೀಪ್ಯತಿ ದ್ರೋತೆ ಇತಿ ದೇವಃ. ವಾಸಶ್ವಾಸೌ ದೇವಷ್ಟ ವಾಸದೇವಃ ಎಂದು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ವಾಸ ಎಂಬ ಧಾರುವಿಗೆ ನಿವಾಸ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಈ ಅರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಸದೇವ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ದಾಸರು, ವಾಸದೇವ ಸರ್ವಾಂತಯಾಮಿ, ಸರ್ವಾಧಾರಕ, ಪ್ರಕಾಶಮೂರ್ತಿ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು.

ಭಗವಂತನು ಬಲಸ್ತ್ರರೂಪಿ, (ಮಹಾಬಲವಂತ)ಪ್ರಾಣರೂಪಿ, ಜೀವರಿಗೆ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವವನು; ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ಇರುವವನು. ಎಂಬ ಈ ನಾಲ್ಕು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವಾಸದೇವ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ವ-ಅಸು-ದೇ-ವ; ಎಂಬ ಈ ಅಕ್ಷರಗಳು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಬಲಾತ್ ವಃ; ಪ್ರಾಣರೂಪತ್ತೂ ಅಸುಃ; ದಾತ್ಯತ್ವಾತ್ ದೇ; ಸರ್ವತ್ವಪತ್ತತ ಇತಿ ವ್ಯಾಶ್ವಾಸೌ ಅಸುಶ್ವಾಸೌ - ದೇಜಾಸಾ - ವಶೀತಿ ವಾಸದೇವ; ಇದು ವಾಸದೇವಶಬ್ದದ ವ್ಯಾಪತ್ತಿ. ಇದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ಮಹಾಬಲಶಾಲಿ, ಪ್ರಾಣಶ್ವರೂಪ, ದಾತಾ, ಸರ್ವತ್ವಾಪ್ತ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು.

ಭಗವಂತನು ಸಂಸಾರವಸ್ಥೀಯಲ್ಲಿರುವ ಜೀವರಿಗೆ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿದೆ ಆಚ್ಚಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವರಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸದಾ ಕಾಣಿಸುವಂತೆ ಬೇಳಿಸಿಸುವನೂ ಆದ್ದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ವಾಸದೇವ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಾಸದೇವ ಶಬ್ದದ ವ್ಯಾಪತ್ತಿ, “ವಾಸಯಿತಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ಸಂಸಾರೆ ಇತಿ ವಾಸಃ. ದೇವಯಿತಿ ದ್ರೋತಯಿತಿ ಮೋಕ್ಷೇ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಮಿತಿ ದೇವಃ. ವಾಸಶ್ವಾಸೌದೇವಷ್ಟ ವಾಸದೇವಃ ಎಂದಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ಭಗವಂತ ವ್ಯಾಪಕ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ವಾಸದೇವ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ದಾಸರು ಸೂಚಿಸಿರುವರು.

ಯೋಗ್ಯಜೀವರಲ್ಲಿ ಜಾನ್ವನವನ್ನು ಸಾಫಿಸುತ್ತಾ, ಅಜಾನ್ವನಿಗಳಿಗೆ ಅಜಾನ್ವನ ಪ್ರದನಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಭಗವಂತನು ವಾಸದೇವಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯನಾಗಿರುವನು. ಯೋಗ್ಯೇಷು “ವಂ” ಜಾನ್ವನ ಅಸ್ಯತಿ ಸಾಪಯಿತಿ, ತಥಾ ಅಯೋಗ್ಯೇಷು ವಂ ಜಾನ್ವನ ಅಸ್ಯತಿ ನಿರಸ್ಯತಿ ಇತಿ ವಾಸಃ. ದೀಪ್ಯತಿ ಕ್ರೀಡತೆ ಇತಿ ದೇವಃ. ತಥಾಚ ವಾಸಶ್ವಾಸೌ ದೇವಷ್ಟ ವಾಸದೇವ, ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಾಸದೇವಶಬ್ದದ ವ್ಯಾಪತ್ತಿಯಕ್ರಮ ಇದು. ಇಂಥಾ ಅರ್ಥವು ಖಾದನೆಯ ವಾಸದೇವ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ದಾಸಾಯರು ಭಗವಂತನು. ಜಾನ್ವನಾಜಾನ್ವನಪ್ರದನಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವವನು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿರುವರು.

ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಸನ್ಮಾನದಿಂದ ಒಮ್ಮೆವ ಶುದ್ಧವಾದ ಅಂತಃಕರಣವು ‘ವಾಸದೇವ’ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಂಥಾ ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣದಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವನಾದ ಕಾರಣ ಭಗವಂತನು ವಾಸದೇವನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ವಿಶುದ್ಧಂ ಅಂತಃಕರಣಂ ವಾಸದೇವಶಬ್ದತಂ. ವಿಶುದ್ಧೇ

ಅಂತಹಕರನೇ ಅಪಗತಾವರಣೆ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರತಿಯೆತ ಯತಃ ಅತ ಏವ ಸಃ ವಾಸುದೇವಃ. ತಥಾಜ ವಸುದೇವೇ ಪ್ರತಿಯೆತ ಇತಿ ವಾಸುದೇವಃ. (ಇದು ಬನ್ನಂಜೆಯವರ ವಿವರಣೆ) ಈ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಆರನೆಯ ವಾಸುದೇವಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವರು. ಇದರಿಂದ ವಾಸುದೇವನು ಶುದ್ಧಾಂತಹಕರಣದಲ್ಲಿ ತೋರುವವ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿರುವರು.

ಸತ್ಯಪ್ರಧಾನಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಶರೀರಗಳು ವಸುದೇವ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ವಿಶುದ್ಧಂ ಸತ್ಯಪ್ರಧಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿತರೀರಂ ವಸುದೇವಶಬ್ದಿತಂ ಇಂಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃತ್ತಾಗುವುದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ವಾಸುದೇವನೆನಿಸುವನು. (ವಸುದೇವೇ ಅಭಿವೃತ್ತಿ ಇತಿ ವಾಸುದೇವಃ) ಇಂಥಾ ಅರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಏಳನೆಯ ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದದಿಂದ, ಭಗವಂತನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸದಾ ತೋರುವವನು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿರುವರು.

ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರಾದ ಜೀವರಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಅಪರೋಕ್ಷಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಆನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವನಾದ ಕಾರಣ ಭಗವಂತನು ವಾಸುದೇವ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ‘ವಾ’ಧಾತುವಿಗೆ ಗತಿ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಗತ್ಯಧರ್ಮಾಳಿಷ್ಠ ಧಾತುಗಳೇಲ್ಲ ಜಾಜ್ಞಾವಾಚಕಗಳಾಗುವವು. ಆಗ ವಾ ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯ ಜೀವರಿಗೆ, ಸ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡುವವನು ಎಂದು ಅರ್ಥ.

ವಾಪರುತಿ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯಾನ್ ಪ್ರತಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಂ ಜ್ಞಾಪಯತಿ ಇತಿ ‘ವಾಃ’. ಸು ಎಂಬ ಆಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಆಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರನ್ನು ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವವನು, ಅರ್ಥಾತ್ ಶ್ವೇತದ್ವಿಪ ಅನಂತಾಸನ – ವೈಕುಂಠಲೋಕಗಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದುವವನು ಎಂದು ಅರ್ಥ. (ಸೂತೇ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯಾನ್ ಮುಕ್ತಾನ್ ಕರೋತೀತಿ ಸು) ಇನ್ನು ದೇವಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತರಾದ ಜೀವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದವನ್ನು ಉಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ದೇವಯತಿ ಮೋದಯತಿ ಇತಿ ದೇವಃ. ವಾಶ್ತ+ಸುಶ್ಚ+ದೇವಶ್ಚ ವಾಸುದೇವಃ ಈ ಅಮೂರ್ಖ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಭಗವಂತನು “ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರನ್ನು ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಸಿ ಆನಂದವನ್ನುಳಿಸುವನು” ಎಂದು ಸ್ವಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರು.

ಇನ್ನು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದವು ಕೃಷ್ಣವಾಚಕವು. ‘ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಅಪಶ್ಯಂ ಮಮಾನ್ ವಾಸುದೇವಃ’ ಎಂಬ ವ್ಯಾತ್ಪಿಗನುಸರಿಸಿ, ವಸುದೇವನಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಪಾಧ್ಯಾರ್ಥವಿಸಿ ಬಂದ ಕೃಷ್ಣನೇ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವನು. ಈ ಕೃಷ್ಣನೇ ವೇಂಕಟಾಚಲಪತಿ. ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವಿದೆ. ಶ್ವೇತದ್ವಿಪಮಂದಿರಗತನಾದ ವಾಸುದೇವನ ಬಂದು ಕಪ್ಪು ಕೂಡಲು ದಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ವೆಂಕಟಾದ್ವಿಶನ ರೂಪ ಹಾಗೆಲ್ಲ. ಶ್ವೇತದ್ವಿಪದಲ್ಲಿ ಶೇಷಪರ್ಯಂಕರಾಯಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿಧ್ವನಿ ವಾಸುದೇವನೇ, ಭೃಗುಖಂಡಿಗಳ ನೆವದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ದರೆಗಿಂಡು ಬಂದು, ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ಪತಿಯಾಗಿ, ಧರ್ಮದ ಸಂರಕ್ಷಣಿಗಾಗಿ,

ಸಜ್ಜನರ ಉದಾರಕಾಗಿ ಶೇಷಾದ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತನು. ಮುಂದೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಗೋವಿಂದ, ವೇಂಕಟಾಚಲಪತಿ ಎಂಬ ನಾಮಗಳಿಂದ ಭಕ್ತರಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟನು. ಪ್ರಕೃತ ಶಿರ್ವತ್ಸವನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸರು, ಆಪಭ್ಯವನ್ನೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮನತುಂಬಿ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವರು. ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟನೇ ವಾಸುದೇವ; ವಾಸುದೇವನೇ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ. ‘ನೇಹನಾನಾಸ್ತಿ ಶಿಂಜನ’ ಭಗವಂತನ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯಾತ್ಪಾಸವೂ ಇಲ್ಲ, ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ.

ವಾಸುದೇವಶಬ್ದದ ಈ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿಯೋ, ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲವೂ ದಾಸರ ವ್ಯಾದಯ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ, ಅಪರೋಕ್ಷಿಕೃತ್ಯೀಶರನಿಸಿದ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಚಿಂತಿಸಿದ, ಕಂಡು ಅನುಭವಿಸಿದ ಅರ್ಥಗಳು. ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದಕ್ಕಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದ ಧನ್ಯಜೀವಿಗಳು ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು. ಶಿರ್ವತ್ಸವನೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದಾಸರು ಒಂಭತ್ತು ವಿಶೇಷಣ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವರು.

ಶಿರ್ವತ್ಸವನೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಾಸುದೇವಶಬ್ದಗಳಲ್ಲವೂ ವಿಶೇಷಶಬ್ದಗಳು. 1 ವಾಸವಹರ-ವಿಧಿಪತಿ, 2 ಅವಿಳಜಗದಂತಬ್ರಹ್ಮ, 3 ಭಕುತಪ್ಯದಯಿಮಂದಿರ, 4 ವೈಕುಂಠ, 5 ಶ್ವೇರಸಾಗರ, 6 ಶ್ರೀಕರ ಅನಂತಾಸನ, 7 ಸ್ವಾಮಿಪುಷ್ಟರ ಕೂಲಸ್ಥಿರ, 8 ಸ್ವಾಮಿ, 9 ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ ಎಂಬ ಈ ಒಂಭತ್ತುಶಬ್ದಗಳು ವಿಶೇಷಣಗಳು. ದಾಸರನ್ನು ನಂಬಿ, ಮನಸ್ಸಿಟ್, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ವಿಶೇಷಣಗಳು ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದಕಗಳಾಗಿ ಹೊಳೆಯಿವವು.

ವಾಸುದೇವನು ಸಕಲಚೇತನಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿ;ನಾಥ; ಒಡೆಯ; ದೊರೆ; ಪ್ರಭುಮಾಗಿರುವನು. ಇವನ ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಕೇವಲ ಜೀವರ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧಿಸಿದುದಲ್ಲ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಸಕಲ ಜೀವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದರೊಟಿಗೆ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಗೂ, ಲಯಕ್ಕೂ, ನಿಯಮಸಕ್ಕೂ, ಜ್ಞಾನಸಕ್ಕೂ, ಅಜ್ಞಾನಸಕ್ಕೂ ಬಂಧಕ್ಕೂ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೂ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣನು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಂದ ಹಿಡಿದು ತೈಣಜೀವಿಯ ಪರಿಯಂತರಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಪತಿಯಾಗಿರುವನು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣದಲ್ಲಿ ವಾಸವ-ಹರ-ವಿಧಿಪತಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಭಗವಂತನ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ್ವದ ದಾತ್ಯತ್ವ ಮೋಕ್ಷಪೂರ್ವತ್ವದಿಗುಣಗಳು. ವ್ಯಕ್ತಮಾಗುವವು.

ಇಲ್ಲಿ ‘ವಾಸವಹರವಿಧಿಪತಿ’ ಎಂಬ ಸಮಸ್ತಶಬ್ದವನ್ನು ವಾಸವಹರ-ವಿಧಿಪತಿ ಎಂದು ಎರಡಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ, ನೋಡಿದಲ್ಲಿ, ಭಗವಂತನ ಒಂದು ಹೊಸಾಗುಣವು ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು. ಇಂದ್ರ-ರುದ್ರ-ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಪತಿಯಿಂದು ಸಮಸ್ತ ಪದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಾದರೆ, ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ‘ವಾಸವಹರ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇಂದನನ್ನು ಗೆದ್ದವನು ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಹರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ರುದ್ರ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥದೊಟಿಗೆ ಪರಿಹಾರ, ನಿವಾರಣೆ, ಭೇದ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ಸಹ ಇವೆ. ಆಗ ‘ವಾಸವಹರ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇಂದನ ಗವಾಸಪಹಾರಕ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು. ಭಗವಂತನು ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಅವಶರಿಸಿದಾಗ

ಇಂದ್ರನ ಗರ್ವವನ್ನು ಎರಡು ಬಾರಿ ಪರಿಹರಿಸಿರುವನು. ತನ್ನ ಅಸದ್ಯತವಾದ ಬಲದಿಂದ ಗೋವಧನಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತಿ, ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನ ಗರ್ವವನ್ನು ಹರಿಸುವನು. ಎರಡನೇ ಬಾರಿ ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಪಾರಿಜಾತವ್ಯಕ್ತವನ್ನು ತರುವಾಗಲೂ ಯಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನ ಗರ್ವವನ್ನು ಹರಿಸುವನು. ಇದರಿಂದ ಭಗವಂತನ ಅನನ್ತ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಬಲದ ಪರಿಚಯವಾಗುವುದು. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಯಾದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಜಾಣವನ್ನು, ಯಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋತನಂತರ ಶರಣಾಗಬೇಕೆಂಬ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟವನು ಭಗವಂತನೆ. ಇದರಿಂದ ವಾಸವ ಹರ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಧ್ವನಿಧರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದಕ್ಷಿರುವ ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಪ್ರದನಾಗಿ ಶ್ರೀಡಿಸುವವನು ಎಂಬ ಅರ್ಥ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು.

‘ಅಶಿಳಜಗದಂತರ್ಭಾಷಿ’ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದಕ್ಷಿರುವ ಸರ್ವತ್ವಾಪ್ತ ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿವಾಗುವುದು. “ಭಕ್ತಕ್ಷಯದುಮಂದಿರ” ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ, ವೃಕ್ಷಾವೃಕ್ಷ, ಶುದ್ಧಾಂತರಕರಣದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಎಂಬ ವಾಸುದೇವ ಶರ್ವಾಧರ್ಥಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವು. ವೈಕುಂಠ, ಕ್ಷೇರಸಾಗರ, ಶ್ರೀಕರಾನಂತಾಸನ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಯೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಸಿ ಆನಂದಕೊಡುವವ, ಸರ್ವಾಧಾರಕ, ಕ್ರೀಡಾದಿ ಗುಣಿತಿಷ್ಟ ಎಂಬ ವಾಸುದೇವ ಶರ್ವಾಧರ್ಥಗಳು ಧ್ವನಿತವಾಗುವವು.

ಸ್ವಾಮಿಪುಷ್ಟರೆಂದ್ರಿಧರಸ್ಥಿರ, ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ ಎಂಬ ಈ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ, ಪರವಾಸುದೇವನು ಭೃಗುಖಂಡಿಗಳ ನೆವದಿಂದ ಶ್ರೇಂದಿರ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ, ವೆಂಕಟಾದಿಗೆ ಬಂದು ಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀನಿವಾಸಕಲ್ಯಾಂಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಥಾಭಾಗವಲ್ಲವೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದರೊಟಗೆ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕ್ರೀಡಾದಿಗುಣಮಾರ್ಣಂದ ಸರ್ವತ್ವಾಪ್ತ, ವೃಕ್ಷಾವೃಕ್ಷ ಎಂಬಿವೇಗುಣಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುವವು.

ಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವಂತೂ ವಾಸುದೇವ ಶಬ್ದಕ್ಷಿರುವ ‘ಸರ್ವಜ್ಞ’ ‘ಪ್ರಕಾಶಮೂರ್ತಿ’, ‘ಪೂರ್ಣಸ್ವರೂಪ’ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲವೂ ವೇದಾಂತರಸಕಾರಂಜಿಗಳು. ಮೊಸರು ಕಡೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಬೆಣ್ಣೆ ಬರುವಂತೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮುವವು.

ಕೋಲು ಪದ

ದಶಾವತಾರಗಳ ದಿವ್ಯರಹಸ್ಯ

ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು “ಕೋಲು ಕಾಮನಗೆದ್ದ ಕೋಲು ಮಾಯಿಳನೊದ್ದ ಕೋಲು ಆನಂದ ಮುನಿ ಬಿಡದಿಹ ಹೋಲೆ” ಎಂಬ ಪ್ರಲ್ಯಾಖಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ, ಹನೊಂದು ಚರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು. ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಚರಣದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಅವತಾರದಂತೆ ಹತ್ತು ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಹತ್ತು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು. ಈಕೀರ್ತನೆ ದಶಾವತಾರಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯರಹಸ್ಯಗಳ ಆವಿಷ್ಕರಣಕ್ಕೆ ಕೇಗನ್ನಡಿ. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಮೇಸಲು. ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸೇವಸಲ್ಲಿಸುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀದೇವಿಗೆ ಸಮರಾದ ಸೇವಕರಿಲ್ಲ.

“ಅವಾವ ದೇಶದಿ ಆವಾವ ಕಾಲದಿ |
ಆವಾವ ರೂಪ ಧರಿಸಿದ ಕೋಲೆ |
ಆವಾವ ರೂಪ ಧರಿಸಿದ ಹರಿ ಮನೋ |
ಭಾವ ತಿಳಿದು ತಾನುದಿಸೋಜು ಕೋಲೆ ||

ಎಂಬಂತೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನಂತಾನಂತರೂಪಗಳ ಸೇವಗಾಗಿ, ಆತಾಯಿಯ ಸಹ ಅವನ ಆಜ್ಞಿಗಂಗುಣವಾಗಿ ತಾನೂ ಅನಂತರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವಳು. ಕೆಲಾಪವಾರಗಳಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷಭಾಗಿ, ಕೆಲಾಪವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವೃಕ್ಷಭಾಗಿದ್ದು ಸೇವಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಗಾಯಶ್ರೀ ಮಂತ್ರಪೂರ್ತಿಪಾದ್ವಾದ್ವಾದ, ಸವಿತಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ, ಕಮಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಆಸನಭಾಗಿದ್ದು, ಅವೃಕ್ಷಭಾಗಿ ಸೇವಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ವೇದವ್ಯಾಸಾವತಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ಆ ಮಹಿತಾತ್ಮನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನರೂಪದಲ್ಲಿ ಆಸನಭಾಗಿ ಸೇವಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅನಿರುಧ್ - ಪದ್ಮಮೂ - ಸಂಕರ್ಣಣ ವಾಸುದೇವಾದಿ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಪೃತ್ಯಕ್ವಾಗಿ ಶಾಂತಿ - ಕೃತಿ - ಜಯಾ - ಮಾಯಾದಿರೂಪಗಳಿಂದ ಸೇವ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಭಗವಂತನ ಪ್ರಥಾನಾವತಾರಗಳನಿಸಿದ ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ - ಕೂರ್ಮ - ವರಾಹ - ನರಸಿಂಹ - ವಾಮನ - ಭಾಗವ - ಬುದ್ಧ - ಕಲ್ಮಿ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪತ್ನಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪೃತ್ಯಕ್ವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ - ಕೂರ್ಮ - ವರಾಹ - ನಾರಸಿಂಹ ಬುದ್ಧರೂಪಗಳು, ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾದುಭರವಿಸಿ, ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿದೊಡನೆ ಅದೃಶ್ಯವಾದ ರೂಪಗಳು. ಈ ರೂಪಗಳು ಬಹಳಪ್ಪು ಕಾಲ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇವು ನಿತ್ಯವಾದವುಗಳು; ಮೂರಣವಾದವುಗಳು. ವಾಮನ - ಪರಶುರಾಮ ರೂಪಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿರೂಪಗಳು. ರಾಮ - ಕೃಷ್ಣಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರಮಾದೇವಿಯು ಸೀತಾ - ರುಕ್ಣೇಶ - ಸತ್ಯಭಾಮಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ವೃಕ್ಷಭಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವಳು. ರಮಾನಾರಾಯಣರ ಅವರ ಅವತಾರಗಳನಿಸಿದ ಸೀತಾರಾಮರ ದಾಂಪತ್ಯಜೀವನವನ್ನು, ಜೀವರ ದಾಂಪತ್ಯದಂತೆ ಉಂಟಿಸಬಾರದು. ನಾರಾಯಣನು ಮೂರಣಕಾಮನು; ನಿತ್ಯತೃಪ್ತನು; ಜಾನ್ನಾನಂದ ಪರಿಮೂರ್ಣನು. ರಮಾದೇವಿಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಆನಂದ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವನಿಂದಲೇ ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಆನಂದ. ಇದರಿಂದಲೇ ನಿಜವಾಗಿ ಕಾಮನನ್ನು ಗೆದ್ದವನು ಅವನೆ. ಕಾಮಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಶೃಂಗಾರವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾರಂಹದ ಬಯಕೆಗಳೂ ಕಾಮಶಬ್ದದಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯೊಬ್ಬೇ ಪತ್ನಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ 16.108 ಜನ ಪತ್ನಿಯರು. ಆದರೂ ಅವನನ್ನು ಮರಾಣಗಳು ಅಸ್ವಲಿತಪ್ರಭಕ್ಷಾರಿ, ಅನಾದಿಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷಾರಿ ಎಂದು ಹೊಗಳಿವೆ. ಯಾವತರಹದ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ಜೀವರ ಉದಾರಕ್ಷಾಗಿ, ಅಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲ್ತಾ, ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲಿಗರಾಗಿದ್ದ ಮಾಯಾವಿಗಳನ್ನು ನಿಮೂಲನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಗವಂತನ ಎಲ್ಲಾ ಅವತಾರಗಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರಗಳ ಪ್ರಾದುಭರವ ಕೇವಲ ಈ ಮಹತ್ವಾಯ ಸಾಧನೆಗಾಗಿಯೇ. ಇದನ್ನರಿತೇ ಜಗದ್ಗುರುಗಳಾದ ಆನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು ನಾರಾಯಣನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಘಟಿಸಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದರು.

“ಹರಿರೇವ ಹರೋ ಹರಿರೇವ ಗುರು:
ಹರಿರೇವ ಜಗತ್ತಿತ್ಯಮಾತ್ಯಗತಿ:
ನತತೋಽಸ್ತಿಪರಂ ಜಗದೀಷ್ಠತಮಂ
ಪರಮಾತ್ಮರತಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮತಃ”

ಎಂದು ಸಕಲಜಗತಿಗೆ ಉಪದೇಶ ನೀಡಿದರು. ಆಚಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಮನಸೋತ್ವ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಸಹ, ಆಚಾರ್ಯರ ತೋರಿದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ, ಅವರ ನಿತ್ಯಸತ್ಯಗಳಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ತಾವು ಅನುಭವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ದ್ವಾರಾ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹಂಚಿದ ಧನ್ಯಜೀವಿಗಳು. ಪ್ರಕೃತ ದಶಾವತಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಅವಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಶಯಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನೂ, ಕೆಲ ಅಮೂರ್ಖಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವರು. ಅವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರಷ್ಟನ್ನು ವಿಹಂಗಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡೋಣ.

ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಪ್ರಕೃತಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಹತ್ತು ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ, ಪ್ರತಿಕರಣದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಅವತಾರದ ಹೆಸರನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ, “ನಮ್ಮ ಮನೆದ್ವೇ ಕೋಲೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಇದು ಒಂದು ಅಮೂರ್ಖ ಪ್ರಮೇಯಕ್ಕೆ ಸೂಚಕ. ಭಾರತೀಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕಟುಂಬಕ್ಕೆ ಮನೆದ್ವೇ ಹುಲದ್ವೇವವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ದೇವತೆಯೋ, ದೇವನೋ ಆರಾಧ್ಯದ್ವೇವವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ (ವೆಂಕಟೇ) ನರಸಿಂಹ, ವಿಶಲ, ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ಹನುಮಂತ, ಸುಖುಮೃತ್ಯು, ವೀರಭದ್ರ, ಶಿವ ಎಂಬ ಗಂಡುದೇವತೆಗಳು ಕುಲದ್ವೇವರಾಗಿರುವುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಷ್ಟೀ, ಪಾರವತಿ, ದುರ್ಗಾ, ಬನಶಂಕರಿ, ಎಲ್ಲಮ್ಮೆ ಜೌಡೇಶ್ವರಿ. ಇವರು ಕುಲ ಮನೆದ್ವೇವತೆಯಾಗಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹ - ರಾಮ - ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಹೊರತು, ಮತ್ಸ್ಯ-ಕೂರ್ಮ - ವರಾಹ - ವಾಮನ - ಪರಶುರಾಮ - ಬುದ್ಧ - ಕಲ್ಯಾಂಶಾಪಣಿ ರೂಪಗಳು ಭಾರತದ ಯಾವ ಪ್ರಾಂತದ ಜನರಿಗೂ ಕುಲದ್ವೇವಗಳಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಮನೆದ್ವೇವಗಳಾಗಿಯಾಗಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದಾಸರು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮತ್ತೀ-ಕೂರ್ಮ - ವರಾಹ ಬುದ್ಧಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಕುಲದ್ವೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ದಾಸರ ಈ ಹೇಳಿಕೆ ಚಿಂತಕನ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಕೆರಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತಾದಿಕೆಲರೂಪಗಳು ಮನೆದ್ವೇವಗಳಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಮತ್ತಾದಿಭಗವದ್ರೂಪಗಳು ಯಾವ ಮನೆಗೆ ದ್ವೇವಗಳು? ಆ ಮನೆಗಳು ಯಾವುವು? ಅಂಥಾ ಮನೆಗಳು ಎಷ್ಟಿವೆ? ಎಲ್ಲಿವೆ? ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯಬೇಕಾದರೆ ಚಿಂತಕನು ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಮಡುಕಬಾರದು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಶ್ರುತಿ-ಸ್ತುತಿ-ಮುರಾಣ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಶರಣ ಹೋಗಬೇಕು. ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಮೇಶಿಸಬೇಕು. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮಾನವನ ದೇಹ ಒಂದು ದೇವಾಲಯ, “ದೇಹೋ ದೇವಾಲಯಃ ಪ್ರೋಕ್ಷಃ ದೇವಾಲಯ” ಅದೊಂದು ಭಗವಂತನ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ದಿವ್ಯರಥ. ಅವನ, ಅವನ ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಮನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುಂದರಪಟ್ಟಣ.

ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅವನ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ನಾವೆ. ಮಾನವನು ತನ್ನ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರುತರಹದ ಉದುಗೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಒಂದು ಸಾಧಾರಣವಾದದ್ದು. ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಲೆಬಾಳುವುದು. ಮೂರನೆಯದು ದೃಢವಾಗಿ ಬಹಳ ಕಾಲ ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಬರುವಂಧಾದ್ದು. ಇದರಂತೆ ಭಗವಂತನು ಸಹ ಮೂರುತರಹದ ದೇವಾಲಯ - ರಥ-ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು.

ಪ್ರತಿಮಾನವನ ಸ್ಥಾಲಶರೀರ (ಪಾಂಚಭೋತಿಕಶರೀರ) ಕ್ಷಣಬಂಗುರವಾದದ್ದು. ಇದು ಭಗವಂತನೇ ತನಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಹೊಂಡ, ಅವನದೇ ಆದ ಅನೇಕ ಮನೆಗಳಿಂದ ಹೊಡಿದ ಪಟ್ಟಣ. ಇಲ್ಲಿ ಜೀವಿಗೂ ಸಾಫಾ ಹೊಟ್ಟು ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿರುವನು. ಇದರಂತೆ, ಅನಿರುದ್ಧ - ಲಿಂಗಶರೀರಗಳು ಸಹ ಅವನ ಪಟ್ಟಣಗಳೇ. ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬಾಳುವಂಧವುಗಳು. ಬಹಳ ಹಳೇಯಪಟ್ಟಣಗಳು. ಆದರೆ ಕೊನೆಗೊಂದು ದಿನ ನಾಶ ಹೊಂದುವವುಗಳು. ಈ ಮೂರು ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಭಗವಂತ ಒಂದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೆ ಭಗವಂತ ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡದೆ, ಅನಾದಿಯಿಂದ ಇರುವ, ನಿತ್ಯವಾದ ಅವನ ಪಟ್ಟಣ ಜೀವಿಯ ಸ್ವರೂಪದೇಹ. ಜೀವಿಯ ಸ್ವರೂಪದೇಹವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣ ಭಗವಂತ ಸದಾವಾಸಿಸುವ ಪಟ್ಟಣ. ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹನ್ಮೋಂದು ಮನೆಗಳಿವೆ. ಅವೇ ಕಣ್ಣಿ, ಕೆವಿ ಮೂಗು, ಜಿಹ್ವೆ, ತ್ರೈ, ಬಾಯಿ, ಕ್ರೋಣಿ, ಕಾಲು, ಪಾಯು, ಉಪಸ್ಥಿತಿ ಎನ್ನುವವುಗಳು. ನಿಜವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಈ ಸ್ವರೂಪದೇಹವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣ, ಕಣ್ಣಿ ಕಮಿಗಳಿಂಬ ಹನ್ಮೋಂದು ಮನೆಗಳು ಜೀವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳು. ಜೀವಿಯ ನಿಜವಾದ ಆಸ್ತಿಗಳನಿಸಿದ ಈ ಪಟ್ಟಣ - ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಅವನಿಗೆ ನಿತ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಕರುಣಿಸಲು, ಜೀವಿಯೋಟಿಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಕರುಣಾಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅಶ್ವಾಶರ್ಥಗಳಾದ ಮೊದಲಿನ ಮೂರುಪಟ್ಟಣಗಳು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳು. ಜೀವಿ ಕೆವಲ ಭಾಡಿಗೆದಾರ ಸ್ವರೂಪದೇಹ ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಯದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜೀವಿ ಭಾಡಿಗೆದಾರನಲ್ಲ. ಇಂಥಾ ಜೀವಿಯ ಸ್ವರೂಪದೇಹವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ಕಣ್ಣಿಕೆವಿಗಳಿಂಬ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಭಗವಂತನು ನಿಜವಾದ ಮನೆದ್ವೇ. ನಿಜವಾದ ಕುಲದ್ವೇ. ಸಕಲ ಜೀವರ ಕುಲಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಶಾಶ್ವತಮನೆದ್ವೇ. ಈ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳಿ ಆನಂದಿಸಿದ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು, ಸಕಲಸಾಂಪ್ರದಾಯಕಪಂಚಕ್ಕೆ ಈ ಆನಂದವನ್ನುಬಿಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಚಿಂತನೆಯಿಂದ, ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಮತ್ತಾದಿ ಭಗವಂತಪಂಚಗಳನ್ನು ‘ನಮ್ಮ ಮನೆದ್ವೇ’ ಎಂದು ಹೊಗಳಿರುವರು.

ಸ್ಥಾಲದೇಹದ ದಶೇಂದ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಿವೆ. ಸ್ವರೂಪದೇಹದ ದಶೇಂದ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮತ್ತಾದಿರೂಪಗಳೇ ಇವೆ. ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಧ್ಯಾನಧರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪದೇಹದ ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾದಿ ದಶರೂಪಗಳಿರುವವರೆಂತಲೂ, ಆದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಜೀವಿಯ ನಿಜವಾದ ಮನೆಗಳಿಂತಲೂ, ಆ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತಾದಿ

ದಶರೂಪಗಳೇ ನಿಜವಾದ ದೈವಗಳಂತಲೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟರಿಂದ ಸೂತ್ರಿಪಡದೆ ಜಗನ್ನಾಧದಾಸರು, ಈ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ, ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದ ಪಂಚಾಗ್ನಿ ಹೋತ್ತಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ (6) ಹೇಳಿರುವರು.

“ಮೂಲರೂಪನು ಮನದೊಳಿಹ ಶ್ರವ |
ಜಾಲಿಯೋಳಿಹ ಮತ್ತೈ ಕೂರುನು |
ಕೋಲರೂಪನು ತ್ವಗಸನದೊಳಿಪ್ಪ ನರಸಿಂಹ ||
ಬಾಲಪಟು ವಾಮನನು ನಾಸಿಕ |
ನಾಳದೊಳು ವದನದಲಿ ಭಾಗವ |
ವಾಲಿಭಂಜನ ಹಸ್ತದೊಳು ಪಾದದಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ||
“ಜನವರೋಹಕ ಬುಧ ಪಾರುಗ |
ದನುಜಭಂಜನ ಕಲ್ಪ ಮೇಷ್ಣದಿ |
ಅನುಭವಿತ ವಿಷಯಗಳ ಕೃಷ್ಣ |
ವರ್ಣಾವೆನಲು ಕೃಕೊಂಬ ವೃಜಿನಾ |
ರಫನ ವರಜಗನ್ನಾಧವಿರಲ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕನು ||”

ಜೀವಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ - ಮೂಲರೂಪಿ ನಾರಾಯಣ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ಸ್ವರೂಪಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ (ಕಿವಿ)	-	ಮತ್ತೈ
ಸ್ವರೂಪನಯನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ (ಕಳ್ಳು)	-	ಕೂರು
ಸ್ವರೂಪಶ್ವಗಂಧಿಯದಲ್ಲಿ (ಚಮರ್)	-	ವರಾಹ
ಸ್ವರೂಪರಸನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ (ನಾಲಿಗೆ)	-	ನಾರಸಿಂಹ
ಸ್ವರೂಪಫ್ರಾಂಡಿಯದಲ್ಲಿ (ಮೂಗು)	-	ವಾಮನ
ಸ್ವರೂಪವದನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ (ಬಾಯಿ)	-	ಪರಶುರಾಮ
ಸ್ವರೂಪಹಸ್ತಗಳಲ್ಲಿ (ಕೈಗಳು)	-	ಶ್ರೀರಾಮ
ಸ್ವರೂಪಪಾದಗಳಲ್ಲಿ (ಕಾಲು)	-	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
ಸ್ವರೂಪಪಾಯಿಜಂದಿಯದಲ್ಲಿ (ಗುದ)	-	ಬುಧ
ಸ್ವರೂಪಲುಪಸ್ತೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ (ಮೇಡ್ರ)	-	ಕಲ್ಪ

ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ನಿಲುವ - ಆಲೋಚನಾಸರಣಿಗಳು ಅಮಾವಾಸ್ಯ. ದಾಸರು ‘ನಮ್ಮ ಮನದೈವ’ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿರುವ ‘ನಮ್ಮ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವರು. ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಕವಾಗಿ ಒಬ್ಬಬುಬ್ಬಿಗೆ ಒಬ್ಬಬುಬ್ಬಿಗೆ

ಮನದೈವವಾಗಿರಬಹುದು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವಕೋಟಿಗೆ ಈ ಮತ್ತಾಲ್ಲಿದಿದ್ದಾವತಾರಗಳೇ ಮನದೈವಗಳು. ಈ ಸಚ್ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಹಾಡಿ ಅನಂದಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಈಹಾಡೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಕ್ತಿಮಂಟಪಕ್ಕ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಮಷ್ಟಕವಿಮಾನವಾಗುವುದು.

ದಾಸರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಪ್ರತಿಚರಣದ ಮೊದಲ ಮೂರುಪಾದಗಳಲ್ಲಿ, ತಾವು ಹೇಳಲಿರುವ ಭಗವದ್ವಾಪದ ಶ್ರುತಿ - ಮುರಾಂಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಜರಿತ್ಯೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಂತನು ಅಳುವಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತನ್ನು ಅಡಗಿಸುತ್ತಾನಂತೆ. ಅದರಂತೆ ಅವನ ಕರುಣೆಯಕೊಸಾದ_ದಾಸರು ಸಹ, ಅತಿಚಿಕ್ಕವುಗಳಾದ ಮೂರುಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಅವತಾರದ ಪ್ರಥಾನಕಥಾಂಶಗಳನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮೂರನೇ ಪಾದವಂತು ಎರಡನೆಯ ಪಾದದ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರೂಪ. ರಾಮಾವತಾರ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜರಣದ ಸ್ವರೂಪ ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಇದೆ.

ಕೌಶಲ್ಯೇಗಭರ್ದಿ ಜನಿಸಿದ ಕೃಪೆಯಲ್ಲಿ
ಕೌಶಿಕ್ಕತುವ ಕಾಯ್ದು ಕೋಲೆ
ಕೌಶಿಕ್ಕತುವ ಕಾಯ್ದು ರಾವಣಾಂತಕ
ಶ್ರೀಸೀತಾರಾಮ ಮನದೈವ ಕೋಲೆ ||

ಈ ಜರಣದಲ್ಲಿ ಇಡೀರಾಮಾಯಣದ ಕಥಾಭಾಗವು ಸಂಕ್ಷೇಪರೂಪದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

ಈ ಜರಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ‘ಕೃಪೆಯಲ್ಲಿ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ರಾಮಾವತಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕಕಾರಣಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಶಾಪಗ್ರಸ್ತರಾದ ಜಯವಿಜಯರು ಎರಡನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರಾವಣ - ಕುಂಭಕರಣರಾಗಿ ಜನಿಸಿಬಂದರು. ತನ್ನ ದ್ವಾರಪಾಲಕರನ್ನು ಶಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತರಣಾಗಿ ಮಾಡಲು, ಅವರ ಮೇಲಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ, ಶ್ವೇತದ್ವಿಪಮಂದಿರಗತನಾದ ಪರವಾಸುದೇವನು, ಕೌಸಲ್ಯಾಗಭರ್ದಿದಿಂದ ಜನಿಸಿಬಂದನು. ರಾವಣಾದಿಗಳ ದಬಾಳಿಕೆಯಿಂದ ಷೀಡಿತವಾದ ದೇವತಾಲೋಕವು ಧರ್ಮಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಅವರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅದರ ಮೇಲಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ವಾಸುದೇವನು ಕೌಸಲ್ಯಾಗಭರ್ದಿದಿಂದ ರಾಮನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಬಂದನು. ವಶಿಷ್ಠ ಮಹಷ್ಯಾಂಗರ ನೇತ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾಗಾಗಿ ಮತ್ತುಕಾಮೇಷ್ಣಿ ಮೊದಲಾದ ಯಾಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ, ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ, ಭಕ್ತನೂ ಆದ ದಶರಥನ ಮೇಲಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ವಾಸುದೇವನು ರಾಮನಾಗಿ ಜನಿಸಿಬಂದನು. ಅಹಲ್ಯ - ಗುಹ - ಜಟಾಯ - ಶಬರಿ - ಹನುಮ - ಸುಗ್ರೀವ - ವಿಭಿಂಘಣಾದಿ ಅನೇಕಭಕ್ತರು ಕರ್ಮಭೂಮಿ ಎನಿಸಿದ ಭಾರತಾವನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಭಗವಂತನ ಆಗಮನದರ್ಶನಾದಿಗಳಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದರು. ಇವರ ಮೇಲಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ, ಇವರ ಉದಾಹರಕ್ಷಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಕೌಸಲ್ಯಾಗಭರ್ದಿದಿಂದ ಜನಿಸಿ ಬಂದನು. ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ಆದರ್ಶಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಲು, ಭಗವಂತನು ಕೃಪೆಯಿಂದ ರಾಮನಾಗಿ ಅವಶರಿಸಿದನು. ಪ್ರಥಾನವಾಗಿ ದುಷ್ಪ ಶಿಕ್ಷಣ, ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ತದ್ವಾರಾ ಅಧರ್ಮವನ್ನು ತುಳಿದು ಧರ್ಮದ ಮನರುತ್ಥಾನಕಾಗಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮ

ವಾಸುದೇವನು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕೌಸಲ್ಯೈ ಗಭ್ರದಿಂದ ರಾಮನಾಗಿ ಅವಶರಿಸಿಬಂದನು. ರಾಮಜನನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನಿಸಿದ ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನು ‘ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಕೃಪೆಯಿಂದ’ ಎಂಬ ಒಂದೇ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸೂಚಿಸಿರುವರು.

ರಾಮಚಂದ್ರನು ಮೆಟ್ಟಮೊದಲು ಮಾಡಿದ ಸತ್ಯಮವೆಂದರೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತನ ಯಾಗಸಂರಕ್ಷಣೆ. ಈ ಯಾಗಸಂರಕ್ಷಣೆಯೇ ಮುಂದಿನ ಇಡೀರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಯಾಗಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೊರಟ ರಾಮನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೇ ತಾಟಕಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಮಾರೀಚ ಸುಭಾಮ ಮುಂತಾದ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಗ್ರಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿದನು. ಯಾಗಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಭಾಮವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಮಾರೀಚನನ್ನು ಫಾಯಗೊಳಿಸಿ ರಾಷಣನನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದನು. ಇದೇ ರಾಮಾಯಣದ ಮುಖ್ಯಾಂಶವನಿಸಿದ ರಾವಣಾದಿ ದುರ್ಘರಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನಕಾರಣವಾಯಿತು. ರಾವಣಾಂತರಕನಾದ ರಾಮನು ಸೀತಾವತಿ ಸೀತೆಯಾದರು ಲಕ್ಷ್ಯ ಯ ಅವಶಾರಣು. ಅಯೋಜಿತೇ. ಇದರ ಸೂಚನೆಗಾಗಿಯೇ ಶ್ರೀಶಬ್ದವನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವರು.

ಇಷಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಪರಾಗದ ದಾಸಾಯರು ಸೀತೆಗೆ ಶ್ರೀಶಬ್ದವನ್ನು ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಬಳಸಿದಂತೆ ಶ್ರೀಸೀತಾ ಶಬ್ದವನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದು. ಇದರಿಂದಲೂ, ಒಂದು ಪ್ರಮೇಯವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ರಾಮನು ನಮ್ಮೆ ಮನೆದ್ದೇವ. ಸ್ವರೂಪದೇಹದ ಹಸ್ತದಿಗಳಂಬ ಮನೆಗೆ ದ್ದೇವ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸೀತಾಸಮೇತನಾಗಿ ಇದ್ದು ಉಪಾಸಕವಿಗೆ ದರ್ಶನ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ರಾಮಾಸೀತೆಯರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಉಪಾಸಿಸಬಾರದು. ರಾಮನನ್ನು ಸೀತಾಸಹಿತನನ್ನಾಗಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮಸಹಿತಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಉಪಾಸಿಸಬೇಕು. ಅವರಿಬ್ರಹ್ಮ ನಿತ್ಯಾವಿಯೋಗಿಗಳು. ವ್ಯಧಕ್ಕೆಚಿಂತನೆ ತಾರಕವಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಭಗವಂತನೂ ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದಂಪತ್ತಿಗಳ ಚಿಂತನೆ ತಾರಕ. ಅಪರೋಕ್ಷ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಬಿಂಬರೂಪೀ ಭಗವಂತನು ಲಕ್ಷ್ಯ ಸಹಿತನಾಗಿಯೇ ಜೀವಿಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡುವನು. ಈ ಅಪೂರ್ವಪ್ರಮೇಯದ ಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದಾಸಾಯರು ‘ಶ್ರೀಸೀತಾರಾಮ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವರು.

ದಾಸಾಯರು ಕೇರಣನೆಯ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಲೆ ಎನ್ನುವ ಅಜ್ಞ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಿರುವರು. ಈ ಕನ್ನಡಶಬ್ದವನ್ನು ಅಧಮಾರುಮರಾಧಿಕರಂಥಾ ಮಹಿತಾತ್ಮರು ಸಂಸ್ಕೃತಶಬ್ದವನ್ನಾಗಿಸಿ, ಕೋಶಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ‘ಕೋಲೆ’ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ಕರಾಲಕಾರಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧಾಧರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಇಡೀ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಅಧರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಪ್ರಕೃತ ರಾಮಾವಶಾರವನ್ನು ಹೇಳುವ ಈ ಚರಣದಲ್ಲಿರುವ ‘ಕೋಲೆ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಸಹ ರಾಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು.

ಕೋಲೆ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ‘ಕ’ ಮತ್ತು ‘ಲ’ ಎಂಬ ಎರಡು ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ. ಈ ಕರಾರ ಲಕಾರಗಳಿಗೆ ಕೋಶದರೀತ್ಯಾ ಕರಾರದ, ನಾನಾಧರಗಳಿವೆ. ಕರಾರದ, ಅಧರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕೋಶಗಳು.

ಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮನಿಲಾಕಾಗ್ನಿಚಿತ್ತಧೀ ಯಮ ಕೇಕಮು |
ವಿಷ್ಣುವಾಹತಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮ ಸಿತವಣೇ ವಸೌದ್ಯತ್ತಾ |
ಕಂ ಶೀರೋಂಬುಸುಖೇ ಕ್ಷೇಬಂ ತತ್ತ್ವೇವ ಚ ಕಮವ್ಯಯಂ |

ಎಂದು ಹೇಳಿವೆ. (ಇದು ನಾನಾಧರ ಕೋಶದ ಶ್ಲೋಕ)

ಈ ಕೋಶದರೀತ್ಯಾ ಈ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ಆತ್ಮ, ಅನಿಲ (ಫಾಳಿ), ಅಗ್ನಿ, ಚಿತ್ತ, ಕೇಕ (ನವಲು), ವಿಷ್ಣು, ಆಹತಶಬ್ದ (ಹೊಡೆತದ ಶಬ್ದ), ಅಭಿ (ಸಮುದ್ರ), ಸಿತವಣ (ಬಿಳಿಬಣ್ಣ), ವಸು, ದ್ಯುತಿ (ಕಾಂತಿ-ಪ್ರಕಾಶ), ಶೀರಸ್ತ (ತಲೆ), ಅಂಬು (ನೀರು), ಸುಖ ಎಂದು ಅಧರಗಳು ಇವೆ. ಇದರಿಂತ ಕೋಶಗಳು ಲಕಾರದ ಬಗ್ಗೆಯೂ

ಶೋ ದೀಪ್ತೋ ದ್ವಾರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯ ಭೂಮೋಭಯೇ ಭಾಷ್ಯಾದನೇಷಿಚ |
ಶೋವಾತೇ ಲವಣೇ ಚ ಸ್ವಾಲ್ಯೋದಾನೇ ಚ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ |
ಲಃಳೇಷೇ ಚಾಶಯೇ ಜ್ಯೇವ ಲಕಾರಃ ಸಾಂತ್ವನೇಷಿಚ | ಎಂದ ಹೇಳಿವೆ.

ಈಕೋಶದಂತೆ ಲಕಾರಕ್ಕೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ದೀಪ್ತಿ (ಪ್ರಕಾಶ), ಭೂಮಿ, ಭಯ, ಆಹ್ವಾದನೆ (ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದು), ವಾಯು(ಗಾಳಿ), ಲವಣ (ಉಪ್ಪು), ದಾನ (ಕೊಡುಗೆ) ಜ್ಯೇಷ, ಆಶ್ರಯ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಪ್ರಳಯ, ಸಾಧನ, ಮನಸ್ಸು, ವರುಣ, ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವುದು ಎಂಬ ಅಧರಗಳಿವೆ.

ಕೋಶೇಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ಕಕಾರ ಲಕಾರಗಳನ್ನು ಮೇಲಿನ ಅಧರಗಳಿಗನುಗಣವಾಗಿ ಜಿಂತಿಸಿದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿಪ್ರಾಯ ಹಾಗೂ ಗುಣಗಳ ಪರಿಚಯವಾಗುವುದು.

ಕಂಬಾಯಿಮತ್ತುಾದ ಹನುಮಂತನನ್ನು, ಲಂ ಆಲಿಂಗನದಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದವನು ಶ್ರೀರಾಮ ಎಂಬ ಅಧರವು ಹೋಲೇ ಶಬ್ದದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ಹನುಮಂತನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು, ಅವಳಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ತಂದು ರಾಮನಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸಿದ. ಶ್ರೀರಾಮ ಜಂದ್ರನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಆಲಿಂಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿ ಆತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸನ್ವಿಷೇಶವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯ ಮದ್ದರು ತಮ್ಮ ಸುಂದರ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬಹು ರಮೇಶೀಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು.

“ರಾಮೋಪಿ ನಾನ್ಯಮನುದಾತು ಮಮುಷ್ಯ ಯೋಗ್ಯ
ಮತ್ತುಂತಭಕ್ತಿ ಭರತಕ್ಷ ವಿಲಕ್ಷ ಕಂಚಿತ್
ಸ್ವಾತ್ಮಪ್ರದಾನಮಧಿಕಂ ಪವನಾತ್ಜಜ್ಞ
ಪರವಾ ಸಮಾಳಿಪದಮುಂ ಪರಮಾಭಿತಪ್ಪಃ |

ವಾಯುದೇವನೇ ಶ್ರೀತಾಯಗದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನಾಗಿ ಅವಶರಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಹನುಮಂತನು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ವಾಯು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ವಾಯುದೇವನಿಗೆ ವಾಚಕವಾದ ಕ ಶಬ್ದವು ಹನುಮಂತನಿಗೂ ವಾಚಕವಾಗುವುದು. ಲ ಕ್ಷೇ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವಿಕೆ ಎಂಬ

ಅರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ ಕ ಶಬ್ದವಾಚಕ್ನಾದ ಹನುಮಂತನು ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಸಂತೋಷ ಬಡಿಸಿದನು ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ಕೋಲೇ ಶಬ್ದದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವುದು.

ಕ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತನ್ನನ್ನು ನಂಬಿದ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಲಿಂಗಂತೋಷಬ್ದಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ರಾಮಯಣದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಮುದ್ರವೆಂದು ಅರ್ಥವಿದೆ. ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಲು ದಾರಿ ತೋರಬೇಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸಮುದ್ರರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು. ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಉತ್ತರ ಹೂಡಿದೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಧನ್ಯೇಂಕಾರ ಮಾಡಿ ಸಮುದ್ರ ಹೋಷಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಲು, ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಭಯಕಂಫಿತನಾಗಿ ನಿಜರೂಪದಿಂದ ಬಂದು ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಶರಣಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಸಮುದ್ರನ ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಂತವು ಕೋಲೇ ಶಬ್ದದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಂ ಸಮುದ್ರನನ್ನು ಅವನ ಎಲ್ಲಾ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಶೀತ್ಯನನ್ನಾಗಿ (ಲಾ ಆದಾನೆ) ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ಕ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ತೇಜಸ್ಸು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಲ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಈ ಅರ್ಥಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ಅಭಿವೃದ್ಧಾಗುವುದು. ರಾಮಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡು ದೃಶ್ಯತ್ವ ಸಹ ಜಕಿತರಾದ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳು ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬಹುಳ ಬರುತ್ತವೆ. ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಲ ಆಶ್ರಯನು.

ಹಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು, ಅನೇಕವೇದಾಂತಪ್ರಮೇಯಗಳಿಗೆ ಆಗಾರಗಳಾಗಿ, ಬಹ್ಯಧಾಗಭಿರತಗಳಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಮೈಟದಿಂದ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಈಗ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಅತ್ಯಂತಜನಪ್ರಿಯವಾದ, ದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಮುಂದೆನಿಂತು ಅವನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದಂತಿರುವ, ಪ್ರಮೇಯಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸರಿಸುವ, ಬಹುಸುಂದರವಾದ, ಸುಲಲಿತವಾದ “ಬಿಡನೋ ನಿನ್ನಂಬ್ರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಎನ್ನ ದುಡಿಸಿ ಹೊಳ್ಳಲೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್” ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನೋಡೋಣ.

‘ಬಿಡನೋ ನಿನ್ನಂಬ್ರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ’

ಬಿಡನೋ ನಿನ್ನಂಬ್ರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಎನ್ನ
ದುಡಿಸಿ ಹೊಳ್ಳಲೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿನ್ನ
ನುಡಿಯೇ ಜಿತಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನನ್ನ
ನಡೆತಪ್ಪ ಕಾಯೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ॥ ಪಲ್ಲ ॥

ಬಡಿಯೋ ಬೆನ್ನಲ್ಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಏ –
ನೌಡಲ ಹೋಯ್ದಿರೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ
ಬಡವ ಕಾಣಲೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿ –
ನೌಡಲ ಹೊಕ್ಕನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ॥ 1 ॥

ಪಂಜು ಪಿಡಿವನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿ
ನೈಂಜಲ ಬಳದುಂಬ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ
ಸಂಚೆ ಉದಯಕ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಾ –
ಳಂಜಿಯ ಪಿಡಿವೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ॥ 2 ॥

ಸತ್ತಿಗೆ ಹಾಮರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ
ನೆತ್ತಿನಲಿವನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿನ್ನ
ರತ್ನದ ಹಾವಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ
ಹೊತ್ತು ಕುಣಿವನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ॥ 3 ॥

ಹೇಳಿದಂತಾಲಿಹ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿ –
ನ್ನಾಳಿಗಾಳಾಗಿಹ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅವ –
ರೊಳಿಗವ ಮಾಳ್ಳಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಎನ್ನ
ಪಾಲಿಸೋ ಬಿಡದೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ॥ 4 ॥

ನಿನ್ನ ನಾಮ ಹೋಳಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಳ್ಳ –
ಹುನ್ನಿ ನಾನಾಗಿಹ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಟ್ಟಿ
ನಿನ್ನಪರೊಳ್ಳರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನನ್ನ
ಗಿನ್ನ ಲಜ್ಜೆತಕ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ॥ 5 ॥

ಬಿಸಿಪೊಲ್ಲಿಲವರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮುದ್ರೆ
ಕಾಸಿ ಚುಕ್ಕೆಲವರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮುಕ್ಕೆ
ಫಾಸಿಗಂಜಿನಯ್ಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಎಂಜ –
ಲಾಸೆಯ ಬಂಟ ನಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ॥ 6 ॥

ಹೇಸಿ ನಾನಾದರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹರಿ –
ದಾಸರೋಳ ಹೊಕ್ಕೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅವರ
ಭಾಸೆಯ ಕೇಳಿಹ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಆ –
ವಾಸಿಯ ಸೃರಿಸೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ॥ 7 ॥

ತಿಂಗಳವನಲ್ಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವತ್ಸ –
ರಂಗಳವನಲ್ಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾ –
ಜಂಗಳ ಸವಡಿಪೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭ –
ವಂಗಳ ದಾಟುವ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ॥ 8 ॥

ನಿನ್ನವ ನಿನ್ನವ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ –
ನನ್ನವನರಿಯೆನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಯ್ಯಾ
ಮನ್ನಿಸೋ ತಾಯ್ತಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪ್ರ –
ನನ್ನಪೆಂಕಟಾದಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ॥ 9 ॥

ಇದು ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಹೃದಯಾಂಶದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮೆದ ಸುಂದರ ಕೀರ್ತನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ ಅಡಗಿದೆ; ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಅಡಗಿದೆ; ಸೋತ್ರ ಅಡಗಿದು ಇದು ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಪಕ್ಷಪಾಠದಲ್ಲಿ ಸಾಫ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

ದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತುಬಾರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನಾಮವನ್ನು ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಮನರುಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಶಭವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿರಿತಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪ್ರಾಶ್ನೆದ ಕಡೆ ಗಮನಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದದ್ವಾಗಿ, ಅವಶ್ಯ ಜಿಂತಿಸಬೇಕಾದದ್ವಾಗಿ, ಜನಧನ್ಯತೆಗೆ ಅವಶ್ಯಬೇಕಾದದ್ವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನ ನಾಮ ಸಂತತಜೀರ್ಣಿಸಬೇಕಾದದ್ವಾಗಿ. “ಸಂತತಂ ಚಿಂತೆಯೇನಂತಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ಯರು ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವರು.

ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ವರಣೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಯಜ್ಞವಿಲ್ಲ; ಪ್ರತಗಳಿಲ್ಲ; ಧರ್ಮಗಳಿಲ್ಲ, ದಾನಗಳಿಲ್ಲ. ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ, ಚಿಂತನೆ, ಸೃಜನ, ಅನುಸಂಧಾನಗಳಿಲ್ಲದ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳು ಬಂಧಕಗಳೇ ಆಗುವವು. ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ವೈಕಿಯು ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತ. ಅವನ ಮಣಿಕ್ಕೆ ಈಡಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಯಮಧಾತರು, ಯಮಧರ್ಮರಾಜ, ಯಮಲೋಕ ಇವು ಅತ್ಯಂತದೂರ. ನಾಮಕ್ಕಿರುವ ಮಹಿಮೆಯು ಅಸದೃಶ. ಈ ನಾಮ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಪರಮಪಾಪಿಯಾದ ಅಜಾಮಿಳನು ಮೃತ್ಯುಪಾಶದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರಿದ. ಪ್ರಪಳಿದ, ಗಚ್ಚಿಂದ್ರ, ದ್ವಾಪದಿಮುಂತಾದವರು ಈ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ದಾಟಿದ್ದರು. ಮಹರುದ್ರದೇವರು ರಾಮನಾಮವನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತು, ಸೃಂಗಿಸುತ್ತು ಆನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವರು.

ಮರಾಣಗಳು ನಾಮಮಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂತದಿಂದ ಹೊಗಳಿರುವವು. ಯಾರೇ ಆಗಲಿ, ಯಾವಿಷ್ಠಿತಿಯಲ್ಲೇ ಇರಲಿ, ಹ್ಯಾಗೇ ಇರಲೆ ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಹು. ಅಂಥಾವೃತ್ತಿಯ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ಕ್ಷಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸುಷ್ಪುಭಸ್ವಾಗುವವು. ದುಃಖಿಗಳು ದೊರಾಗುವವು. ಕೈವಲ್ಯವು ಕೈವರವಾಗುವುದು. ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆದಿತ್ಯ ಮರಾಣವು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಹೇಳಿ ಸ್ವಷ್ಟಿಪಡಿಸಿದೆ.

ಯಾತ್ರಾ ಯಜ್ಞಾ ಪ್ರತಾ ಧರ್ಮಾ ದಾನಾನ್ಯಾನಾನ್ಯಾಯಾ
ತವ ನಾಮಸ್ತೇಭರಕ್ತ್ಯ ಕಲಾಂ ನಾಹಣಂತಿ ಮೋಡತೀಮ್ |
ಮಹಾತ್ಮಂ ವಿಷ್ಣು ನಾಮೋಹಿ ವರ್ಣತುಂ ಕೇನಶಕ್ತತೆ
ಅಜಾಮಿಲೋ ಮೃತ್ಯುಪಾಶಾತ್ ಮುಕ್ತೋ ವೈಕುಂಠಗೋ ಯತಃ |
ಸೃಂಗೋ ಅಜಾಮಿಲ ಏವ ಪಾಪಜಲಧಿಂ ಸಂತೀಳಾವಾನಾಮತಃ:
ಪ್ರಪಳಿಂದೋ ಗಜೀಂದ್ರ ಮೂರ್ವ ಬಹವೋ ದುಃಖಾಂಬುಧೇಸ್ವಾರಿತಾ:
ಯನ್ನಾಮಸ್ವರಣಾಮೃತಾಭ್ರಿ ನಿಮಗ್ನೋ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಗೌರೀಪತಿ:
ಅಜಾಳಾದಭವಾ ದಂಭಾತ್ ಮಣಿಶ್ಲೋಕಸ್ಯ ನಾಮತೇ
ಯೋವದೇತ್ ತಾನಿ ನಶ್ಯಂತಿ ತೂಲರಾಶಿಯಾರ್ಥಾನಲಾತ್ |”

ಜಗನ್ನಾಧದಾಸರು ಸಹ.

“ಶ್ರೀಮಹಂದನ ಪರಮಮಂಗಳ

ನಾಮ ನರಕಸ್ಥರನು ಸಲಹಿತು

ಜಾಮರರ ಪಂಡಿತರೆನಿಸಿ ಮರುಪಾಷಣ ಕೊಡುತ್ತಿರುದು”

ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಹರಿನಾಮಸಾಮಧ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಪ್ಬಾಡಿಸಿರುವರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಗೆ ದೇಶ – ಕಾಲ – ಅವಸ್ಥೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳು, ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳು, ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಗೆ ಅನುವಾದವುಗಳೇ. ವಿಷಯಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದಲೋ, ದುಷ್ಪರ ಸಂಸಾರದಿಂದಲೋ ಕಲುಷಿತಗಳಾದ ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥೆಗಳು ಹರಿಸ್ತಣೆಯಿಂದ ಪವಿತ್ರಾಗುವವು. ಹರಿಸ್ತರಣ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವೇ ಅಪವಿಶ್ರಾಗಾಗುವು. ಕಾರಣ ಸದಾಸಂಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯಬೇಕು. ನಾಮನೆಯೆಯವವನ್ನು ಹರಿ ಒಡಲನೆಳಲಂದರದರಿ ಅನುಸರಿಸುವನು. ಅವನ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಎಡ ಬಲ ಒಳ ಮೂರಾಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಇದನ್ನೇ ಜಗನ್ನಾಧದಾಸರು.

“ಮಲಗುವಾಗಲಿ ಏಳುವಾಗಲಿ

ಹುಳಿತು ಮಾತಾಡುತಲಿ ಮನೆಯೊಳು

ಕೆಲಸಗಳ ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಮೃದೊಳಿವಾಗ ಮೆಲುವಾಗ ||

ಕಲುಷದೂರನ ಸಕಲತಾವಿಲಿ

ತಿಳಿಯೆ ತತ್ತನಾಮ ರೂಪವ

ಬಳಿಯೆಂಷ್ಟನು ಒಂದರಕ್ಷಣಾ ಬಿಂಭಗಲನವರ ||”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಿವರಿಸಿರುವರು. ಭಗವನ್ನಾಮಕ್ಕಿರುವ ಮಹಿಮೆ ಅಸದೃಶವಾದದ್ವಾಗಿ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದುಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಾಮಕ್ಕಿರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಹುಸುಂದರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವರು.

‘ನಾ’ ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ನಾನಾ ನರಕನಾಶ |

‘ರಾ’ ಎಂದು ಹೇಳಲು ರಾಯಪದವಿಯಕ್ಷ |

‘ಯ’ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಲು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ |

ಶ್ರೀಯಸ್ವಿನಲ್ಲಿ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ |

‘ಇ’ ಎಂದರದ ಫಲವಾದು ಹೇಳುವರಯ್ |

ಭೂಪ್ರೋಮ ಪಾತಾಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ |

ರಾಯಾ ಮಹಿಷಾಸೂ ವಿಜಯವಿಶಲನ್ |

ಗಾಯನ ಮಾಳನ್ ಮತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ ||”

ನಾರಾಯಣನಾಮಕ್ಕರಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದವರು ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನಾರಾಯಣನಾಮದಲ್ಲಿರುವ ನಾ ಎಂಬ ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರದ

ಉಚ್ಛಾರಣೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ, ನರಕಗಳು ದೂರಾಗುವವು. ಅಥಾಫ್ ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿಯದೆ, ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸ್ಯಾ ಹಾಗೂ ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ನಿಬೀಳಜಸಬೀಜ ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ನಾಶವಾಗುವವು. ಇದರಿಂದ ಸಾಧಕನು ಶುದ್ಧಿಂತಹಕರಣಾಗಿ, ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಬಿಂಬಾಪರೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪ್ರಾರಬ್ಧವನ್ನನುಭವಿಸಿ, ಜೀವನ್ಯಕ್ತಿನಾಗುವನು. ಈ ಎಲ್ಲವು ಕೇವಲ ‘ನಾ’ ಅಕ್ಷರ ಉಚ್ಛಾರಣೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಆಗುವವು. ಇನ್ನು ರಾ ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಉಚ್ಛಾರಣೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ ವೈಕುಂಠವೇ ದೊರೆಯುವರು. ನಾರಾಯಣಮಹಾಮಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ “ಯ” ಅಕ್ಷರ ಉಚ್ಛಾರಮಂತ್ರದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಆನಂದವು ವ್ಯಾಧಿಯಾಗುವರು. ವಿಜಯದಾಸರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು “ಶ್ರೀಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಿರುವರು. ಈ ಘಳದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ಘಲವಿಲ್ಲ. ಮುಕ್ತಿಸಾಮಾಜ್ಯದ ಆನಂದವೇ ಕೊನೆಯ ಆನಂದ.

ಇನ್ನು ಕೊನೆಯವದಾದ ನಾಲ್ಕನೆಯ “ಣ” ಕಾರದ ಉಚ್ಛಾರಣೆಗೆ ಘಳದ ವರ್ಣನೆ ದುಸ್ಕಾರ್ಥ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ವಿಜಯರಾಯರು. “ಈ ಎಂದರೆ ಘಳವಾರು ಪೇಳುವರಯ್ಯಾ” ಎಂದು ಕ್ಯೆ ಜಾಚಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ತರಣೆಯಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಘಳ ಮಾತಿಗೆ ನಿಲುಕದ್ದು. ವಿಜಯದಾಸರು ಹರಿನಾಮದಿಂದ ಉದ್ಧರಣಾದವರ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟವನ್ನೇ, ತಮ್ಮ ಒಂದು ಸುಖಾದಿಯ ಧ್ವವತಾಳದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವರು.

ಹರಿನಾಮ ಪ್ರಾಣಾದನ್ ಮೋರೆ ಕೇಳಿ ಒದಗಿತು
ಹರಿನಾಮ ಗಜೀಂದ್ರಸ್ಸು ಆ ವಿಪತ್ತಿ ಹರಿಸಿತು
ಹರಿನಾಮ ಅಚಾಮಿಳನ ಪಾಪ ಕಡಿಸಿತು
ಹರಿನಾಮ ನಾರದನ ನೀಂಕಯೋನಿ ಬಿಡಿಸಿತು
ಹರಿನಾಮ ಭೀಷ್ಣಸ್ ಪಂಥವ ಗೆಲಿಸಿತು
ಹರಿನಾಮ ಅಂಬರೀಷಸ್ಸು ಪತಕವ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿತು
ಹರಿನಾಮ ವಿಭೀಜಣಾನನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತದಲ್ಲಿಟ್ಟಿತು
ಹರಿನಾಮ ದ್ರೋಪದಿಯ ಮಾನವೆ ಕಾಯಿತು
ಹರಿನಾಮ ಧುವನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಒಲಿಯಿತು
ಹರಿನಾಮ ಅಹಲ್ಯಾಶಾಪವ ಹಿಂಗಿಸಿತು
ಹರಿನಾಮ ಬಲಿಸ್ಯಪನ ಇಂದ್ರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು
ಹರಿನಾಮ ಪುಜೀಲನ್ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಕಳೆಯಿತು
ಹರಿನಾಮ ವಿದುರನ್ಧಕ್ಕೆರಕ್ಕೆ ಹಿಗಿತು
ಹರಿನಾಮ ದೇವಕಿಯ ಬಂಧನ ಬಿಡಿಸಿತು
ಹರಿನಾಮ ಪ್ರಾರ್ಥನ್ ಜೀವವೇ ಉಲಿಸಿತು
ಹರಿನಾಮ ಜನಕನ್ ಧೃಡ ಮಾಡಿನೋಡಿತು
ಹರಿನಾಮ ಮಂಡರೀಕನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿತು
ಹರಿನಾಮ ಗುರುಪುತ್ರನ್ ತಿರುಗಿ ಬದುಕಿಸಿತು
ಹರಿನಾಮ ವಾಲ್ಯಿಕನ್ ಮುನಿಪನಂದನೆಸಿತು

ಹರಿನಾಮ ಭೂಮಿಯ ಉದ್ಧಾರಗೃಹಿಸಿತು
ಹರಿನಾಮ ಪರಿಪರಿ ಭಕ್ತರೊಡನಾಡಿತು
ಹರಿನಾಮ ಒಂದಿರಲು ಅನ್ಯಾಲಾಯಾಯವೇ?
ಹರಿನಾಮ ಸಮಸ್ತ ಭಯ ನಿವಾರಣಾವಯ್ಯ
ಹರಿನಾಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಿಮ್ಮಲಕಾರಣ
ಹರಿನಾಮ ಸರ್ವದೇವತೆಗಳಿಂದಧಿಕವು
ಹರಿನಾಮ ಜಗದೊಳು ಅವಿಂದವಾಗಿಷ್ಟದೋ
ಹರಿನಾಮ ಅಜಭವಾದಿಗಳಿಗೆ ಗತಿಪ್ರದ
ಹರಿನಾಮ ಮಹಿಮೆ ಆರು ಬಣ್ಣಪರಯ್ಯ
ಹರಿ ಹರಿ ಹರಿ ಎಂದು ನನೆದೊಡೆ ರೋಗಂಗಳು
ಉರುಳಿ ಹೋಗುವವು ನೀನು ಕೇಳೋವಲೋ ಕೇಳೋ
ಹರಿನಾಮ ಸಕಲ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಮೋದಲು
ಹರಿನಾಮವಿರಲಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದಪೇಕ್ಷಣ ಹೇ
ಹರಿನಾಮ ನಿಜಸ್ಯಾಮಿ ವಿಜಯವಿಶ್ವಲನಂಬ್ರಿ
ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಎಳ್ಳಿನಿತು ಮನದಲ್ಲಿದೋ”

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಹರಿನಾಮವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಹೇಳಿದರು ಶ್ರೀಯಾದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿ, ಅದರ ಸಾಧಕತೆಯನ್ನು, ಅದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಬಡಿಸಿರುವರು. ಹರಿದಾಸರ ರಚನಾಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಾಯಃ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಅವರ ಹರಿಮಂಯವಾದ ಅವರಿಗಿರುವ ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಮತ್ತು ಅಚಾರ್ಯಮಧ್ಯರ್ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕೆ. ಪ್ರಾಯಃ ವಿಜಯದಾಸರ ಈ ಸುಖಾದಿಗೆ, ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ “ಬಿಂದುವಿನಿಂಬ್ರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎಂಬ ಕೇರಣನೆಯೇ ಪ್ರಜೋದನೆಯನ್ನು ನೀಡಿರಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ಯರ್ “ಕೃಷ್ಣಾಮೃತಮಹಾಣಿವದಲ್ಲಿ ಹರಿನಾಮಮಹಿಮೆ”ಯನ್ನು, ಅದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಅದರಿಂದ ದೊರೆಯ ಬದುದಾದ ಘಳಗಳ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು.

ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು, ಆಚಾರ್ಯರು ತೋರಿದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತ, “ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಮಾಮೃತಪಾನದಿಂದ ಮತ್ತರಾಗಿ, ಮಲಕಿತಾತ್ಮರಾಗಿ, ಪ್ರಕೃತಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪರಣಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕರಂತೆ, ಹತ್ತುಪರಣಗಳಿಗೆ ಸೇರಿ ನಲವತ್ತಬಾರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನಾಮವನ್ನು ನುಡಿದಿರುವರು.

ಈ ನಲವತ್ತಬಾರಿ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಒಂದು ಅಮೂರ್ಧಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿರುವರು.

ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಜೀವಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಶ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ಬಂಧಿತನಾಗುವನು. ಇದನ್ನೇ ಲಿಂಗಶರೀರವಿಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಶ್ರಿಗುಣಗಳ ವಿಕಾರಗಳೇ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಯಾತ್ತಗಳು. ಈ ತತ್ವಗಳೇ ಎರಡನೆಯ ಬಂಧಕಗಳು. ಈ ತ್ರಿಗುಣಗಳ ಹಾಗೂ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಯಾತ್ತಗಳ ಬಂಧನದಿಂದ ಜೀವಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅರಿಷಂಗಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು. ಕಾಮ, ಕ್ಷೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮದ ಮತ್ತು ಮಾತ್ಸಯಗಳೇ ಅರಿಷಂಗಗಳು. ಈ ಅರಿಷಂಗಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಜೀವಿ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುವನು. ಪಾಪಕರ್ಮದಿಂದ ಪಾಪವು ಸಂಘಟಿಸುವದು. ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳಾದ, ಮಹಾಬಂಧಕಗಳಾದ ಪಾಪಗಳು ಏದು. ಅವನ್ನೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕಗಳಿಂದ ಕರೆಯುವರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಜೀವಿ ಮಟ್ಟಸಾಪುಗಳ ಸಂಕೋಳೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಬಳಲುವನು. ಈ ಎಲ್ಲ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ.

ತ್ರಿಗುಣಗಳು	3
ತತ್ತ್ವಗಳು	24
ಅರಿಷಂಗಗಳು	6
ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕಗಳು	5
ಮಟ್ಟಸಾಪುಗಳು	2
40	

ಈ ನಲವತ್ತರ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಮಸ್ತರಕೆಯಿಂದ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ದಾಸಾರ್ಯರು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನಾಮವನ್ನು 40 ಬಾರಿ ನುಡಿದಿರುವರು. ಸಂತತ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಕಾಮ, ಕ್ಷೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮದ, ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳು ದೂರಾಗುವವು. ಅರಿಷಂಗಗಳಿಂದ ದೂರಾದ ಜೀವಿ ಯಾವ ತರಹದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಪಾಪದಿಂದ ದೂರಾಗಿ, ಭಗವತ್ಸಂಬಂಧವಾದ ಮತ್ತು ಭಗವತ್ ಪ್ರಜ್ಯೇಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಮಣಿಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಭಗವತ್ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸದಾ ಮಾಡುವನು. ಇದರಿಂದ ಬಂಧಕಗಳಾದ ತ್ರಿಗುಣಗಳಾಗಲಿ, ತ್ರಿಗುಣಜನ್ಮಗಳಾದ 24 ತತ್ತ್ವಗಳಾಗಲಿ, ಇವನಿಗೆ ಬಂಧಕಗಳಾಗದ, ಸತ್ಯಾಧನೆಗೆ ಅನುವಾಗಿವವು. ಅರಿಷಂಗಗಳ ಬಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಜೀವಿ, ನಯನೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ (ಕಳ್ಳು) ಕೇವಲ ಪ್ರಪಂಚದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅರಿಷಂಗಗಳ ಬಲೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಜೀವಿಯು, ಪ್ರಪಂಚದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಅವಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ. ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಹ ಕಂಡು ಹಿಗ್ಗುವವನು. ಇದರಂತೆ ಅವನ ಉಳಿದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸಹ ಭಗವತ್ಪರಗಳಾಗಿ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಜನನ ಮರಣಗಳಿಂದ ದೂರಾಗಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಈ ಅಪಾವಾಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನಾಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಮನಃ ಮನಃ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಸೂಚಿಸಿದ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು, ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ “ಬಿಡನೋ ನಿನ್ನಂಜ್ಞಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವರು.

ಪಲ್ಲವಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ದಾಸಾರ್ಯರು “ಶ್ರೀನಿವಾಸನೇ! ನಿನ್ನ ಅಂಬ್ರಿಯನ್ನು ನಾ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಂಬ್ರಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಬ್ದಗಳು

ಪರಸ್ಪರ ಮೂರಕಗಳು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಃ ಮಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಪರವಶರಾಗುವರು. ಸಂಪತ್ತಿಂದಾಗಿ ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರು. ಸಂಪತ್ತು ಎರಡುವಿದ; ಬಂದು ಲೌಕಿಕ, ಮತ್ತೊಂದು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ. ಲೌಕಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖದಂತೆ ಕಂಡರೂ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದುಃಖದಾಯಕ. ಎರಡನೇರುದಾದ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸಂಪತ್ತು ಸದಾಸುಖದಾಯಕ; ನಿತ್ಯಸುಖದಾಯಕ; ಅಸದ್ಯಶಸುಖದಾಯಕ. ಇದನ್ನು ಮನಗಂಡವರು ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪಾದಗಳು ಸಂಪದ್ಯಕಗಳು. ಇದರ ಸೂಚನೆಗಾಗಿಯೇ ದಾಸಾರ್ಯರು ಅಂಬ್ರಿ ಶಬ್ದವನ್ನು, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಬ್ದವನ್ನು, ಪಕ್ಷಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರುವರು. ಈ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ವ್ಯಸ್ತಪತ್ರಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ನೋಡಬಹುದು, ಸಮಸ್ತಪದವನ್ನಾಗಿಯೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸಮಸ್ತಪದವನ್ನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದಾಗ, ಶ್ರೀನಿವಾಸಶಬ್ದವು ಅಂಬ್ರಿಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗುವುದು. ಆಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪಾದವು ‘ಶ್ರೀಗೆ ಅಧಾರ’ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಆವಾಸ ಸಾಫವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ವಕ್ಷವಾಗುವುದು. ಶ್ರೀವಂತರೆ ಸಂಪತ್ತು. ಗುಣ-ರೂಪಗಳು ಭಗವಂತನ ನಿಜವಾದ ಸಂಪತ್ತಗಳು. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಅವನ ಸಂಪತ್ತು. ಜೀತನಾಜೀತನಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ಅವನ ಸಂಪತ್ತೆ ಶ್ವೇತದ್ವಿಪ - ವೈಕುಂಠ - ಅನಂತಾಸನಗಳು ಅವನಸಂಪತ್ತಗಳೇ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತಗಳು ಭಗವಂತನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಭಗವಂತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ, ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ದೂರೆಯಿವವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು “ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನಿನ್ನ ಕರುಣೆ ಎಂಬ ಗುಣಸಂಪತ್ತು ನನಗೆ ದೂರೆಯಬೇಕು. ಸಕಲ ವೇದಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾಧಿದೇವತೆಯಿಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಭಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ಸಂಪತ್ತು ಸಹ ನನಗೆ ದೂರೆಯಬೇಕು. ರಮಾತ್ಮಕಗಳೂ, ಸಂಪತ್ತು ರೂಪಗಳು ಆದ ನಿನ್ನ ನಿಜವಾದ ಸಂಪತ್ತಗಳು ಎನಿಸಿರುವ - ಶ್ವೇತದ್ವಿಪ - ಅನಂತಾಸನ - ವೈಕುಂಠಗಳಿಂಬ ಲೋಕರೂಪಸಂಪತ್ತಗಳು ನನಗೆ ದೂರೆಯಬೇಕು. ಇವುಗಳ ಪ್ರಾಣಿಗಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವೆನು. ಅವಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ಜೀವಿ ಅಸ್ವತಂತ್ರ ಎನ್ನುವದು ತ್ರಿಕಾಲಸತ್ಯ, ಶ್ರೀಹರಿ ಒಬ್ಬನೇ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರ, “ಸ್ವತಂತ್ರಾತನು ಸರ್ವದ ಶ್ರೀಹರಿ - ಅತಂತ್ರಜೀವರನುಗಾಲ ಕೋಲೆ”. ದಾಸರು “ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿನ್ನ ಅಂಬ್ರಿ ಬಿಡನೋ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವನ್ನು ಆಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುವುದು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿದಾಗ ಇದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಿರುವದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ಎಂದು ಸಂಭೋದಿಸಿದ ದಾಸಾರ್ಯರು, ಈ ಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಅಸ್ವತಂತ್ರತೆಯನ್ನು, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪ್ರಾಣಿನ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರತೆಯನ್ನು ಸ್ವಪ್ನಡಿಸಿರುವರು. ಶ್ರೀ ಶಬ್ದವು ಇಂದ್ರಿಯವಾಚಕ.

“ತಾ ಏತಾವ ಶೀಷಣಾಭಿಯಃ ಶ್ರೀತಚಕ್ಷಃ:
ಶ್ರೋತ್ರಂ ಮನೋವಾಕ್ ಪ್ರಾಣಃ ಶ್ರಯಂತೇ ಸ್ಮಿಂಬಿಯಃ”

ಇದು ಇತರೆಯಂತಹನಿಷತ್ತಿನ ವಚನ. ಕಳ್ಳು, ಕಿರಿ, ಮನಸ್ಸು ವಾಕ್ ಪ್ರಾಣಿ ಇವುಗಳು ‘ಶ್ರೀ’ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಿದುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಿದುತ್ತವೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ

ಸದಾವಾಸಮಾಡುವನಾದ ಕಾರಣ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಎಂದು ಹೇಬರು. ಶ್ರೀಮುಖಂದ್ರಿಯೇಷು ನಿತರಾಂ ವಸತಿ ಇತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಃ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ವ್ಯಧವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದು, ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿ, ಜೀವಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನು. ಈ ಪ್ರಮೇಯ ಬಲ್ಲ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು “ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಂಬ ಇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕನಾದ ನೀನೆ” ಅಸ್ತತಂತ್ರನಾದ ನನ್ನ ಮನಸಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿ, ನಿನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹಿಡಿಯಲು ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ನಾನು ‘ಬಿಡನೋ ನಿನ್ನಂಬ್ರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ’ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವೆನು. ಹುಲುಮಾನವನಾದ ನನಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಎಲ್ಲಿಯದು? ಒಬ್ಬನಲಿ ನಿಂತಾಡುವವನು, ಮತ್ತೊಬ್ಬನಲಿ ನೋಡುವವನು, ಒಬ್ಬನಲಿ ಬೇಡುವವನು, ಮತ್ತೊಬ್ಬನಲಿ ನೀಡುವವನು, ಬೆರಗಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವನು ನೀನೆ! ನೀನು ಅಭಿರದ ಹೆದ್ದೇವ. ಎಲ್ಲಕೂ ನೀನೇ ಮೂಲ ಕಾರಣ.

‘ಬಿಡನೋ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೀರ್ಘವು, ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಧೃಡತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಧೃಡತೆ ಹಾಗೂ ನಿಶ್ಚಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ ಪಾದದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಮೊದಲನೆಯಿವಾದರೆ, ಪಾದದಲ್ಲಿರುವ ಸೌಂದರ್ಯವು ಎರಡನೆಯದು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪಾದ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಮೋಹಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜಗನ್ನಾಧನ ಪಾದದ ಅಧುತಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ಜಗನ್ನಾತೆಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಶ್ರೀ ಭೂದೂಗಾರ ರೂಪಗಳಿಂದ ಪಾದಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳ್ಲು ಪರಮೇಷ್ಠಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದದಸೌಂದರ್ಯಸ್ವಾದನೆಗೆ ನಾಲ್ಕುಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಕಳ್ಳುಗಳು ಸಾಕಾಗಿದೆ, ಅನೇಕರೂಪಗಳಿಂದ ಸೌಂದರ್ಯಸ್ವಾದನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಯವನು. ಸಹಸ್ರವದನನಾದ ಶೇಷನು ತನ್ನ ಸಾವಿರಸಾವಿರಕಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪಾದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಾ, ಮಹಾನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವನು. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣಾಂಗಗಳಾ ವೆಂಕಟೇಶಮಹಾತ್ಮೆಯ ಸ್ವಾಪದಿಸುತ್ತಿರುವದು.

ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ ರಮಾದೇವಿ ತವ ಪಾದಾಂಬುಚೇ ಶಿಥಂ |
ಸೌಂದರ್ಯಮಧುತಂ ಧೃಷ್ಣಾ ಸುಂದರೀ ಮೋಹಿತಾ ಅಭವತ್ |
ಶ್ರೀಮಂದರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಭಿಷ್ಫಃ ಚತುರಾನನಃ |
ತವ ಪಾದಾಂಬುಚೇ ರಮ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯೇ ಲಗ್ಂ ಮಾನಸಃ |
ಅಷ್ಟ ನೇತ್ರಾ ದಿವಾರಾತ್ರಂ ಪಶ್ಚಾನ ಸೌಂದರ್ಯಮಧುತಂ |
ನಾಲಂ ನೇತ್ರಾಷ್ಟಕಮಿತಿ ಬಹುರೂಪಿ ತದಾಭವತ್ |
ಶೇಷೋ ಬಹುಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ -- ಸರ್ವದಾತಿ ಪ್ರಿಯೋ ಹರೇಃ |
ನೇತ್ರ್ಯಃ ಬಹುಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪರಮಾಂಬುಚೇ |
ಅಸಮಂ ಚತ್ರಸೌಂದರ್ಯಂ ಧೃಷ್ಣಾ ಧೃಷ್ಣಾ ಮನಃ ಮನಃ |
ಮಹಾನಂದಾ ಬುಧಾ ಮಗ್ನಃ.....

ಮೊದಲನೇ ಪಾದದಲ್ಲಿ ‘ಶ್ರೀನಿವಾಸ’ ಶಬ್ದದಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತತಂತ್ರತೆಯನ್ನು ಧ್ವನಿಧರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ದಾಸಾಯರು, “ಎನ್ನ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿಲೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎಂಬ ಎರಡನೇ ಪಾದದಿಂದ ಜೀವರು ಅಸ್ತತಂತ್ರರು ಎಂಬ ಪ್ರಮೇಯನ್ನು ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಪಾದದಿಂದ, ಜೀವರವರಮಾತ್ಮರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ದಾಸಕ್ಷಶಭಾವ-ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಸಹ ಸ್ವಷ್ಟಭಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಭಗವಂತನು ಜೀವಿಯ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿ, ತನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮಾತ್ರ, ಅವನ ಸೇವಾಭಾಗ್ಯವು ದೊರೆಯುವುದು.ಆಷಧು ಸಾಧಕರು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಆಕ್ಷತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಸಬೇಕು. ಕೆವಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತನ್ನಕಢೆ ಕೇಳಿಸಬೇಕು. ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ಧಾರ್ಜಾ ತನ್ನ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಆಷಾಖೀಸುವಂತೆ, ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಪ್ರಾಂದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತೆ, ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವಂತೆ, ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಮೂಜೆಮಾಡುವಂತೆ, ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರ ಶೀರ್ಘಗಳಿಗೆ ನಡೆಯುವಂತೆ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆನಮಸ್ವಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲದಾಸರು “ಶ್ರೀನಿವಾಸ!” ನಿನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಸೇವಕನನ್ನಾಗಿ ಅಗೋಕರಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ದುಡಿಸಿಕೊ” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವರು. ದುಡಿಯುವವನು (ಸೇವಮಾಡುವವನು) ಸದಾ ಸೇವಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನು ಈಶನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಜೀವರಮಾತ್ಮರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಈ ದಾಸಕ್ಷಶಭಾವವು ಅನಾದಿಸಧ್ವಾದಾದ್ದಂತೆ ಶಾಶ್ವತವಾದದ್ದು. ಜೀವಿ ತಾನು ಭಗವಂತನ ದಾಸನೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತೆರುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಭಗವಂತನೇ ಕರುಣಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರು.

“ದಾಸನ್ನ ಮಾಡಿಕೊ ಎನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ
ಸಾಸಿರಣಾಮದ ವೇಂಕಟರಮಣ” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವರು.

“ನಿನ್ನ ನುಡಿಯೇ ಜಿತಲ್ಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎನ್ನುವುದು ಮೂರನೆಯ ಪಾದ. ಇಲ್ಲಿ ಪಾತಾಂತರಗಳಿವೆ. “ಜಿತಲ್ಲೇ” ಎನ್ನುವ ಪಾರಪು ಒಂದಾದರೆ, ಇಂದು ಪ್ರಿಯಾದ ಮಸಹಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪಾರ “ಜಿತಲ್ಲೇ” ಎನ್ನುವುದು. ಜಿತಲ್ಲೇ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ದೃಢವಲ್ಲವೇ, ನಿಶ್ಚಯವಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳಿವೆ. “ಜಿತ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕೋಶದರೀತ್ಯಾ ಸಂಬಳ ಎಂದು ಅರ್ಥ.

ಎರಡನೇ ಪಾದದಲ್ಲಿ ದಾಸರು “ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿನ್ನನ್ನು ದಾಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊ” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವರು. ಪಾಪರಹಿತನಾದ, ಮುದ್ಧಾಂತಃಕರಣನಾದ ಜೀವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಭಗವಂತನ ದಾಸ್ಯ ದೊರೆಯುವುದು. ಆದರೆ ಜೀವಿ ಶ್ರೀಗಂಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ, ಬಂಧಕಗಳಾದ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಿಷಯಗಳಿಂದಲೂ, ನಿರಂತರ ತಪ್ಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಕ್ಷಾ ಕ್ಷಾಕ್ಷಾ ಪಾರಾಶಿವ್ಯಧಿಯಗುತ್ತೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ವಿಜಯಿಂದ್ರಿಧರು ತಮ್ಮ ಪಾಪವಿಮೋಚನ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಸುಕೃತಂ ತಿಲಮಾತ್ರಮಿಶ | ಶ್ರೀಯತೇ ಸ್ವೇವ ಮಯ್ಯೆಕವತ್ತರೇಪಿ
ಅಂತಿ ಶ್ರೀಯತೆ ಸದಾಫಮಾಗಃ ಪ್ರತಿಯಾಮಂ ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯೇಃ ಮುಕಂದಾ|
ರಮಯಾಪ್ಯಗಣಾಯ ಪಸ್ತುಜಾತಂ ದ್ವಿವಿಧಂ ಪ್ರಾಪುರಮಂದಬುಧಿಭಾಜಃ|

ತವ ಸದ್ಗುಣಜಾತಮೇಕಮನ್ಯತ್ ಮಮ ಧುವಾರರದುರಂತ ಪಾಪಜಾತಂ । ಸ್ವಾಮಿ ನಾರಾಯಣ! ಇಡೀ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಿನಪ್ಪಾದರೂ ಮಣಿಮಾಡದ ನಾನು ಪ್ರತಿಯಾಮಕ್ಕೆ ಪಾಪಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನೇ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಮುಂಹುಂದಿರಮುಗೆ ಗುರೀಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳು ಈ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಎರಡು. ಒಂದು ನಿನ್ನ ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ನನ್ನ ಪಾಪಗಳು.” ಜಾನ್ವಾಗಳ ಮಾತಿನಂತೆ ಜೀವಿಗೆ ಪಾಪಗಳು ಸಂಪಟಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಈ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿ, ಕೇವಲ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ತರಣೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಭಗವಂತ ಅತ್ಯಂತಕರುಣಾಸಮುದ್ರನು. ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಭಕ್ತನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಲೇಕ್ಕಿಸುವದಿಲ್ಲ.

“ಸೃಷ್ಟಿಸುವವರಪರಾಧಗಳ ತಾ
ಸೃಷ್ಟಿಸ ಸಕಲೇಷ್ಟಪ್ರದಾಯಕ

.....
ಪಾಪಕರ್ಮವ ಸಹಿಸುವಡೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಪತಿಗೆ ಸಮರಾದ ದಿವಿಜರ -

ನೀ ಪರೋಜಭವಾಂಡಮೋಳಗಾವಲ್ಲಿ ನಾ ಕಾಣೆ”

ಇದು ಶ್ರೀಜಗನಾಧದಾಸರು ಭಗವಂತನ ಕಾರ್ಯಾವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಆಡಿದ ಮಾತು. ಸ್ವಾತಃ ಭಗವಂತನೆ “ನಮೇ ಭಕ್ತಃ ಪ್ರಣಸ್ತಿ”, ನನ್ನ ಭಕ್ತ ಎಷ್ಟು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ನಾಶಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಸದಾರಫ್ಖಿಸುತ್ತೇನೆ”. ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಶ್ವಾಸನೆ ನೀಡಿರುವರು. ಭಗವಂತನ ಮಾತು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಾದದ್ದು, ದೃಢವಾದದ್ದು. ಇದನ್ನೇ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು “ನಿನ್ನ ನುಡಿಯೆ ಜಿತಲ್ಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಿಸಿರುವರು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಥಗಳು, ದೃಢ, ಸತ್ಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜಿತ ಶಭ್ದದ ಪಾಠವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ.

ಜಿತ ಎಂಬ ಪಾಠವೂ ಸಹ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವೇ ಆಗಿದ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನನ್ನು ದುಡಿಸಿಕೊ, ಈ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ನಿನ್ನ ಅಂಗೀಕಾರವೇ ಬಹುಮೂಡ್ಣ ಸಂಬಳ ನನ್ನ ಮಹಾ ಸಾಮಾಜಿಕದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಕು. ಈ ಅರ್ಥಗಳು. ಸಂಬಳ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ ಜಿತ, ಶಭ್ದದ ಪಾಠವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ದಾಸರು ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ “ನಿನ್ನ ನಡೆತಪ್ರಗಳನ್ನು ಮನ್ಮಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಜಿತ ಎಂಬ ಪಾಠವೇ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಒಟ್ಟಿದ ಪಾಠವಾಗಿರಬಹುದು.

“ಬಡಿಯೋ ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಎ-
ನೌಡಲ ಹೊಯ್ದಿರೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ
ಬಡವ ಕಾಣೆಲೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿ -
ನೌಡಲ ಹೊಕ್ಕೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ||

ಈ ಜರಳದಲ್ಲಿ ದಾಸಾರ್ಯರು “ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನಾ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡು. (ಬಡಿಯೋ ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ) ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಹೊಡೆಯಬೇಡ. ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವರು. “ಬಡಿಯೋ ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎಂಬ ಪಾದವು ಮತ್ತೊಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಭಯಬಟ್ಟ ಮಗುವಿನ ಬೆನ್ನನ್ನು ತಟ್ಟಿ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಮಗುವಿನ ಭಯವನ್ನು ಒಂದಿಸುವರು. ಇದರಂತೆ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿದ ಜೀವಿಯನ್ನು ಭಗವಂತನು, ‘ಭಯ ಪಡಬೇಡ’ ಎಂದು ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಚಪ್ಪರಿಸುತ್ತಾ ಸಮಾಶ್ಯಿಸುವನು. ಇದು ಭಗವಂತನ ನೈಜಗುಣ.

ದಾಸಾರ್ಯರು ಮೂರನೇ ಪಾದದಲ್ಲಿ “ನಾ ಬಡವ ಕಾಣೆಲೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಪ್ಪನ್ನು ಬಡವನನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ವೇದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಇದು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನೋಟ್ಗೇ, ಅವನ ಅಧಿನದಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ವದಲ್ಲೇಲ್ಲಾ ಅಸಂಖ್ಯಾಕವಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಸೃಜಾಸ್ಯಜ್ಞಜೀವರೆಲ್ಲರೂ ಬಡವರೇ. ಅವರು ಸ್ವಾತಃ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಈ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಈವಿಶ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಭಗವಂತನವೇ ಇದನ್ನೇ ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು”

“ಈಶಾವಾಸ್ಯ ಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಯತ್ತಿಂಚ ಜಗತ್ತಾಯಂ ಜಗತ್ |
ತೇನ ತ್ವಕ್ಸೇನ ಭೂಂಜಿತಾ: ಮಾಗ್ಯಾಃ ಕಷ್ಣಸಿಧಧನಂ”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸ್ವಪ್ರಪಡಿಸಿರುವರು. ಪ್ರಾಯಃ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರು ತಪ್ಪೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪನ್ನು ಬಡವರೆಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಸ್ವರೂಪ ದೇಹ ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಯ ಸಂಪತ್ತಿ. ಅವನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡುಬಂದ ಸಂಪತ್ತು. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳು. ಭಗವಂತನು ಮಾತ್ರ ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಜೀವರಿಗಾಗಿ ಸೃಜಿಸಿರುವನು. ಇದು ನಿಜವಾದ ಪ್ರಮೇಯ. ಈ ಪ್ರಮೇಯದ ಸೂಚನೆಗಾಗಿಯೇ ದಾಸಾರ್ಯರು ತಪ್ಪನ್ನು ಬಡವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ “ನಾ ಬಡವ ಕಾಣೆಲೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ಬಡವರಾದ ಜೀವಿಗಳು ಸಿರಿವಂತನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಸಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇದನ್ನರಿತ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು “ನಿನ್ನೊಳ್ಳಡಲ ಹೊಕ್ಕೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಶರಣಿನ್ನುಪ್ರದು ಜೀವಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ. ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೇ ತನ್ನ ಮುಖ್ಯಕರ್ತವ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟಪ್ಪೊಂದುವನು ಶ್ರೀನಿವಾಸ.

“ಪಂಚ ಹಿಡಿವೆನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ | ನಿ-
ನೌಡಲ ಬಳಿದುಂಬ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ
ಸಂಜ ಉದಯಕ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಾ
ಳಂಜಿಯ ಪಿಡಿಪೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ||
ಸತ್ಯಿಗ ಚಾಮರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ -
ನೈಷ್ಟ್ಯ ನಲಿವೆನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿನ್ನ

**ರತ್ನದ ಹಾವಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ –
ನೇತ್ರಿ ಕುಣಿವೆನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ**

ಪಲ್ಲವಿ ಹಾಗೂ ಮೊದಲನೆಯ ಜರಣದಲ್ಲಿ ದಾಸಾರ್ಯರು, “ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ಸಂಪದ್ಭರಿತಗಳಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ದೋಷಗಳನ್ನು ಎಣಿಸದೆ, ನನ್ನಿಂದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು “ನ ಮೇ ಭಕ್ತಃ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ” ಎಂಬ ನಿನ್ನ ನಿಶ್ಚಯಾತ್ಮಕವಾದ ಮಾತನ್ನು ನಂಬಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾ ಧೈಯರ್ ತುಂಬಲು ಬೆಸ್ನನ್ನು ಚಪ್ಪಿಸು. ನಾ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪುಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ್ನು ವಿಧಿಸು. ನಿನ್ನನ್ನೇ ಶರಣು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನದೆನ್ನುವುದು, ನಾನು ಸ್ವತಃ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಅನಾದಿಯಿಂದ ಬಡವನೆ ಜಾಳನ-ಭಕ್ತಿ; ವೈರಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲದ ಕಡುಬಡವನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಈ ಎರಡುಮೂರನೇಂಜರಣಗಳಲ್ಲಿ ತಾವು ಸ್ವಾಮಿಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಪೇಣಿಸುವ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವರು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾಭಾಸಿತನಾದ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ನಾನು ದೀಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಶ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದು, ನಿನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ, ನಿನ್ನ ತಾಂಬೂಲರಸದ ಉಗುಳುಪಾತ್ರೆಯನ್ನು (ಪೀಕದಾನಿ) ಹಿಡಿದು ಸದಾನಿಲ್ಲತ್ತೇನೆ. ನಿನಗೆ ಶ್ರೇತಭತ್ತವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಚಾಮರಬಿಸುತ್ತಾ ಮನದಲ್ಲಿ ನಲಿಯತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ರತ್ನದ ಹಾವುಗಳನ್ನು ಸದಾ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು, ಆನಂದಪರವಶನಾಗಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಾ, ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವರು.

ದಾಸಾರ್ಯರು ಈ ಎರಡು ಜರಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಪಂಜು, ಪ್ರಸಾದ, ಕಾಳಂಜಿ, ಸುತ್ತಿಗೆ, ಚಾಮರ, ರತ್ನದಹಾವುಗೆ ತಪ್ಪುಗಳು ಬಹಳ ಅರ್ಥಗಭಿರತವಾದವುಗಳು. ಪಂಜು ಎಂದರೆ ದೀವಿಗೆ; ದೀಪ. ದೀಪ ಜಾಳನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿರೂಪ. ಭಗವಂತನನ್ನು ಜಾಳನದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬೇಕು. ಜಾಳನವಿಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಕ್ತಿಗಳು ಉದಯಿಸಲಾರವ. ಭಗವದ್ವರ್ಣನಕ್ಕೆ ಜಾಳನಸಹಿತವಾದ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ದಾಸಾರ್ಯರು “ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ಜಾಳನದ ಪಂಜನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆ; ನಿನ್ನ ವಿಷಯಕಗಳಾದ ಶ್ರುತಿ-ಸ್ತುತಿ ಮರಾಣ, ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ, ಶುದ್ಧಜಾಳನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಧನ್ಯಾನಗುತ್ತೇನೆ”. ನಿಜವಾದ ಜಾಳನಿಗೆ ಭಗವತ್ತಂಕಲ್ಪಕನುಗೂಣವಾಗಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದೂರೆಯುವ ಸುಖಿದು:ಖಿಗಳು ಭಗವತ್ತಸಾದಗಳಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದುಬರುವವು. ಅವನು ಸುಖಿದು:ಖಿಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನ ಪ್ರಸಾದರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ದಾಸರು ಬಳಸಿದ ಎಂಜಲು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾದ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಭಗವಂತನಿಂದ ದೂರೆಯುವ ರೋಗ - ಭೋಗ - ಪಶ್ಚಯ - ದಾರಿದ್ರ್ಯ-ಸುಖ-ದು:ಖಿಗಳಲ್ಲವೂ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅವನ ಪ್ರಸಾದಗಳೇ. ಇದನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲರೂ ಆನಂದದಿಂದ.

“ಸುಖಿವಾಗಲಿ ಬಹು ದು:ಖಿವಾಗಲಿ ಸವಿ ನೀನಾಗಿರೋ ಪಾಂಡುರಂಗ”
“ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕೆ ಬಂದುದೆನ್ನಚಿತ್ತಕೆ ಬರಲಿ”

“ಮಾನಾಭಿಮಾನವು ನಿನ್ನದೊ ಎನಗೇನೋ”
“ಇಂತ್ರಾಂಗ ಇರುವೆನೋ ಹರಿಯೇ ಎನ್ನ ಧ್ವರಿಯೇ”

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಕನಕದಾಸರು ಸಹ

ತನು ನಿನ್ನದು ಜೀವನ ನಿನ್ನದು
ಅನುದಿನದಲ್ಲಿ ಬಾಹೋ ಸುಖಿದು:ಖಿ ನಿನ್ನದಯ್ಯ”

ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಭಗವಂತನು ಜೀವಿಯ ಉದ್ದಾರಕ್ಷಾಗಿ, ಅವನ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ, ಅವನ ಪಾರಂಬಂಧಪ್ರಕ್ಷಾಲನೆಗಾಗಿ, ಸುಖಿದು:ಖಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾದರೂಪದಲ್ಲಿ ಕರುಣಿಸುತ್ತಾನೆ, ಎಂಬ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರು.

ಹರಿಸಪ್ರೋತ್ತಮ; ವಾಯುಜೀವೋತ್ತಮ, ಪಂಚಭೇದಸತ್ಯ, ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಅಧೀನವಾದದ್ದು, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ, ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಪ್ರೇರಕಪ್ರೇಯರ್, ವ್ಯಾಪಕ-ವ್ಯಾಪ್ತ, ಸೇವ್ಯ-ಸೇವಕ ಎಂಬ ದಿವ್ಯಜಾಳನದಿಂದ ಹೂಡಿದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ವಾಡುವ ಭಕ್ತ ಬಂದದೆಲ್ಲವನ್ನು ಗೋವಿಂದನ ಪ್ರಸಾದವೆಂದನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ದಾಸಾನುದಾಸನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಅವನು “ದಾಸೋಹಂ ತವ ದಾಸೋಹಂ ವಾಸುದೇವ ವಿಗತಾಪಸಂಪ್ರ ತವ ದಾಸೋಹಂ ತವ ದಾಸೋಹಂ” ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಾ, ಕುಣಿಯತ್ತಾ, ಆನಂದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥಾ ಭಕ್ತನಿಗೆ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಸೇವೆಗಳು ಅಮಾವಾಸಯವುಗಳೇ; ಎಲ್ಲ ಸೇವೆಗಳು ತಾರಕಗಳೇ; ಭಗವತ್ತೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀಜೋಜ್ಞತನಗಳಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲ ಧನ್ಯಜೀವಿಗಳ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟಿಡಾಸರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದಾಸರು “ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ ಸಂಜೇ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾಳಂಜಿಯ ಹಿಡಿವೆ” ಎಂದು ಹಾಡಿದರು.

ಅಹಂಕಾರರಹಿತನಾಗಿ, ವಿನಯಿದ ಸಾಕಾರಮೂರ್ತಿಯಾದ ದಾಸಜೀವಿ, ಹರಿದಾಸುದ ಸೆವಿಯನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ, ಹರಿಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ಜೀವನವನ್ನು ಕಳೆಯುವನು. ಅವನ ನಡೆ ನುಡಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಗವತ್ತರಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು. ಬುದ್ಧಿ ಎಲ್ಲವು ಶ್ರೀಹರಿಸೇವೆಗಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯತ್ತಾ, ಹರಿಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇಂಥಾದಾಸನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶ್ರೇತಭತ್ತದಿಂತ ವಿಶಾಲಗೊಳಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿಸೇವೆಗಾಗಿಯೇ ಮೇಸಲು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಚಾಮರಗಳನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಪಾದಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿ, ಸದಾ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಾ ನೆರ್ತಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು ಈ ಮಟ್ಟದ ಹರಿದಾಸರು. ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಈ ಭಾವಗಳನ್ನು ಧನ್ಯಜ್ಞರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾ-

ಸತ್ತಿಗೆ ಚಾಮರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ –

ನೇತ್ರಿ ನಲಿವೆನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿನ್ನ

ರತ್ನದ ಹಾವಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ –

ನೇತ್ರಿತ್ವ ಕುಣಿವೆನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಎಂದು ಹಾಡಿರುವರು.

ಇದೀಗ ಅಭಜಾದ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಚರಣದ ಪಾಠಕ್ರಮವು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಇದೆ.

ಸತ್ತಿಗೆ ಭಾಮರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ -
ನೆತ್ತಿ ಕುಣಿವನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿನ್ನ
ರತ್ನದ ಹಾವಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ -
ನ್ನೊತ್ತು ನಲಿವನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ||

ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ತರೀಕಾಮರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕುಣಿದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದ ಪ್ರಯೋಜನ ಮೂರಣರೂಪದಲ್ಲಿ ದೂರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳ ಸೇವೆ ಮೂರಣಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಬೇಕಾದಲ್ಲಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಾಗ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ದೃಷ್ಟಿಕವಾಗಿ ನಲಿಯಬೇಕು. ಕುಣಿಯುವ ನಲಿಯುವ ಶಬ್ದಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿದು. ಕುಣಿಯುವುದು ತಾಂಡವಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿರೂಪ, ನಲಿಯುವುದು ಲಾಸ್ಕುಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿರೂಪ. ಕುಣಿದಲ್ಲಿ ಆಭಾಷವಿರುತ್ತದೆ. ಲಾಸ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಚವತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ದಾಸರು ಪ್ರಾಯಃ ಎರಡನೇ ಪಾದದಲ್ಲಿ “ನಲಿಯುವನೋ!” ನಾಲ್ಕನೇವಾದದಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯುವನೋ | ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರಬಹುದೇ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಉಹ ಮಾತ್ರ.

ಹೇಳಿದಂತಾಲಿಹ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿ -
ನ್ನಾಳಿಗಾಳಾಗಿಹ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅವ -
ರೂಳಿಗವ ಮಾಳ್ಳಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಎನ್ನ
ಪಾಲಿಸೊ ಬಿಡದೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾ”

ಇದು ಕೀರ್ತನೆಯ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಚರಣ. ಸುಂದರ ಚರಣ. ಬಹ್ಯಧಾರಣಿಕ ಚರಣ.

“ಶ್ರುತಿಸ್ಕೃತೀ ಹರೇರಾಜ್ಯಿ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಕೃತಿ ಮುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಭಗವಂತಾದನಾರೂಪಗಳಾದ ಸತ್ಯಮಾರ್ಗಗಳನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು. ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಸದಾ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟಿಯುತ್ತಾ ಶಾಂತಿಯಾದಿಗಳಿಂದ ಹೂಡಿ, ಸತ್ಯಾಚಾರಿಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳಬೇಕು.

“ಶುನಿ ಜೀವ ಸ್ವಾರ್ಥಕ ಜ ಪಂಡಿತಾಃ ಸಮದರ್ಶಿನಃ” ಎಂಬ ಗೀತಾಚಾರ್ಯನ ವಚನದಂತೆ, ಸರ್ವತ್ರಭಗವಂತನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಯಾರನ್ನೂ ದ್ವೇಷಿಸದೆ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಶ್ರೀತಿಸುತ್ತಾ, ಈಷ್ವ-ದ್ವೇಷ- ಅಸೂಯಾದಿದುಗುಣಗಳಿಂದ ದೂರನಾಗಿ ಜೀವಿಸಬೇಕು.

“ಬಂದಪ್ಪರಿಂದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿಕೋ, ಗೋವಿಂದ ನಿನ್ನವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೋ” ಎಂಬಂತೆ, ನಾಳಿಗೆ ಹ್ಯಾಂಗಿಂದು ಚಿಂತಿಸದೆ, ಭಗವಂತಕೊಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಶೈಪ್ರಾನಾಗಿ, ಮಮ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕು. ಇವು ಎಲ್ಲಾ

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಚ್ಚೆಗಳೆ. ಈ ಎಲ್ಲಿವನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು “ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ಹೇಳಿದಂತಾಲಿಹೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವರು. ನಮಗೂ ಹಾಗೆ ಜೀವಿಸಲು ಸಂದೇಶ ನೀಡುತ್ತಿರುವರು.

ತನ್ನ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿ. ಇದನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ದಾಸಾರ್ಯರು.

ನಿನ್ನಾಳಿಗಾಳಾಗಿಹ ಶ್ರೀನಿವಾಸ!ಅವ -
ರೂಳಿಗವ ಮಾಳ್ಳಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ!

ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಈಚರಣಕ್ಕೆ ದಾಸಾರ್ಯರು ಕಂಡ ಮತ್ತೊಂದು ಅರ್ಥವೂ ಉಂಟು.

ಭಗವಂತನ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ದಾಸರು ಇಬ್ಬರು. ಅವರೇ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯಿಗಳು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಅವಶಾರಗಳಿಲ್ಲ. ವಾಯುದೇವರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಚ್ಚೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾಧರಿಸಿ, ಸಾತ್ತಿಕ ಜನರ ಉದ್ದಾರಕ್ಕಾಗಿ, ದುಷ್ಪಜನರ ನಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಹನುಮ ಭೀಮ ಮದ್ಭರಾಗಿ ಧರ್ಗಿಳಿದು ಬಂದರು. ಹನುಮಭೀಮವಶಾರಗಳು ಬಲಾವಶಾರಗಳು. ದುಷ್ಪರ ದಮನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಅವಶಾರಗಳು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ತಾದರ ಅವಶಾರ ಜಾಣಾವಶಾರ. ಶ್ರುತಿ-ಸ್ತುತಿ ಮುರಾಣಗಳಿಗೆ, ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸಮೃತವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಹರಿಯ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲು ಬಂದ ಅವಶಾರ. ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ; ಜಗತ್ತಿ ಸತ್ಯ; ಜೀವರು ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನರು; ಎಲ್ಲರೂ ಹರಿಯ ಆಚ್ಚೆಗೆ ಬದ್ರರಾಗಿ, ಅವನ ವಶವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಜೀವಿಸುವವರು; ಸಾತ್ತಿಕ ರಾಜನ - ತಾಮಸ ಭೀದದಿಂದ ಭಿನ್ನರಾದ ಜೀವರಲ್ಲರೂ ತರತಮಭಾವಪುಳ್ಳವರು; ಸ್ವಸ್ಥರಾಪಾನಂದಾವಿಭಾವವೇ ಮುಕ್ತಿ; ಈಮುಕಿಯ ಪ್ರಾತ್ತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಥಾನ ಕಾರಣ, ಎಂಬ ಈ ನವಶತ್ತ್ವ ರತ್ನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳ ದ್ವಾರಾ ಜಗತ್ತಿಗೆ ನೀಡಿದ ಜಗದ್ವಿರುಗಳು ಅನಂದತೀರ್ಥರು. ಈ ನಿಜತ್ತ್ವಗಳ ಜಾಣಾದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ.

ಈ ಎಲ್ಲಿವನ್ನೂ ತಿಳಿದು, ಅನುಭವದಲ್ಲಿಟ್ಟಕೊಂಡ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು, ತಮ್ಮ ಜೀವಿತೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ” - ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನಿನಗೆ ಮುಖ್ಯ ಆಳೆನಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯ ಮದ್ಭರಿಗೆ ನಾನು ಆಳಾಗಿರುವೆನು. ಅವರ ಸೇವಕನಾಗಿರುವೆನು. ಅವರು ತೋರಿ ಹೇಳಿದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವೆನು. ಅವರ, ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸೇವಯನ್ನು ಕಾಯೇನ ವಾಚ. ಮನಸ್ಸಾ ಸದಾ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು. ಇದೇ ಈಚರಣದ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥ.

ಹೇಳಿದಂತಾಲಿಹ ಶ್ರೀನಿವಾಸ | ನಿ -
ನ್ನಾಳಿಗಾಳಾಗಿಹ ಶ್ರೀನಿವಾಸ | ಅವ -
ರೂಳಿಗವ ಮಾಳ್ಳಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ | ಎನ್ನ
ಪಾಲಿಸೊ ಬಿಡದೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ!

ಈ ಚರಣದ ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದವು ಈಗಿನ ಕೆಲಮಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ “ಹೇಳಿದಂತಾಲಿಪೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ!” ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರದಿಂದ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ‘ಅಲಿಪೆ’ ಎಂಬ ತಬ್ಬವು ಭವಿಷ್ಯದರ್ಥ ವಾಚಕ. (ಕೇಳುತ್ತೇನೆ) ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪಾಠದಿಂದ ಪ್ರಕೃತ ನಾನು ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ನೀ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಲ್ಲದೆ “ಹೇಳಿದಂತಾಲಿಪೆ” ಎಂಬ ಪಾಠದಿಂದ “ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಈಗ ಇದ್ದೇನೆ” ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ, ಸಾಧನದ ನಿಷ್ಠೆ ಆಸಕ್ತಿ, ಧೃಥತೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವು.

ಮುಂದಿನ ಐದು-ಆರನೆಯೆ, ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಾರ್ಯರು ಭಗವನ್ನಾಮ ಮಾಹಾತ್ಮೆಯನ್ನೂ ಅದರ ಅರ್ಮಾರ್ಥತೆಯನ್ನೂ, ಹೇಳಿ ಆಭಗವನ್ನಾಮದ ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನೆ ಸ್ತರಣೆಗಳಿಂದ ದೂರಾದ ಮಾನವನ ಹೀನತೆಯನ್ನೂ, ಈ ಕೃತಪ್ರಾತೆಯಿಂದ ಜೀವಿ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೂ ದಾಸಾರ್ಯರ ಸ್ವಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರು.

ನಿನ್ನ ನಾಮ ಹೋಳಿಗೆ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಳ್ಳಿ ।
ಹನ್ನಿ ನಾನಾಗಿಹೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಟ್ಟಿ
ನಿನ್ನವರೊಢರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನನ –
ಗಿನ್ನ ಲಜ್ಜೆತಕೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ।

ಬೀಸಿ ಕೊಲ್ಲಲವರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮುದ್ದೆ –
ಕಾಸಿ ಹುಡ್ಡಲವರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಏಕ್ಕ
ಫಾಃಿಗಂಜೆನಯ್ಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಎಂಜ –
ಲೀಸೆಯ ಬಂಟ ನಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ॥

ಭಗವಂತನ ನಾಮ ಹೋಳಿಗೆ; ಹಳಸದ ಹೋಳಿಗೆ, ತಿಂದಪ್ಪು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದೆನಿಸುವ ಹೋಳಿಗೆ; ಅರುಚಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಹೋಳಿಗೆ. ಒಮ್ಮೆ ಸವಿದರೆ ಸಾಕು ಜೀವನದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅನಂದವನ್ನುಂಟಿಮಾಡುವ ಹೋಳಿಗೆ. ಬ್ರಹ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಳಿಗೆ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯ. ಈ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯವು ಸಹ ಅಸುಚಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸರ್ವಾದಿಂದ ಅಮಂಗಳವಾಗುವುದು. ಭಗವಂತನನಾಮ ಅಮಂಗಳಮಯಯದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹ ಮಂಗಳಮಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪರಮಾಂಗಳವಾದದ್ದು. ಪರಮಾಖಾಲಿಯಾದ ಅಜಾಮಿಳನ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತರಿದೋಡಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಪಾವನಗೋಳಿಸಿತು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನಾಮ. ಗಜೀಂದ್ರನ ಆಪತ್ತನ್ನು ಕಳೆಯಿತು. ನಾರದನ ನೀಚಯೋನಿಯನ್ನು ಕಳೆದು. ದ್ರೌಪದಿಯ ಮಾನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ, ಅರಕ್ತೆಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿತು ನಾರಾಯಣನ ನಾಮ. ಯಾವನ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ನಾಮಗಳು ಸದಾ ನರ್ತಿಸುವೋ, ಅವನು ನಾಯಿಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಗೆಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತೇಷ್ಠನೂ, ಪವಿತ್ರನೂ ಎನಿಸುವನು. ಇದನ್ನೇ ವೇದವ್ಯಾಸರು

“ಅಹೋ ಬತ ಶ್ವಪಚೋಽತೋ ಗರಿಯಾನ್
ಯಜ್ಞಹಾಗ್ರೇ ವರ್ತತೇ ನಾಮ ತಬ್ಬಮ್ ॥”
- ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸ್ವಷ್ಟಬಿಡಿಸಿರುವರು.

ಸುಲಭಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿಂತ ಸುಲಭಸಾಧನೆ ಎನಿಸಿದ, ಹರಿನಾಮವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಾ ಸುಖಿಪಡದ ವಾನವನ ಜನ್ಮವ್ಯಾಧ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಭಾಗವತಗಳೇನಿಸುವವು. ನಾಮ-ರೂಪ-ಕ್ರಿಯೆ-ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಾಗವತಗಳೇ. ರಸ ಸ್ತೋಪವಾದ ಹರಿನಾಮಭಾಗವ ತವನ್ನು ನಿರಂತರ ಸವಿಯಬೇಕು. ಇದನ್ನೇ ವೇದವ್ಯಾಸರು “ರಸಿಕಾಃ ಭೂಮಿ ಭಾವುಕಾಃ ಮುಹುಃ ಮುಹುಃ ಆಲಯಂ ಭಾಗವತಂ ರಸಂ ಪಿಬತ್” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವರು.

ಮಂಗಳಕರಗಳಾದ ಭಗವಂತನ ನಾಮರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ, ಸ್ವರ್ಪಿಸಿದ, ಜಿಂತಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಸಾರಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥವನ ಮನಸ್ಸು ಸದಾ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಿನವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಭಾಗವತದ ನಿಶ್ಚಿತಾಭಿಪ್ರಾಯ.

“ಶೃಂಣ್ಣ ಗೃಣಾ ಸಂಸ್ಕಾರಯಂತ್ರ ಚಿಂತಯನ್
ನಾಮಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ಚ ಮಂಗಲಾನಿ ತೇ
ತೀರ್ಯಾಸು ಯಂಸ್ತುಚಿಕ್ಕರಕ್ಷಾರವಿಂದಯೋ:
ಆವಷ್ಟ ಚಿತ್ತೋ ನ ಭವಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ॥”

ಭಗವಂತನ ನಾಮ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ, ಸದಾ ಸುಲಭವಾಗಿ ದೂರೆಯುವ ನಿಧಿ, ಇದು ನಿತ್ಯನಂದವನ್ನು ಕರುಣೆಸುವ ನಿಧಿ. ಅಪರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ನಿಧಿ. ಬಳಸಿದಷ್ಟೂ ಬೇಕೆಯುವ ನಿಧಿ. ಬಂಧನವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ನಿಧಿ.

ಈ ಅರ್ಮಾರ್ಥನಿಧಿಗೆ ಮನಸೊಲದ ಮಾನವ, ಹುಟ್ಟಸಾಪುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ, ಹೇಂಡುಗಳೂ, ನಶ್ವರಗಳೂ ಆದ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕಿವಿಷಯರುಗಳಿಗೆ ಮನಸೋತ್ತಾನ ನಾಯಿಯಂತಾಗಿರುವನು. ನಾಯಿ ಮೃಷ್ಣಾವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲುಬಿನ ತುಂಡಿಗಾಗಿ ಓಡುವಂತಾಗಿದೆ ಮಾನವನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಮನಸೊಂದ ದಾಸರು, ಯಾರಿಗೂ ನೋವಾಗಬಾರದೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಆರೋಖಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ನಿನ್ನ ನಾಮ ಹೋಳಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಳ್ಳಿ-
ಹನ್ನಿ ನಾನಾಗಿಹೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎಂದು.

ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವ್ಯೇರಾಗ್ಗೆಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಪರೋಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಪರರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಎಣಿಸದ ದಾಸರು, ತಮ್ಮನ್ನೇ ದೋಷಿಗಳನ್ನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ, ವಿನಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವರು.

ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಸಹ ತಮ್ಮನ್ನೇ ನಾಯಿಯಕ್ಕಿನ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಾಧಕಚೀವಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆ-ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿರುವರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ, ಆಪ್ರಭುವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಆನಂದಿಸಿ, ತಾವು ಕುಣಿದು, ಕರುಣಾಮಯಕ್ಕಷ್ಟನನ್ನು ಕುಣಿಸಿದ ಧನ್ಯಜೀವಿಗಳು ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು. ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಈ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಸದಾ ನಮಗಿರಬೇಕು.

ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಘಲವನ್ನು ಸುಭವಿಸಲೇಬೇಕು. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿರುವರು. ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಇಡೀ ದೇಹವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು ನಿಂತಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೆಕ್ಕು ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವಾಗ ಈಲ್ಲ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದರಂತಾಗಿದೆ ಜೀವಿಯ ವ್ಯವಹಾರ. ಪ್ರತಿಸಾಧಕಜೀವಿ ತಾನು ಮಾಡುವ ತಪ್ಪಗಳನ್ನು ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು, ಅವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪೂರ್ಣಾನು, ಅವನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ರಮಾಪತಿನಾರಾಯಣನೂ, ಸದಾ ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿದಲ್ಲಿ, ತಪ್ಪಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೆಳಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಶಿಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸುಭವಿಸಲು ಸಿದ್ಧಾಗಬೇಕು. “ಅವಶ್ಯಮನುಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಶುಭಾಶುಭಂ” ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಗನುಗುಣವಾದ ಶುಭಾಶುಭಪಳಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೇಬೇಕಾಗುವುದು. ಭಗವತ್ತೇವಾರೂಪ ಶುಭ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ, ಸುಖಿರೂಪ ಘಲಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಭಗವದ್ವಿಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಕಷ್ಟರೂಪಫಲಗಳು ಬಂದೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೇಬೇಕು. ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸದೆ, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡದೆ. ಬಂದ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದು ಕಲಿಯುಗದ ಮಾನವನ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಇದು ಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು, ಬಂದದ್ದನ್ನು ಅನುಭವಿಸು ಮುಂದೆ ತಪ್ಪಮಾಡದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಿಸು.

ಭಗವಂತನ ಸೇವಕರಾಗಿ, ಅವನ ಆಜ್ಞಾನವರ್ತಿಗಳಾಗಿ, ಅವನವರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರು ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು. ಭಗವದಾಂಶಗಳನುಗುಣವಾಗಿ ಆ ದೇವತೆಗಳು, ಸಾಧನಶರೀರವನ್ನು ಸಾಧಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿದೆ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನಾಮ-ರೂಪ-ಗುಣಕ್ರಿಯಾ-ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ಥಿರಿಸದೆ, ವ್ಯಧಕಾಲಕಳಿದ ಜೀವಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿ ದಂಡಿಸುವರು. ಇದನ್ನೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು -

“ಕಟ್ಟಿ ನಿನ್ನವರೊಧ್ದರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನನ
ಗಿನ್ನ ಲಭ್ಯತೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎಂದು.

ಮುರಾಣಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಾಟಿಗಳಿಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು ಇಬ್ಬರು. ಅವರೇ ಅಜಾಮಿಳ ಮತ್ತು ಮಾಧವ. ಇಬ್ಬರೂ ಬಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ಮೂರಾಗಿ, ಸದ್ಧಮಾರ್ಚರಣಶೀಲರಾಗಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದವರು. ಪ್ರಾರಬ್ಧಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ಜೀವನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ವೇಶ್ವಾಲೋಲುಪರಾಗಿ, ಜೀವನವನ್ನು ಹಾಳುವರಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮೊದಲನೆಯವನಾದ ಅಜಾಮಿಳನು ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಂತನನಾಮವನ್ನು ಸ್ಥಿರಿಸಿ, ಅಂತಕನದೂತರಿಂದ ದೂರಾಗಿ, ಮುಕ್ತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪರಯಣಿಸಿದವನು. ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರ ಮುರಾಣದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಕಲ್ಯಾಣಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಾಧವನು, ಕುಂತಲೆಯೆಂಬ ವೇತ್ಯಾಯ ಸಂಸಗರಿಂದ, ಮಾಡಬಾರದ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿ, ಪರಮಹೇಸಿವಿಸಿದ. ಪಾಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಾಮಿಯಾದನು. ಆದರೆ ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಗಳ ಸುಕೃತ ಘಲಗಳಿಂದ,

ಅವನಿಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗದೊರೆಯಿತು. ಅವರ ಭಗವತ್ತಂಬಂಧಿ ಹಿತನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ, ಅವರನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ, ಅವರು ಹಾಕಿದ ಹರ್ಯಾಪಿಂತ ಅನ್ನವನ್ನು ಉಣಿತ್ತಾ. ಅವರ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂದು ದಿನ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಗಳನ್ನು ನನೆದು, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ

“ಅಪರಾಧಿ ನಾನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧ ಎನಗಿಲ್ಲ
ಕರ್ಷಣಾಟಕ ಸೂತ್ರಧಾರೀ ॥” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟನು.

ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗದ ಘಲಪಲಿಸಿತು. ವೆಂಕಟಾದ್ರಿಯ ಸ್ವರ್ವಮಾತ್ರದಿಂದ ಮೂತನಾದ. ಏಗತಪಾಪನಾಗಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಮಾವನಾಗುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಆಕಾಶರಾಜನಾಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪಾದಪದ್ಗಳನ್ನು ತೋಳೆದು, ಕನ್ಯಾದಾನಸಂಕಲ್ಪಮಾರ್ವಕ ಪದ್ಯಾವತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಧಾರೆಎರೆದ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗದ ಘಲ ಅಸದ್ಯಶಾಪಾದದ್ದು. ವಿಜಯದಾಸರು ಇದನ್ನು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಹೊಗಳಿರುವರು.

“ಹರಿಶರಣರ ಸಂಗ ದುರಿತಸಂಗ ಭಂಗ ।
ಹರಿಶರಣರ ಹತಿಕರಿಷಿಕೊಳ್ಳಲು ಗತಿ ।
ಹರಿಶರಣರ ನೋಟ ಹರಹಲು ಶುಢ್ಢಮಾಟ ।
ಹರಿಶರಣರ ಸಂದರುಶನವೇ ಲೇಸು ।
ಹರಿಶರಣರು ಇಧ್ವಾಗಾರವೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ।
ಹರಿಶರಣರ ಕೀರ್ತಿ ಅರಿದವ ಗುಣಮೂರ್ತಿ ।
ಹರಿಶರಣರ ಲೀಲೆ ವಿರಚಿಸಲು ಮೇಲು ।
ಹರಿಶರಣರ ಸೇವೆ ಪರಿಪೂರ್ವ ಪಾಶವ
ಹರಿವಣಾ ವಿಜಯವಿಶಲನಿತ್ಯ
ಮೋರೆ ಎಂದವನು ಶರಣನು ಕಾಣಿರೋ ॥”

ಸ್ವರ್ತಃ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರೇ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗದ ಘಲವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ –

“ಸಂಗವಾಗಲಿ ಸಾಧು ಸಂಗವಾಗಲಿ
ಸಂಗದಿಂದ ಲಿಂಗದೇಹ ಭಂಗವಾಗಲಿ” ಎಂದು ಹಾಡಿರುವರು.

ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಹೃತವಾಗುವವು. ಅರಿಷಂಗ್ರಾಗಿಗಳ ದೂರಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ನಿಮ್ಮಲವಾಗುವುದು. ಜಾನ್-ವೈರಾಗ್ಯ-ಭಕ್ತಿಗಳು ಮೃಗಾಡುವವು. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಲಿಂಗಶರೀರದ ಭಂಗಕ್ಕೂ ಈ ಸತ್ಯಂಗ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಸಾಧಕಜೀವಿ ಸತ್ಯಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ತ್ಯಾಗಿ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅದರಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಲಾಭವನ್ನೂ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಿಷಯಗಳಿಂದ ನೋಂದು ಭಿತನಾದ ಜೀವಿಗೆ ದಾಸರು ನೀಡುವ ಸಂಭ್ರಂಷನನೂ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು

“ಹೇಣಿ ನಾನಾದರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹರಿ
ದಾಸರೊಳು ಮೊಕ್ಷ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅವರ
ಭಾಷೆಯ ಕೇಳಿಹೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಆ
ವಾಸಿಯ ಸೃಂಗೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ”

ಎಂಬ ಈ ಏಳನೇ ಚರಣವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು.

“ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನಾನು ಹೇಣಿಕೆಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದವನು, ಏಕಾಶೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನೇ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪಯೋಗ್ಯತೆಗನುಣಾವಾಗಿ, ನನ್ನ ಉದ್ದಾರಕ್ಕಾಗಿ, ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದೆ. ಈಗ ಆಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯತ್ತಿರುವೆನು. ಅದರ ಹಿತನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆನು. ಅವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಧ್ಯೇಯ ತುಂಬಿವೆ. ಈ ಬಾಡಿಗೆದಾರನ ತಮ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನ್ಮಿ ರಕ್ಷಿಸು” ಇದು ಈಚರಣದ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಮಾನವನ್ನು ತನ್ನ ಆತ್ಮೋದಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೇರವಾಗಿ ಹರಿಯನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಬಾರದು. ಆ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನು ಸಹ ಒಮ್ಮೆಪುದಿಲ್ಲ. “ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮನಾಗುವ ತನಕ ದೊರೆಯದಣ್ಣಿಮುಕ್ತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಪುರಂದರದಾಸರು ಇದನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವರು. ಗುರುವಿನ ದ್ವಾರಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ಪ್ರಸಾದದೊರೆಯವುದು. ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರು ಒಮ್ಮನ್ನಿಸಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವರು.

“ಗುರುವೇ ತಾಯಿತಂದೆ ಗುರುವೆ ಮಮದ್ವೇವ
ಗುರುವೆ ಪರಿವಾರ ಗುರುವೆ ಗಿತಿನಿತ್ಯ
ಗುರುವೆ ಹಾಲಿಸಿಂದು ಗುರುಗಳ ಭಜಿಸಿ
ಗುರುವು ದೊರೆತರೆ ಹರಿತಾದೊರೆವನು
ಗುರುವು ಮರತರೆ ಹರಿತಾ ಮರವನು
ಗುರುಗಳ ಹಾದತ್ತಿರಪಯ್ಯಂತ
ಸೃಷ್ಟಿಲು ಹಾಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಯ್ಯಾ
.....
ಹರಿಮನಿದರೆ ಗುರು ಕರುಣಿಪನೊಷ್ಮಿಗೆ
ಗುರುಮನಿದರೆ ಹರಿ ಮೊರೆಯ
ಹರಿಕೃಪಕೆ ಮುಖ್ಯ ಗುರುವೆ ಕಾರಣಸಿಂದು

ಗುರುಸ್ವಾನೀಯರಾದ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ, ಅವರು ಸಾಧಕನಿಗೆ ಕರಾವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿ ಕರುಣಿಸುವರು. ಅವನ ತಮ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಮ್ಮಪನಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸಿ, ರಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರು. ಭಗವಂತನ ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಸಾದಕನಲ್ಲಿ ಧ್ಯೇಯತುಂಬುವರು. ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಬಲ್ಲದಾಸರು, ತಾವು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಆದೇಶ ನೀಡುತ್ತಿರುವರು.

“ಹೇಣಿ ನಾನಾದರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹರಿ-

ದಾಸರೊಳು ಮೊಕ್ಷ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅವರ
ಭಾಷೆಯ ಕೇಳಿಹೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ”... ಎಂದು

ಈಚರಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಬಳಸಿದ ‘ಅವಾಸಿ’ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬಾಡಿಗೆದಾರ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಕೆಲವುಮಷ್ಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದ ‘ಅವಾಸೆ’ ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಪ್ರಿಯಾಗಿದೆ.

ವಿಶ್ವವೇಲ್ಪೂ ಜೀತನ ಅಜೇತನ ಎಂಬ ಎರಡು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ತಂದವನು ಭಗವಂತನೆ. ಮಣ್ಣ-ನೀರು-ಬೆಂಕಿ-ಫಾಳಿ-ಆಕಾಶ ಮುಂತಾದ ಅಜೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಜೀವರ ಅನುಭವಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಭಗವಂತನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಎಲ್ಲವೂ ಅವನದೇ ಸಂಪತ್ತು. ಅವನು ಕರುಣಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಈ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ನಮ್ಮದಾನ್ವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬಾರದು, ಒಳ್ಳೆಯ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಧನಿಕ, ತಾನು ಕಟ್ಟದ ಮನೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ವಾಸಮಾಡಲು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಡುವನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿ “ಈ ಮನ ನನ್ನದಲ್ಲಿ; ಧನಿಕನದು. ನನ್ನ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ, ನನ್ನ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ, ಧನಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇದನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅವನಿಗೇ ಮರಳಿ ಒಟ್ಟಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಸದಾಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮನೆಕೊಟ್ಟವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅನಂದವಾಗುವುದು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನು ತನ್ನದಿಂದ ಭಾವಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ, ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಕೋಪಳಂಟಾಗುವುದು. ಅನರ್ಥಗಳಾಗುವವು.

ಇದನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು, ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನಂದೇನದೋ ಸ್ವಾಮಿ ನಿಂದೇ ಇದೆಲ್ಲಪೂ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದ ನಾನು, ವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದ ಎಲ್ಲಪೂ ನನ್ನದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದೆ. ಅಪಚಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಈತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ಮಿ ಉದ್ದರಿಸು, ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾ

‘ಅವಾಸಿಯ ಸೃಂಗೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ’ ಎಂದು ಹಾಡಿರುವರು.

“ತಿಂಗಳವನ್ನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಷ್ಟಿ –
ರಂಗಳನ್ನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾ–
ಜಂಗಳ ಸವಡಿಪೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭ
ವಂಗಳ ದಾಟಪೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ”

ಇದು ಕೃತಿಯ ಎಂಟನೆಯ ಚರಣ. ಈ ಚರಣದಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದಾಸ್ವಾನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಈಚರಣದಾಸರ ನಿರಹಂಕಾರತೆಗೆ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ. ದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂಬಳಕ್ಕಿಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾ, ತಮ್ಮಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನೂ ತಮ್ಮ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನೂ ಸ್ವಷಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಈಚರಣದಲ್ಲಿರುವ ತಿಂಗಳು, ವಷ್ಟರಂಗಳು, ರಾಜಂಗಳು, ಸವಡಿಪೆ ಎಂಬ ಈ ನಾಲ್ಕು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆ. ತಿಂಗಳು ವಷ್ಟರಂಗಳು ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಮಾಸ-ವರ್ಷಗಳು ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವುಗಳು. ಮಾಸ-ವರ್ಷರಂಗಳಿಗೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಅರ್ಥಹಜ್ಞವುದು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಜೈತ್ರವ್ಯಾಧಾಬಾದಿ 12 ತಿಂಗಳುಗಳನ್ನು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಕ್ಕೆ

ಸರಿಹೋಗುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದೋವರಡೋಂಗಳುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕೃತಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ತಿಂಗಳು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ.

ఈ దృష్టిల్లి ప్రక్కత చరణదల్లి దాసరు బళసిద తింగళు మత్తు వశర శబ్దగలిగే హోస అధ్యవన్ను హజ్యబముదు. ప్రసన్న వేంకటదాసరు చరణదల్లి తింగళు శబ్దవన్ను ఏకవజనదల్లూ, వశర శబ్దవన్నుబమువజనదల్లూ (వశరంగళు ప్రయోగిసిరువరు. తింగళు శబ్దకే జేష్టాంబ హసరిన తింగళన్ను అధ్యవాగి తెగుదుకొండల్లి, తింగళవనల్లావందరే జేష్టన్లు ఎందు అధ్యవాగువుదు. ఇదరంత వశర శబ్దకే ఏభవ-ప్రమోద-విక్రమ-సరజితో- సవధారిగళోంబ వశరగళ హసరుగళన్ను అధ్యవాగి తెగుదుకొండల్లి, త్రీనివాస నాను ఏభవవ్యుఖవనల్లు; ప్రమోదవ్యుఖవనల్లు; విక్రమవ్యుఖవనల్లు; సరజితోల్లు, సర్జధారియ్లు; ఎంబ అధ్యగళు వ్యక్తాగువువు. దాసరు తింగళవనల్ల ఎందు హేళి ప్రమోద్రీనివాస! నాను జేష్టన్లు; త్రేష్టన్లు; బహంతల్లు; నిన్నదాస; నిన్నదాసర దాసర మనుయ దాస నాను ఎందు హేళికొండిరువరు. ఇదరింద దాసర నిరవంకారతే, వినయ హాగూ దాస్యభావగళు సప్పాగువువు. దాసనాగదే త్రీతనాశనుగ్రహ దూరేయదు దాసనాగలు నావు అహంకార రహితరాగబేకు. వినయభూషితరాగబేకు. నాను నన్నదు ఎన్నవుదన్ను బిట్టు, నీను నిన్నదు ఎందు సదాజింతిసబేకు. దాసనాదవనిగె భవపాలనీగువుదు.

ದಾಸರೆಬಜ್ಞಪನೆ ಇತಕ್ಕೆ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭೋಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನಾನು ವರ್ತರಂಗಳವನಲ್ಲ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವತರಹದ ಲೋಕವಿಭವಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಜೀವನದ ಉದ್ದಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಜಾಸ್ತಾ-ವೈರಾಗ್ಯ-ಭಕ್ತಿಗಳಿಂಬ ಸಂಪತ್ತುಗಳೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಮೋದರಹಿತ ನಾಗಿದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಸೃಜನ, ಚಿಂತನೆ ಕೇರಣನೆ ದರ್ಶನಗಳಿಂದ ದೂರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸದೇ ಇರುವನು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನಿನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳಿಯುವ ದೂರಾದಿಗಳನ್ನು, ಹರಿದಾಸರಂತೆ ಎದುರಿಸುವ ವಿಕ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಡಿಯಾಗಿರುವೆನು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ನಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಗೆಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. (ಸರಜಿತ್ ಅಲ್ಲ) ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಪಂಚಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು. ಮನಸ್ಸು ಇವೇ ನನಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾಗಿ ಇದನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೆ ಒಂದು ಇಂದ್ರಿಯದ ಜಯವೂ ನನ್ನಿಂದಾಗಿಲ್ಲ; ಯಾವಭಾರವನೂ ಹೊರದ ವೈಕ್ಕಿನಾನು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಸೇವಕನಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕಿಂಬ ಹಂಬಲಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ತಂದೇ! ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನಿನ್ನ ಮಂದಿರಗಳ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕರುಹಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು ಎಂದು ಪಾಠಿಸಿರುವರು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿಸರ ವಿಭಾಗ

“ତ୍ରୀଂଗଳପନଲ୍ଲ ଶ୍ରୀନିବାସ ପତ୍ନୀ -
ରଠଂଗଳପନଲ୍ଲ ଶ୍ରୀନିବାସ ରା -
ଜଂଗଳଶ୍ଵରଦିପେ ଶ୍ରୀନିବାସ”

- ଏବଂ କୁ ମୂରୁ ପାଦଗଳିଠିଦ ଷ୍ଟକାଗୁତ୍ତିବେ. କୁମୂରୁ ପାଦଗଳୁ
ମହୋଠିଠିଦ ଅଧିଦଲ୍ଲୁ ତମ୍ଭୁନ୍ମୁ ତାପୁ ତେରଦୁଶ୍ଚାଖୁତ୍ତିବେ. କୁ ସମାଜଦଲୀ ନଶ୍ତରଗଳାଦ
ଲୋକିକାହେଜ୍ଜେଣିଠିଠିଦ ଭଗପଦାରାଧନେ ମାଦୁଵପରେ ହେବ୍ବୁ କରିବୁ ବୁଦ୍ଧିଯିଠିଠିଦ,
ନିର୍ବାଜପାଗି, ଫଳାହେଜ୍ଜେଯିଲ୍ଲଦେ ସ୍ନାମିଗେ ସେବସଲ୍ଲିମୁଵ ଜନରୁ ବିରଳ. ଇଦରିଠିଠାଗି
ଦାସରାଗି ଭକ୍ତିଯିଠିଠିଦ ସେବସଲ୍ଲିମୁଵ କାଳ ବହୁଅଳ୍ପବାଗିରୁତ୍ତିଦେ. କୁ ଷ୍ଟକହାର
ଫଳପୁଣ୍ଡିଯିପରେବିଗେ ମାତ୍ର ଫଳଦୋରେତ୍ତିଦନେ ଭକ୍ତି-ସେବେ ଦାସଗଳିଲ୍ଲପୁ କଣ୍ଠରେଯାଗୁତ୍ତିବେ.
ଇଦୁ ତାରକପଲ୍ଲ. ଜୀବ-ପରମାତ୍ମାରଲ୍ଲିରୁଵ ଦାସ କୁତ ଭାବପୁ ଅନାଦିଶଦ୍ଵାଦଶ୍ୟ.
ଭଗପଞ୍କ ସଦା କିମ୍ବ; ଜୀବି ସଦା ଅମନ ଦାସ. ଫଳାହେଜ୍ଜେ ଜୀବିଦେ ପ୍ରେମପ୍ରମାଦରୋପମାଦ
ଭକ୍ତିଯିଠିଠିଦ ଭଗପଞ୍କିନୀ ସେବସଲ୍ଲିମୁଵଦେ ଜୀବିଯ ମୁଖୀକରିବୁ ବ୍ୟ. କୁ ଦାସ-ସେବା
ସ୍ତରୋପଗଳନ୍ମୁ ସମାଜକ୍ଷେ ତିଳିମୁଵ ସଦୁଦ୍ଦେଶଦିଠିଠିଦରେ ପ୍ରସନ୍ନମେଠିଠିଠାଗରୁ.

“ಶಿಂಗಳವನ್ನಲ್ಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವತ್ತ-

ರಂಗಳವನಲ್ಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾ-

ಜಂಗಳ ಸವಡಿಪೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್” ಎಂದು ಹಾಡಿರುವರು.

ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸನಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ದಾಸನನ್ನಾಗಿ ಅಂಗಿಕರಿಸಿ ಸಂಬಳಕ್ಕಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಬೇಡಿದರು. ದಾಸರನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೇಳಿದ- “ಎಪ್ಪು ಕಾಲ ನನಗೆ ದಾಸನಾಗಿ ಇರುತ್ತೀ? ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಏನು?” ಎಂದು. ಭಗವಂತನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ದಾಸರುಹೊಟ್ಟು ಉತ್ತರ ಇದು.- “ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನನ್ನ ನಿನ್ನ ನಂಬಿ ಅನಾದಿ. ನೀನು ಆದಿ-ಅಂತಗಳಿಲ್ಲದ ಮರಾಣಮರುವ. ನಾನು ಸಹ ಆದಿ-ಅಂತಗಳಿಲ್ಲದ ಮರಾಣಮರುವ. ನೀನು ಸದಾರ್ಥ. ನಾನು ಸದಾ ನಿನ್ನ ದಾಸ. ಈ ಸಂಬಂಧ ಬಿಡಿಸಲಾರದ ಸಂಬಂಧ; ಬಿಡಿಸಲಾರದ ಸಂಬಂಧ. ಇದು ತಿಂಗಳು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಪರಿಮಿತವಾದದ್ದಲ್ಲ. ನೀನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೆ ಇರುವೆಯೋ, ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೆ ಇರುವೆನೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಿನಗೆ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುವುದೇ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ನನ್ನಿಂದ ಸೇವೆತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಾನು ನಿನ್ನ ಸೇವಕ; ದಾಸ; ಸಂಬಳದಾಳ. ನನಗೆ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ದೋಗಚೇಡ ನಿನ್ನ ಮನೆಯ ಅಂಗಳ ಬಳಿಯುವ ಕೆಲಸನನ್ನಾಗಲಿ. ಅದೇ ಮಹದಾಗ್ರಿ. ಅದೇ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸ” ಎಂದು.

రాజు+అంగళ = రాజాంగళ. ఈ శబ్ద దాసర భాయియింద రాజంగళవాగి హోరబంతు. దాసరు కవిగళు స్ఫురితంత్రము. అవరు హోన హోన శబ్దగళస్ఫుర్మారు. భాషే ఒండే రూపదల్లి స్థిరవాగిరువుదల్లు. అదు నిత్య నూతన బెళవణిగే ఉళ్ళయదు. బెళ్లయువుదు అదర స్ఫురావ. హోసమోస శబ్దాధాగలు భాషాహోతదల్లి సేయుతలే ఇరుత్తవే. కన్నడభాషాహోతక్కే ప్రసన్నవేంకటదాసరు నిఎడిద కాణికి ఈ ‘రాజంగళ’ శబ్ద. యొవ శోతదల్లై ఈ రాజంగళ శబ్దకే అధికారీయువుదిల్ల. రాజ ఎందరే శ్రేష్ఠ. అంగళ ఎందరే మనయ ముందిన జ్యేలు. నిజ భగవంతన మందిరగళ ముందిరువ అంగళగళు శ్రేష్ఠమాదవుగణిసే. నిరంతర భక్తు, జ్ఞానిగళ

ಸಂಚಾರದಿಂದ ಮೆಿತ್ತಾದವರು. ಆ ಅಂಗಳಗಳ ಮೌಲ್ಯ ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಮಣಿ. ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿರೂ ದೇವಾಲಯದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಹೊರಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಮಣಿನ್ನು ಮೈಗೆ ಬಳೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರು ಈ ಮಹರ್ ಬಲ್ಲಿಯೋಗಿ, ಅಷ್ಟೇ ವಿನಯಸಂಪನ್ಮೂಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹರಿಮಂದಿರದ ಮುಂದಿರುವ ಅಂಗಳದ ಕಸಗುಡಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಯಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಪೂರ್ಣನೆಯನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು. “ರಾಜಂಗಳ ಸವಡಿಪೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ” ಎಂದು. ಪ್ರಾಯಃ ಪ್ರಸನ್ನ ವೇಂಕಟದಾಸರ ಈ ಪೂರ್ಣನೆಯೇ ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರನಿಸಿದೆ ವೇಣುಗೋಪಾಲವಿಶಲ ದಾಸರಿಗೆ (ಪಂಗನಾಮ ತಿಮ್ಮಣಿದಾಸರಿಗೆ) ಸೂತ್ರಿಯಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದವಾನಿ ವೇಣುಗೋಪಾಲವಿಶಲದಾಸರ ಪೂರ್ಣನಾರೂಪ ಕೀರ್ತನೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಇದೆ.

ಸಂಬಳಕಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳೋ ಕೃಷ್ಣಪಾಳೋ ॥ಪ್ರ॥

ಸಂಬಳಕಿಟ್ಟು ಕೊ ನಿಷ್ಟಂಬಾಲದಲ್ಲಿರ ಬೇ-
ಕೆಂಬುದೇ ಎನಗೆ ತುಂಬಿತುಳುಕುತ್ತಿದೆ ॥ಅ. ಪ.॥

ಅರಕವಡಿ ಒಲ್ಲೆ ಸಂಬಳ ನಿಷ್ಟೆ
ಸದ್ಗುಳಿ ಮಾಡುವ ಗೋಪಾಳ
ಪರಟಿ ತಂಬೂರಿ ಹಿಡಿದು - ತಿರಿದುಂಡು ಕೊಂಡು ಬಂದು
ಕರೆದಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಿಧಾಗುವೆ ಈ ಕ್ಷಣಾ ॥1॥

ಮಧ್ಯರಾಯರ ಮನೆಯೋಳು ಅನುಗಾಲ
ಇದ್ದೆ ಕೇಳಿಕೊ ಗುಣಗಳ
ಪ್ರಮ್ಯಮ್ಯ ಇವು ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಬಂದರೆ
ಇದ್ದರೆ ಇರಲಿ ಎಂಬೊದಿದ್ದರೆ ಈ ಕ್ಷಣಾ ॥2॥

ಬಲುಮಂದಿನ್ನಾ ನೋಡಿದೆ ನಿನ್ನಂಥವರ
ಎಲ್ಲಿ ನಾ ನೋಡಲಿಲ್ಲ
ತೋಲ ಶ್ರೀವೇಣುಗೋಪಾಲವಿಶಲ ನಿನ್ನ
ಕೊಲೀ ಬಂದಾಗ್ಯಾ ರಾಜ್ಯವಾಲಿದಂತೆ ॥3॥

ಪ್ರಸನ್ನವೇಂಕಟದಾಸರ ತಿಂಗಳವನಲ್ಲ” ಎಂಬ ಚರಣ ಸೂತ್ರವಾದರೆ, ವೇಣುಗೋಪಾಲವಿಶಲದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಅದಕ್ಕೆ ಭಾಷ್ಯ. ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಒಳಕೆಳ್ಳಿನಿಂದ ನೋಡಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ಶರಣಾಗಬೇಕು.

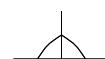
ಮಾಯಾವಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ದಾಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ “ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಂಬಳ ಬೇಕು” ಎಂದು. ವೆಂಕಟನ ಕಂಕರಾಗಿ, ಅವನ ಕರುಣೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ದಾಸರು, ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನಿನ್ನ

ದಾಸ್ಯ ಮಾತ್ರ ಕರುಣೆಸು. ದಾಸನೆಂದು ಒಮ್ಮೆ ನೋಡು. ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಅಂಗಳ ಸವಡಿಪ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕರುಣೆಸು ಸಾಕು. ವರ ಬೇಡುವ ಭೃತನು ನಾನಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ದಾಸನಾಗಿ ಭವಂಗಳ ದಾಟುತ್ತೇನೆ. ನಿಜ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಂಗಿಕರಿಸಿದ ಜೀವಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರ ಗೋಷ್ಠಾದವಾಗುವುದು.

ಕೊನೆಯ ಚರಣ ಪ್ರಸನ್ನ ವೇಂಕಟದಾಸರ ಆಶ್ರಮವೇದನಭಕ್ತಿಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಈ ಚರಣದಲ್ಲಿ ದಾಸರ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಚರಣಾಬಜ್ಞಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. “ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ನಾನು ಒಂದು ಅರಿಯದ ಮಂದಮತಿ. ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದು ಒಂದೆ. ನಾನು ನಿನ್ನವನು. ನಾನು ಎನ್ನುವನು. ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಅನ್ಯಾಗತಿ ನಾಕಾಣೆ. ನನ್ನ ಪಾಲಿನ ಮಾತ - ಹಿತ - ಸುತ - ಭಾರ್ತೆ - ಬಂಧವ - ದೂತ - ಸತಿ - ಗುರು- ನಾಥ- ಗತಿ - ಮತಿ - ನೀತ ಸವಿ ಎಲ್ಲವೂ ನೀನೇ. ಪ್ರಸನ್ನ ವೇಂಕಟಾದ್ರಿನಾಥ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಮನ್ನಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸು. ನೀನೇ ನಿನ್ನವರೆಂಬ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸದಾ ಕರುಣೆಸು.

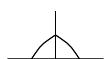
ನಿನ್ನವ ನಿನ್ನವ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾ
ನಿನ್ನವ ನರಿಯನೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಯ್ಯ
ಮನ್ನಿಸೋ ತಾಯ್ಯಂದೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪ್ರ
ಸನ್ನ ವೇಂಕಟಾದ್ರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ

- ಹರೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ-

ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನದ ಇತರ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು

1. ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟಪಿಜಯ” – ರೇಖಾಕಾಲಿಂಡಕೆ
(ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ಮೆಹು ದಾಸರ ಜೀವನ ಆಧಾರಿತ ಕಾದಂಬರಿ)
ಪ್ರಕಟ 2010, ಬೆಲೆ ರೂ. 120
2. ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ದಾಸರ ಸಮಗ್ರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಒಳನೋಟ,
ಸಂಪುಟ - ೧
ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ ದಾಸರ ಕೃತಿ
“ಸಮಸ್ತನಾಮ ಮಣಿಗಣ ಷಟ್ಕಾಚರಣ ಪದ್ಯಮಾಲಾ”,
(ನಾಮಗಳ ಸಂದರ್ಭ ಸಹಿತ – ಅಥವಾವರಣೆ)
(ಈ ಕೃತಿ “ಶ್ರೀಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ ದಾಸಾಯ್ ವಿರಚಿತ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಪ್ರಥಮ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸಹಸ್ರನಾಮ”)
ಲೇಖಕರು – ಡಾ. ವೀ.ಬಿ. ಕುಲಕರ್ಮೀ
ಪ್ರಕಟ 2011, ಬೆಲೆ ರೂ. 130/-

ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಅಪ್ರಕಾಚಾರ್ಯರು ತಿರುಮಲ-ತಿರುಪ್ಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ದಾಸರಾಹಿತ್ಯೆ ಮೌಜುಕ್ಕಿನ ಮೊದಲನೇಯ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದವರು. ನಾಡಿನ ಖ್ಯಾತ ದಾಸರಾಹಿತ್ಯದ ವಿದ್ಭಾಂಶರು. ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು, ಭಜನಾಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ, ಬೆಳಸಿ, ನಾಡಿನ ಎಲ್ಲ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮನ ಮನಸ್ಸಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ನಾಮಾಘ್ಯತ ಎಲ್ಲರ ಕಷ್ಟಕರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಯಂತೆ ಮಾಡಿದ ಮಹಾನುಭಾವರು. ಇವರಿಗೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ, ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ, ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಲವು ಮೂಡಿತು. ಇವರ ಹಿರಿಯರು ಇವರನ್ನೂ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೇ ಹರಿಸಿ ಬೆಳಸಿದರು. ಇವರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಗುರುಜಗನ್ನಾಫವಿಲಲ ದಾಸರ ವಂಶಕ್ಕೆ ದಾಸರಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

‘ಬಿಡನೋ ನಿನ್ನಂಭಿತ್ತಿನಿವಾಸ’ ಎಂಬ ಪ್ರಕಾಶ ವೆಂಕಟರ ಕೃತಿಯೇ ಇವರ ಮನಸೆಳೆದ ಮೊದಲ ಕೃತಿ. ಮತ್ತು ಇವರ ಪಾಲಿನ ತಾರಕ ಮಂತ್ರ, ಇವರು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ನಾಡಿನ ಎಲ್ಲ ಭಜನಾಮಂಡಳಿಗಳ ಸಭ್ಯರಿಗೂ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ತಾರಕಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಶ್ರೀ ಅಪ್ರಕಾಚಾರ್ಯರದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹ ಇವರಿಗೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕೃತಿಯಾದ, “ಬಿಡನೋ ನಿನ್ನಂಭಿತ್ತಿನಿವಾಸ”, ಇದು ದಾಸರ ಅತ್ಯಂತ ದೀನವಾದ, ಆರ್ಥವಾದ - ಹಂಬಲಿಕಿಯ ಅನನ್ಯ ಭಾವವಾದ ಈ ಕೃತಿ ಇವತ್ತು ದಾಸವಾಣಿಯ ಮೇಲಂಕಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತನ್ನದೇ ಶೈಷ್ವತೆಯಿಂದ, ವಿಶ್ವತೆಯಿಂದ ಭಜನಾಮೃತದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಮೇರಗನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿದೆ. ಬಹುಶಃ ದಾಸವಾಣಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿ ವಾಣಿ ಈ ಕೃತಿ. ಇವತ್ತಿನ ಬಹುಶಃ ಎಲ್ಲರ ನಾಲ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಹರಿದಾಡುವ ನಾಮಾಘ್ಯತ ಕೂಡ. ಇವತ್ತು ಈ ದಾಸರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಿರುಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಾದ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶ್ವ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪದರು ಪದರಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಹಾಗೆ ತರೆದಿಟ್ಟವರು ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಅಪ್ರಕಾಚಾರ್ಯರು. ಈ ಕೃತಿ ದಾಸರಾಹಿತ್ಯದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರ್ಥವಿಗೆ ಬೆಳಗುವ ನಂದಾದೀಪ. ಇದು ಇವರು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡಗೆ.

— ಪ್ರಕಾಶಕರು

